

รายงานผลการวิจัย

RESEARCH REPORT SERIES

รายงานผลการวิจัย

หมายเลข 64

เรื่อง

ทางการค้า การไหลของเงินทุน และนโยบายสำคัญต่อการค้าระหว่างเงินของประเทศไทย

Directions of Trade and Capital Flows : Their

คณะเศรษฐศาสตร์
FACULTY OF ECONOMICS

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรุงเทพมหานคร
โทร. 2241410

THAMMASAT UNIVERSITY
BANGKOK

คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายงานผลการวิจัย

หมายเลข 64

เรื่อง

ทิศทางการค้า การไหลของเงินทุน และนโยบายต่อการชำระเงินของประเทศไทย

Directions of Trade and Capital Flows : Their
Implications to the Balance of Payments of Thailand

โดย

ประคำสน์ ตั้งมณีธรรม

นริศ ชัยสูตร

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

ทิศทางการค้า การไหลของเงินทุน และนโยบายอัตราดอกเบี้ยเงินของประเทศไทย

โดย

ดร. ประคำสน์ ตั้งมดिरธรรม

ดร. นริศ ชัยสุตร

เสนอ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ใช้วิธีการ ARIMA ในการแยกแนวโน้มขององค์ประกอบต่าง ๆ ในบัญชีการชำระหนี้ระหว่างประเทศออกเป็นส่วนที่มีระบบหรือคาดคะเนกับส่วนที่ไม่มีระบบหรือคาดคะเนไม่ได้ แนวโน้มของส่วนที่มีระบบจะใช้ในการคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตขององค์ประกอบต่าง ๆ ในบัญชีการชำระหนี้ระหว่างประเทศด้วย สำหรับแนวโน้มส่วนที่ไม่มีระบบนั้น ใช้ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับตัวแปรที่อาจมีผลกระทบต่อการค้าและการไหลของเงินทุนระหว่างประเทศ

สินค้าส่งออกที่สร้างความผันผวนให้กับมูลค่าส่งออกรวมได้แก่ ข้าวและ "อื่น ๆ" ความผันผวนของการส่งออกข้าวนั้นเกิดจากนโยบายของรัฐบาลและการผลิตของทั้งประเทศ คู่แข่งและผู้นำเข้า ส่วนการส่งออกสินค้า "อื่น ๆ" นั้น มีความผันผวนจากการที่ส่วนใหญ่ไม่มีตลาดที่แน่นอน ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อมูลค่าส่งออกรวมได้แก่ ราคา เปรียบเทียบระหว่างประเทศและรายได้ของต่างประเทศ ซึ่งมักจะส่งผลภายใน 1 ปี

สินค้านำเข้าที่ก่อให้เกิดความผันผวนในมูลค่านำเข้ารวมตลอดระยะเวลา 30 ปี ที่ทำการศึกษานี้ได้แก่ สินค้าประเภททุน ส่วนสินค้านำเข้าประเภทเชื้อเพลิงและวัตถุดิบ ทั้งสำเร็จนั้นสร้างความผันผวนน้อยกว่าแต่มีขนาดมาก ตัวแปรที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าส่วนที่ไม่มีระบบได้แก่ ราคา เปรียบเทียบระหว่างประเทศ รายได้ประชาชาติ การใช้จ่ายของรัฐบาล ปริมาณเงินหมุนเวียน และการลงทุนของภาคเอกชน

การไหลเข้าของเงินทุนเท่าที่ผ่านมามีเงินทุนระยะยาวภาคเอกชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และสร้างความผันผวนกับปริมาณเงินทุนมากที่สุด เงินทุนนำเข้าส่วนที่คาดคะเนไม่ได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ประชาชาติ การใช้จ่ายรัฐบาล และมูลค่านำเข้ารวม

การศึกษาแนวโน้มการผลิตของภาคเศรษฐกิจใหญ่ 3 ภาค คือ เกษตรอุตสาหกรรม และบริการ พบว่า สัดส่วนของภาคเกษตรในรายได้ประชาชาติจะลดลง 2 หน่วยเปอร์เซ็นต์ในช่วงปี 1986-1990 โดยภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการจะเพิ่มขึ้น ภาคละ 1 หน่วยเปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ดัชนีราคาของการผลิตในภาคเกษตรและภาค

บริการจะสูงขึ้นมากในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย ดังนั้น เราคงจะพอแน่ใจได้ว่าการส่งออกของประเทศไทยจะไม่ต้องพึ่งพิงการเกษตรเพียงอย่างเดียว และภาคเกษตรจะยังมีแนวโน้มราคาที่สูงขึ้นพอสมควร

ทางด้านการคลังของรัฐบาลนั้น แนวโน้มของรายรับรัฐบาลจะแปรผันตามภาวะเศรษฐกิจ ส่วนรายจ่ายมีการขยายตัวผิดปกติเป็นบางครั้งตามนโยบายรัฐบาลในขณะนั้น ถึงแม้ว่าอัตราการขยายของรายจ่ายจะกลับสู่อัตราปกติ ปริมาตรรายจ่ายก็ยังคงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนที่สูงบนฐานของรายจ่ายในปีที่ผ่านมา ซึ่งจะช่วยให้ขาดดุลงบประมาณเป็นจำนวนสูงติดต่อกันหลายปีจนต้องมีการปรับลดรายจ่ายอย่างรุนแรงในภายหลัง เนื่องจากภาวะหนี้สินที่เพิ่มรวดเร็วเกินไปนั่นเอง การขาดดุลงบประมาณจากแนวโน้มปกติมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกับสินเชื่อกภายในประเทศของธนาคารชาติตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 และเกิดในปีเดียวกัน แต่การขาดดุลที่ผิดปกติจะนำหน้า 1 ปี ตั้งแต่ปี 1980

การประมาณการแนวโน้มขององค์ประกอบต่าง ๆ ในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ พบว่า มูลค่าส่งออกจะมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยในช่วงปี 1986-1990 16 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่มูลค่านำเข้าจะมีอัตรา 8 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งจะช่วยให้ดุลการค้ามีภาวะที่ดีขึ้นมากจนกระทั่งได้ดุลในปี 1989 ส่วนดุลบริการจะดีขึ้นมากเช่นเดียวกันโดยมีอัตราเฉลี่ย 30 เปอร์เซ็นต์ เมื่อประกอบกับแนวโน้มประมาณการไหลของเงินทุนซึ่งจะมีอัตราการขยายตัวต่ำกว่า 1 เปอร์เซ็นต์ ดุลการชำระเงินของประเทศไทยจะอยู่ในภาวะเกินดุลเป็นจำนวนกว่า 100,000 ล้านบาทในปี 1990

เป็นที่น่าสังเกตว่าแนวโน้มประมาณการของมูลค่านำเข้าอาจจะต่ำเกินไปและดุลบริการจะสูงไปก็ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงดุลชำระเงินที่ประมาณการไว้ควรจะต่ำลงอย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าการชำระเงินจะไม่เกินดุลมากก็ตาม การดำเนินนโยบายการเงินอัตราแลกเปลี่ยนและนโยบายการเงินเดิมนั้นของเศรษฐกิจของประเทศไทยจะสามารถทำได้ด้วยความสบายใจมากขึ้นว่าจะไม่มีปัญหาด้านดุลการค้าและดุลชำระเงิน ในอีกแง่หนึ่งประมาณการของแนวโน้มดุลการค้าและดุลชำระเงินนั้นสอดคล้องกับการแนวโน้มการคาดการณ์ส่งผลไปถึง

ภาคอุตสาหกรรมและบริการ ซึ่งเป็นแรงผลักดันหลักของการส่งออกอยู่ในขณะนี้ รวมทั้งสอดคล้องกับภาวะการคลังของรัฐบาล ซึ่งคงจะไม่มีการขาดดุลงบประมาณที่ผิดปกติภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นเป็นลำดับ

ในส่วนสุดท้าย เป็นการกล่าวถึงเหตุและผลของนโยบายกีดกันการค้าระหว่างประเทศ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงทิศทางการค้า ผลการศึกษาพบว่า โดยทั่วไปแล้วในช่วงปี 1986-1990 ยังคงไม่มีการเปลี่ยนทิศทางการค้าอย่างมาก ดังนั้น การประมาณการแนวโน้มทิศทางการค้า และการไหลของเงินทุนโดยใช้วิธี ARIMA ของการศึกษานี้ยังคงใช้ได้

ABSTRACT

This study used ARIMA to decompose the trend of the major items in the balance of payments account into systematic and random components. The systematic component was also used to project future trend of those items whereas the random component was compared with its corresponding counterpart for factors related to international trade and capital flows.

The export items found to cause disturbances to the value of total exports are rice and "other exports". Fluctuations of rice export were caused by policies of the government and other producing and importing countries and those of "other exports" were due to lack of regular market. Random changes of variables related to those of exports were from the price of foreign goods relative to domestic goods and foreign income with a one-year lag.

The import item that caused disturbances to the value of total imports throughout 30 years under study is "capital goods" "Fuel" and "intermediate products and raw materials" caused disturbances less often but with large magnitude. Random changes of variables related to those of imports were from the price of foreign goods relative to domestic goods, gross domestic products, government expenditures, money supply and private investment.

Capital inflows have private long-term capital as a major component which often caused unexpected fluctuations. The random changes in capital inflows are related in the same direction to the random changes in gross domestic product, government expenditures and total imports.

The study of the production trend of three major economic sectors, i.e., agriculture, industry and services, revealed that the share of the agriculture sector in GDP will be reduced by 2 percentage points during 1986-1990. That reduction in production capacity will be in turn shifted one percentage point each to the industry and service sector. Moreover, the price deflator index of the agriculture sector will be rising after a long period of decline. Therefore, it can be sure that Thailand's exports will no longer focus only on agricultural products.

As for government finance, government revenue was found to vary with economic condition and unusual expansions in government expenditures were ad hoc to the policy of government prevailing. Even if government expenditure expansion goes back to its normal rate the amount of increase in succeeding years will be much magnified from its enlarged base. Consecutive high government budget deficits will be resulted and forceful squeeze of the budget will be inevitable for fears of explosive accumulation of government debt. Therefore, unexpected increase in budget deficits moved in the same direction as unexpected increase in domestic credit of the central bank since the late 1960s and with a lag of 1 year since 1980.

Forecast of the future trend of items in the balance of payments account showed that the value of total exports will expand on average during 1986-1990 at a rate of 16 percent whereas that of total imports will be 8 percent. The trade balance will continuously improve into surplus in 1989. The services and transfers balance

will expand on average at a rate of 30 percent. Together with the roughly constant capital inflows the balance of payments will be in surpluses by over B 100 billion in 1990.

It should be noted that the value of total imports might be underestimated and the services balance overestimated following the recent trend of those two items. If it is so the balance of payments will show smaller surpluses. However, the optimistic result still implied that the country can pursue monetary, exchange rate and economic growth policies under more relaxed environment. On the other hand, the optimistic forecast was not without ground in that the production capacity shifts between economic sector are in favor of those sectors that are the impetus of the recent export growth. It is also in accordance with the trend of government finance which would see less budget deficits under current bouyant economic condition.

The final part of the paper discussed causes and effects of protectionism. It also analyzed the possibility of changes in trade trend. The result of the study revealed that there will be no major change in trade trend during 1986-1990. Therefore, the forecast of trade and capital flows by using ARIMA is still valid.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ง
สารบัญตาราง	ข
สารบัญรูป	ฉ
1. บทนำ	1
2. แนวคิดและทฤษฎี	3
3. การส่งออก	7
4. การนำเข้า	20
5. การไหลเข้าของเงินทุน	36
6. สรุปลักษณะการค้าและการชำระเงิน	47
7. แนวโน้มของกำลังการผลิต	49
8. แนวโน้มการค้าของรัฐบาล	53
9. ทิศทางการค้าและการชำระเงิน	61
10. วิธีการคาดคะเนทิศทางการค้าและการไหลของเงินทุน	63
11. ข้อมูลที่ใช้ในการประมาณการ	64
12. ผลประมาณการภาวะการค้า และการชำระเงิน	64
13. ผลประมาณการจากองค์ประกอบหลัก	65
14. ผลประมาณการจากองค์ประกอบย่อย	67
15. แนวโน้มของปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ	75
16. ข้อเสนอแนะ	83
17. บทส่งท้าย	86
ภาคผนวก ก.	121
ภาคผนวก ข.	123
ภาคผนวก ค.	129
บรรณานุกรม	131

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การเปรียบเทียบอัตราเพิ่มของการส่งออกกับอัตราเพิ่มของรายได้ ประจำชาติ	7
2	สัดส่วนของสินค้าออกในช่วงปี 1950-1985	10
3	สัดส่วนของสินค้าขาเข้าแยกตามลักษณะการใช้สินค้า	25
4	จำนวนทุนจดทะเบียนของบริษัทใหม่ และสัดส่วนของทุนจดทะเบียน แยกตามประเภทของธุรกิจ	27
5	รายได้ประจำชาติที่แท้จริง แยกตามสัดส่วนของภาคเศรษฐกิจ	28
6	รายได้ประจำชาติของญี่ปุ่น แยกตามสัดส่วนของภาคการผลิต	29
7	แบบจำลองแนวโน้มกำลังการผลิตของแต่ละภาคเศรษฐกิจโดยใช้ วิธี ARIMA	50
8	สัดส่วนการผลิตและระดับ Price Deflator ของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ (Price Deflator = 100 ในปี 1980)	52
9	องค์ประกอบหลักในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ - ค่าประมาณการ จากข้อมูลรวม สำหรับช่วงปี 1985-1990	66
10	องค์ประกอบหลักในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ - ค่าประมาณการ จากข้อมูลขององค์ประกอบย่อย สำหรับช่วงปี 1985-1990	68
11	องค์ประกอบย่อย ในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ - ค่าประมาณการ จากข้อมูลขององค์ประกอบย่อย สำหรับช่วงปี 1985-1990	70
12	ค่าประมาณการเงินสำรองระหว่างประเทศและสินเชื่อกภายในประเทศ ของธนาคารแห่งประเทศไทย 1986-1990	82

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1 : ความสัมพันธ์ระหว่างภาคต่างประเทศ ภาคการเงิน และภาคการผลิต	6
รูปที่ 2 : การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าส่งออกสะสมรวมและรายได้ประชาชาติ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	8
รูปที่ 3 : แนวโน้มของมูลค่าส่งออกแต่ละชนิดสะสม ส่วนที่คาดคะเนได้	12
รูปที่ 4 : การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าส่งออกแต่ละชนิดสะสม ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ ...	13
รูปที่ 5 : การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าส่งออกสะสมรวม และราคา เปรียบเทียบ ระหว่างประเทศ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	17
รูปที่ 6 : การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าส่งออกสะสมรวม และรายได้ประชาชาติ สหรัฐอเมริกา ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	18
รูปที่ 7 : แนวโน้มของมูลค่านำเข้าแต่ละชนิด สะสม ส่วนที่คาดคะเนได้	21
รูปที่ 8 : การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าแต่ละชนิดสะสม ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ ...	22
รูปที่ 9 : การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าสะสมรวมและราคา เปรียบเทียบ ระหว่างประเทศ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	31
รูปที่ 10 : การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าสะสมรวม และรายได้ประชาชาติ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	32
รูปที่ 11 : การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าสะสมรวม และปริมาณเงินหมุนเวียน ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	33
รูปที่ 12 : การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าสะสมรวม และรายจ่ายรัฐบาล ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	34
รูปที่ 13 : แนวโน้มของเงินทุนไหลเข้าแต่ละประเภทสะสม ส่วนที่คาดคะเนได้ ...	39
รูปที่ 14 : การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าแต่ละประเภทสะสม ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	40

รูปที่ 15 :	การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าสะสมรวม และรายได้ ประชาชาติ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	43
รูปที่ 16 :	การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าสะสมรวม และราคาเปรียบ เทียบระหว่างประเทศ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	44
รูปที่ 17 :	การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าสะสมรวม และดุลการค้า ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	45
รูปที่ 18 :	การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าสะสมรวม และรายจ่ายของ รัฐบาลส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	46
รูปที่ 19 :	การเปลี่ยนแปลงของรายได้รัฐบาล ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	54
รูปที่ 20 :	การเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายรัฐบาล ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	55
รูปที่ 21 :	การเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อกภายในประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	56
รูปที่ 22 :	แนวโน้มของรายได้และรายจ่ายรัฐบาล ส่วนที่คาดคะเนได้	57
รูปที่ 23 :	การเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อกภายในประเทศ (รพท.) และการขาดดุล งบประมาณรัฐบาลส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	60
รูปที่ 24 :	ปริมาณและระดับราคาการส่งออก-แนวโน้มตามเวลา	62
รูปที่ 25 :	แนวโน้มของเงินสำรองระหว่างประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนที่คาดคะเนได้	76
รูปที่ 26 :	แนวโน้มของสินเชื่อกภายในประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนที่คาดคะเนได้	79
รูปที่ 27 :	การเปลี่ยนแปลงของเงินสำรองระหว่างประเทศ และสินเชื่อกภายใน ประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้	80

ทิศทางการค้า การไหลของเงินทุนและนโยบาย

ต่อดุลชำระเงินของประเทศไทย

ดร.ประคำ สนั่น ตั้งมดีธรรม

ดร.นริศ ชัยสูตร

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงต้องมีการระดมทรัพยากรในการสร้างรายได้แก่ประชาชนให้สูงขึ้น แต่ว่าทรัพยากรในประเทศมีไม่เพียงพอกับความต้องการในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยจึงต้องอาศัยทรัพยากรจากต่างประเทศมาโดยตลอด ลักษณะเช่นนี้ ทำให้เกิดภาวะขาดดุลการค้าและทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศสำหรับทรัพยากร ดังกล่าว ดังนั้นภาวะการชำระเงินของประเทศจะเกินดุลหรือขาดดุลก็จะขึ้นอยู่กับว่า เราสามารถหาเงินทุนมาได้เพียงพอหรือไม่ การชำระเงินที่เกินดุลจะนำไปสู่การขยาย monetary base และปริมาณของเงินทุนหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ อันเป็นการนำไปสู่การขยายตัวของอุปสงค์รวมของประเทศ ซึ่งมักจะตามมาด้วยการเพิ่มของระดับราคาในอัตราสูงในบางครั้ง นโยบายของรัฐบาลและธนาคารกลางมีการตอบสนองต่อภาวะดุลชำระเงิน หรืออาจจะมีผลกระทบต่อภาวะดุลการชำระเงินในตัวของมันเอง ตัวอย่างเช่น รัฐบาลและ/หรือธนาคารกลาง มีนโยบายในการจำกัดสินเชื่อในช่วงที่มีปริมาณเงินในระบบมากหรือว่าการขาดดุลงบประมาณของรัฐบาลทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และ/หรือการขาดดุลชำระเงินหรือไม่ เป็นต้น นอกจากนั้นนโยบายและวิธีการพัฒนาสถาบันการเงินของประเทศ จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการณ์ออมและการลงทุนของภาคเศรษฐกิจซึ่งก็จะมีผลกระทบต่อภาวะดุลการชำระเงินเช่นเดียวกัน

ปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานี้พอจะแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้คือ ด้านการค้า ด้านการไหลของเงินทุน ด้าน capacity ในการผลิตของระบบเศรษฐกิจ และด้านนโยบายของรัฐบาล และ/หรือธนาคารกลางที่เกี่ยวข้องกับภาวะดุลการชำระเงินงบประมาณรัฐบาลกับท่าทีและแนวทางในการพัฒนาสถาบันการเงิน การที่จะเข้าใจถึง

แนวโน้มการชำระหนี้เงินในอนาคตเป็นอย่างไร สิ่งจำเป็นที่จะต้องศึกษาพฤติกรรมของปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชำระหนี้เงินทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การคาดคะเนแนวโน้มในอนาคต การเข้าใจถึงภาวะการหนี้ของปัจจัยในด้านต่าง ๆ ยังทำให้สามารถเสนอแนะแนวนโยบายในการค้าและการชำระหนี้ระหว่างประเทศให้มีพื้นฐานอยู่บนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ในช่วงเวลา 12 ปีที่ผ่านมา นับได้ว่าเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของไทยต้องประสบกับความผันผวนเป็นอย่างมากตามภาวะเศรษฐกิจของโลกอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์น้ำมัน ปัญหาทางเศรษฐกิจ เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า จนทำให้กลายเป็นเรื่องที่น่าสนใจกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากทั่วโลกรู้ถึงการพูดถึงปัญหาหนี้สินของประเทศกำลังพัฒนา ก็ได้มีการพูดถึงปัญหาหนี้สินต่างประเทศของไทยด้วย เมื่อสภาพหนี้ของอนาคต การส่งออกของประเทศไทยเลวร้ายลงตามภาวะในตลาดโลก และมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ยิ่งทำให้เป็นที่หวาดวิตกว่า อนาคตของเศรษฐกิจไทยคงจะมีตมจริง ๆ ในด้านการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาดุลการชำระเงินและหนี้สินระหว่างประเทศในระยะ 4-5 ปีข้างหน้านี้ ตลอดจนปัญหาในการสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ระบบเศรษฐกิจทันต่อการเจริญเติบโตของประชากร

อย่างไรก็ดี ในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีทั้งช่วงที่รุ่งเรืองมาก และรุ่งเรืองน้อย สลับกันไปในลักษณะที่เป็นวัฏจักร ลักษณะดังกล่าวทำให้น่าสงสัยว่าภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยลงในขณะนี้จะเป็นแนวโน้มอย่างถาวรหรือเป็นช่วงเวลาของความถดถอยเพียงชั่วคราว ช่วงของภาวะเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตสูงสลับกับช่วงที่มีความเจริญเติบโตต่ำนั้น อาจจะเป็นเครื่องชี้ว่าระบบเศรษฐกิจของไทยนั้นมีการแกว่งอย่างช่วยให้ภาวะเศรษฐกิจปรับตัวให้อยู่ในแนวโน้มความเจริญเติบโตอัตราหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อดูที่ภาวะดุลการชำระเงินของประเทศหลังสงครามโลกแล้ว จะพบว่าไม่มีแนวโน้มเลย แต่เป็นไปในลักษณะของ random fluctuation over time ซึ่ง

มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ศูนย์¹ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่ามีกลไกบางอย่างที่ช่วยให้ภาวะดุลการชำระเงินปรับตัวด้วย

การศึกษาถึงประวัติค่าสถิติเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา โดยมุ่งความสนใจไปที่ปัญหาการค้าระหว่างประเทศ การไหลของเงินทุน และดุลการชำระเงินกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันปัญหาเหล่านั้น จะทำให้เข้าใจถึงการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจในด้านที่เกี่ยวข้องกับดุลการชำระเงินได้ เมื่อนำสถานการณ์ในปัจจุบันไปเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในอดีตที่คล้ายคลึงและพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการที่กลไกของระบบเศรษฐกิจจะปรับตัวในลักษณะที่คล้ายคลึงกับที่ผ่านมา อาจจะทำให้บอกได้ว่าสถานการณ์ทางการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศของไทยในอนาคตจะวิวัฒนาการไปในรูปแบบใด

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาการค้าและการไหลเข้าของเงินทุนระหว่างประเทศของไทยในช่วงประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา โดยทำการเน้นที่วิวัฒนาการทางการค้า การไหลของเงินทุน และหนี้สำคัญต่อดุลการชำระเงินของประเทศไทย เนื่องจากบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศสามารถแบ่งออกเป็นองค์ประกอบใหญ่ ๆ ได้เป็น สินค้าออก สินค้าเข้า ดุลบริการ การไหลของเงินทุน และดุลการชำระเงิน การศึกษาที่ทำในที่นี้จึงมุ่งไปที่วิวัฒนาการขององค์ประกอบเหล่านั้นเป็นสำคัญ

2. แนวคิดและทฤษฎี

องค์ประกอบสำคัญของบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็นสินค้าออก สินค้าเข้า การไหลของเงินทุน และการเปลี่ยนแปลงของเงินสำรองระหว่างประเทศ ตามเอกลักษณ์ทางบัญชีดุลการค้าก็คือ สินค้าออกลบด้วยสินค้าเข้า ดังนั้นถ้าเราทำการศึกษาพฤติกรรมขององค์ประกอบย่อยลงไปสินค้าเข้าและสินค้าออก และสามารถคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตได้ เราก็จะสามารถคาดคะเนทิศทางของการค้าใน

¹ เป็นผลที่ได้เมื่อนำสถิติดุลการชำระเงินไปประมาณการด้วย ARIMA Model

อนาคตได้ ความเข้าใจในพฤติกรรมขององค์ประกอบย่อยต่าง ๆ จะทำให้สามารถเสนอแนะแนวทางการพัฒนาในอนาคตให้อยู่ในทิศทางที่น่าพอใจได้ นอกจากนี้การศึกษาพฤติกรรมของรัฐบาลหรือธนาคารกลางในด้านที่เกี่ยวกับการไหลของเงินทุน จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมของภาครัฐบาลที่เกี่ยวกับการจัดการดุลชำระเงินของประเทศ การศึกษาซึ่งมุ่งความสนใจไปที่การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบของบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ เป็นแนวคิดทางด้าน Keynesian (Robinson 1937) ซึ่งเน้นที่ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง relative prices ของ traded goods และ non-traded goods ที่มีต่อสินค้าเข้าและสินค้าออก

โครงสร้างการส่งออกของไทยนั้นประกอบด้วยภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรม การที่ภาคการเกษตรที่มีความเจริญเติบโตมาจนถึงทุกวันนี้ ก็คงเนื่องจากการได้รับการพัฒนาแล้วว่าเป็นแหล่งที่สามารถสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ระบบเศรษฐกิจส่วนภาคอุตสาหกรรมได้มีความสำคัญขึ้นจากการที่ภาคเอกชนพยายามใช้โอกาสในการแสวงหากำไรที่ดีกว่าจากอีกหนทางหนึ่ง ซึ่งก็ได้มีผลกระทบไปถึงโครงสร้างการนำเข้าอย่างสำคัญ นอกจากนี้ การไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศจะมีความสัมพันธ์กับการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม พฤติกรรมของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นตัวกำหนดการไหลเข้าของปริมาณเงินสำรองระหว่างประเทศ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นอย่างสูงกับปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจอีกทอดหนึ่งกับรายได้ประชาชาติ

ทางอีกด้านหนึ่งภาครัฐบาลมีโอกาสที่จะใช้อิทธิพลของตัวเองเพื่อส่งผลกระทบต่อส่วนหนึ่งต่อรายได้ประชาชาติโดยทางอ้อม ผ่านขบวนการทางการเงินและการคลัง (ซึ่งอาจจะ เป็นนโยบายโดยตรงหรือเป็นเพียงกลไกอัตโนมัติในระบบเท่านั้นก็ได้) ผลกระทบอีกส่วนหนึ่งจะมีต่อการจัดสรรทรัพยากรระหว่างภาคการเกษตร หรือภาคอุตสาหกรรมหรือแม้แต่ภายในภาคอุตสาหกรรมเอง โดยผ่านนโยบายที่ต้องการเน้นความสำคัญต่อภาคใดภาคหนึ่ง ในทางตรงกันข้าม นโยบายของรัฐบาลที่พยายามรักษาความเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติที่ระดับหนึ่งอาจมีผลกระทบต่อการไหลของเงินสำรองระหว่างประเทศ

และการลดปริมาณเงินหมุนเวียนได้ โดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจโลกมีความเจริญเติบโตต่ำกว่าในประเทศ

แนวคิดดังที่บรรยายข้างต้นอาจจะแสดงได้ด้วยแผนภูมิในรูปที่ 1 จะเห็นได้ว่าความพยายามในการบรรลุเป้าหมายทางรายได้ประจำชาติ (Y) ของภาคเอกชนและภาครัฐบาล นำไปสู่พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคระหว่างประเทศ เช่น การส่งออก (X) การนำเข้า (M) และการไหลของเงินทุน (K) ส่วนนี้จะเป็นตัวกำหนดเงินสำรองระหว่างประเทศ (R) อีกส่วนหนึ่งคือ พฤติกรรมในการขยายสินเชื่อภาคเอกชนและนโยบายทางด้านสินเชื่อของภาครัฐบาลจะเป็นตัวกำหนดสินทรัพย์ภายในประเทศของธนาคารพาณิชย์ในส่วนที่เป็น High-powered money (D) และ R กับ D รวมกันจะเป็นตัวกำหนดปริมาณเงินหมุนเวียนและรายได้ประจำชาติอีกต่อหนึ่ง

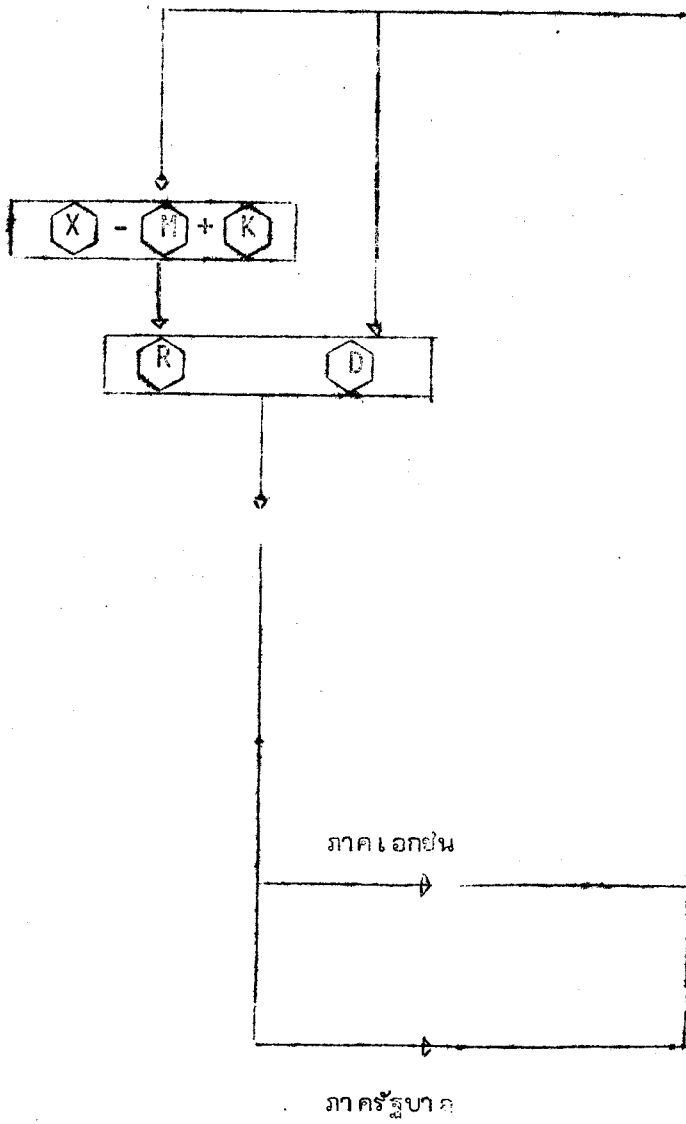
นอกจากนี้แล้ว ในส่วนของ X, M และ K ยังจะต้องมีภาวะของตลาดโลกเป็นปัจจัยที่ร่วมกำหนดผลสุดท้ายของภาคต่างประเทศด้วย ซึ่งจะได้พิจารณาถึงข้างในบทความนี้ แต่จะไม่ใช้เป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเล็กจึงไม่มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อตลาดโลกอยู่แล้ว

การศึกษาพฤติกรรมกาลเวลาของ X, M และ K ในที่นี้ นอกจากจะใช้วิธีการศึกษาโดยใช้สถิติที่เกี่ยวข้องมาแสดงตามปกติแล้ว ยังมีการใช้วิธีการทางสถิติที่เรียกว่า ARIMA Model¹ มาประมาณการสมการพฤติกรรมของตัวแปร X, M และ K หรือองค์ประกอบย่อยต่างๆ ที่รวมกันขึ้นเป็นตัวแปรเหล่านั้น สมการพฤติกรรมที่จะได้จาก ARIMA Model นั้น เป็นสมการที่แสดงพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาของตัวแปรนั้นในส่วนที่เป็นระบบ ซึ่งในที่นี้เราจะเรียกว่า เป็นแนวโน้มของตัวแปรที่หน่วยเศรษฐกิจสามารถคาดคะเนได้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในส่วนที่ไม่เป็นระบบ

¹ รายละเอียดของ ARIMA Model ได้บรรยายไว้ในภาคผนวก

รูปที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างภาคต่างประเทศ ภาคการเงินและภาคการผลิต

หรือแบบสุ่ม (random fluctuation) นั้น จะเรียกว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่หน่วย
เศรษฐกิจไม่อาจคาดคะเนได้

3. การส่งออก

3.1 การส่งออกกับรายได้

ในช่วงเวลาดังแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของประเทศไทยมักเป็นในลักษณะที่ว่าช่วงใดที่การส่งออกดี อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติที่แท้จริงก็จะดีด้วย ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 1

ตารางที่ 1

การเปรียบเทียบอัตราเพิ่มของการส่งออกกับอัตราเพิ่มของรายได้ประชาชาติ

ช่วง	อัตราเพิ่มของการส่งออก	อัตราเพิ่มของรายได้ ประชาชาติ
1955 - 56	15.5	8.5
1964 - 66	14.0	9.0
1973 - 74	49.0	7.5
1976	35.0	9.0
1978 - 1980	23.0	7.5

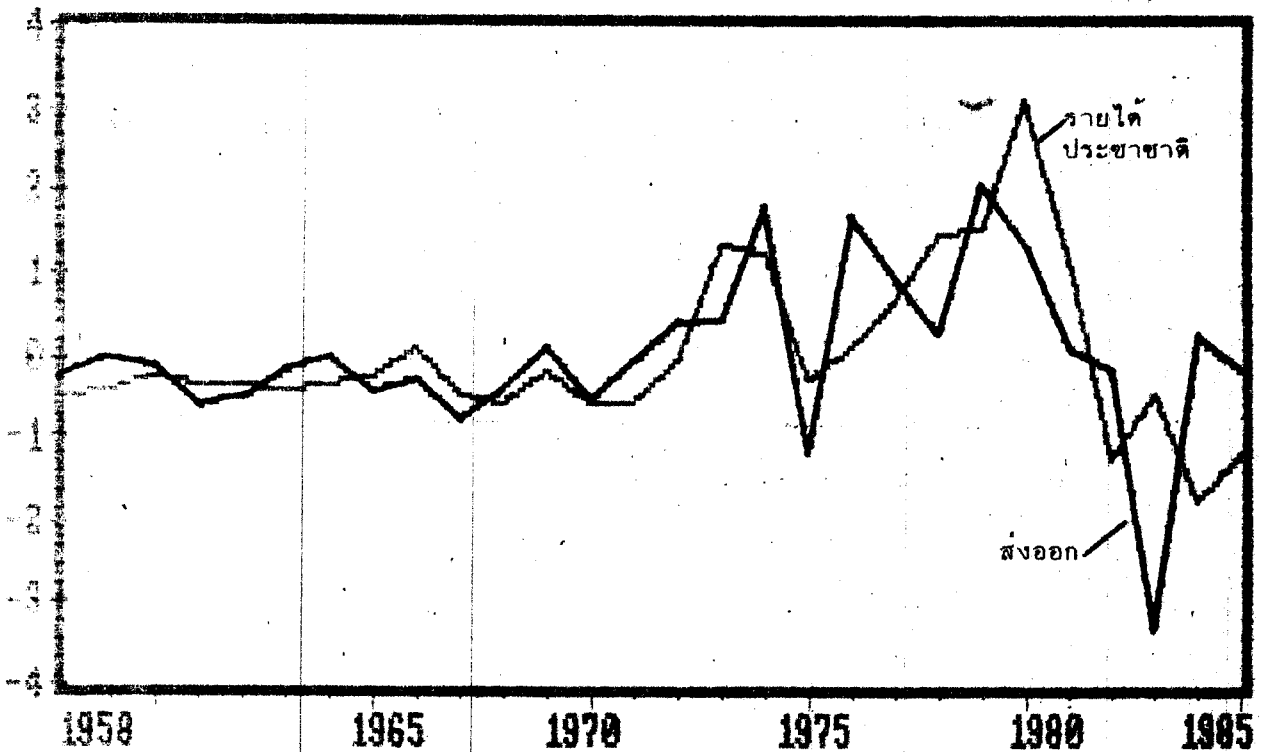
ที่มา คำนวณจากสถิติใน รายงานเศรษฐกิจรายเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 2 แสดงการขยายตัวของมูลค่าส่งออกรวมและรายได้ประชาชาติที่เป็น
ตัวเงินในส่วนที่สูงหรือต่ำกว่าที่คาดคะเนได้ เมื่อพิจารณาเส้นกราฟสำหรับตัวแปรทั้งสอง
ดังกล่าวแล้วจะพบว่า การขยายตัวของมูลค่าส่งออกรวมส่วนที่สูงหรือต่ำกว่าแนวโน้มปกตินั้น
มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวของรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงินส่วนที่สูงหรือต่ำกว่าแนวโน้ม
ปกติค่อนข้างสูง โดยมีข้อยกเว้นเฉพาะตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษ 1970 ซึ่งนโยบาย

รูปที่ 2

การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าส่งออกสะสมรวมและรายได้ประชาชาติส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

จำนวนเท่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

หมายเหตุ : จำนวนเท่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ ความคลาดเคลื่อนในการ estimate ค่าของตัวแปรสำหรับแต่ละปี เทียบเป็นจำนวนเท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการ estimate ค่าของตัวแปรตลอดช่วงเวลาการศึกษา

$$\text{ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการ estimate} = \sqrt{\sum e_t^2 / (n-k)}$$

e = ความคลาดเคลื่อนในการ estimate ค่าตัวแปร
= ค่าตัวแปรจริง - ค่าตัวแปรที่

n = จำนวนปีที่ใช้คำนวณสมการ ARIUA

k = จำนวน parameter ที่ estimate ในสมการ ARIUA

การคลัง เริ่มมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ข้อสรุปจากรูปที่ 2 นี้จึงเป็นการสนับสนุนสิ่งที่อธิบายโดยตารางที่ 1 ด้วย

3.2 องค์ประกอบสินค้าส่งออก

องค์ประกอบของสินค้าส่งออกนั้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร โดยมีสัดส่วนตั้งแต่ประมาณร้อยละ 80 ในช่วงหลังสงครามโลกลงมาถึงประมาณร้อยละ 40 ในช่วงปีหลัง ๆ นี้ ถ้าจะแบ่งองค์ประกอบของสินค้าส่งออกให้ย่อยลงไปอีกก็จะเป็นสัดส่วนตามที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การกระจายประเภทของสินค้าส่งออกนอกเหนือจากพืชผลสำคัญ ๆ ที่แสดงในตารางเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี 1970 ทั้งนี้จะเห็นได้จากสัดส่วนของ "สินค้าอื่น ๆ" เพิ่มขึ้นจากประมาณร้อยละ 25-28 เป็นร้อยละ 35 ในปี 1970 และร้อยละ 62 ในปี 1985 นอกจากนี้การกระจายประเภทสินค้าส่งออกยังเกิดขึ้นในระหว่างพืชผลสำคัญด้วย กล่าวคือ ข้าวมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 47 ในปี 1950 เหลือเพียงร้อยละ 13 ในปี 1985 ยางและตบูกซึ่งมีความสำคัญมาตั้งแต่ปี 1970 ได้ลดความสำคัญลงไปด้วยมีข้าวโพดเข้ามาแทนที่ ในช่วงปี 1965-1975 และแม้แต่ข้าวโพดเองก็ได้ถูกแทนที่โดยมันสำปะหลัง ในช่วงไม่กี่ปีมานี้สินค้าสิ่งทอและแผงวงจรไฟฟ้า ได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้นจนมีสัดส่วนรวมกันเกินกว่าข้าวเสียอีก

รูปที่ 3 เป็นกราฟที่แสดงแนวโน้มของมูลค่าการส่งออกสะสมของสินค้าส่งออกหลัก 7 ประเภท ในส่วนที่คาดคะเนได้หรือเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ¹ และรูปที่ 4 เป็นกราฟที่แสดงมูลค่าของการส่งออกสะสมของสินค้าส่งออกหลักเช่นเดียวกัน แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่ไม่ได้คาดคะเนไว้ด้วยสมการ ARIMA

¹ เส้นกราฟในรูปที่ 3 และ 4 จะเริ่มต้นด้วยเส้นกราฟล่างสุดเป็นมูลค่าส่งออกข้าว เส้นกราฟถัดไปจะบวกรวมมูลค่าส่งออกของสินค้าถัดไปเรื่อย ๆ ตามลำดับดังนี้คือ ยาง, มันสำปะหลัง, ตบูก, ข้าวโพด, น้ำตาล และอื่น ๆ

² สมการพหุติกรรมของการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบสำหรับสินค้าออกแต่ละชนิดแสดงไว้ในภาคผนวก ข.

ตารางที่ 2

สัดส่วนของสินค้าออกในช่วงปี 1950-1985

ปี	ข้าว	ยาง	ดีบุก	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	น้ำตาล	อื่น ๆ
1950	47	28	8	-	-	-	17
1955	40	26	6	1	-	-	27
1960	30	30	6	6	3	-	25
1965	34	15	9	8	5	1	28
1970	17	15	11	13	8	1	35
1975	13	8	5	13	10	13	38
1980	15	9	9	5	11	2	49 (40)
1985	13	7	3	4	8	3	62 (42)

หมายเหตุ : - ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง สัดส่วนที่ไม่ได้รวมสินค้าสิ่งทอ และแผงวงจรไฟฟ้า
 - ตัวเลขปี 1985 เป็นประมาณการ

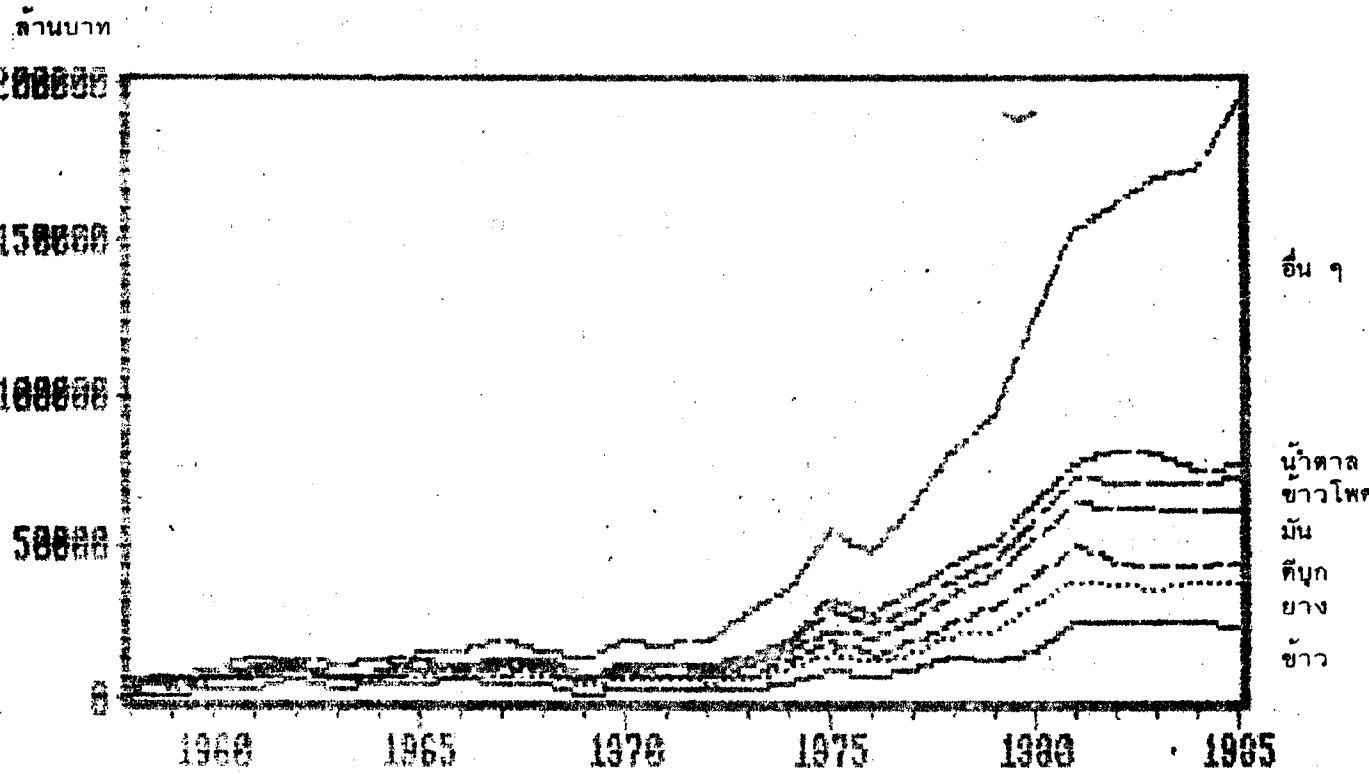
ที่มา : คำนวณจากสถิติใน รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในรูปที่ 3 นั้น เส้นกราฟของมูลค่าออกสะสมแสดงให้เห็นว่า แนวโน้มของสินค้าออกหลักชนิดต่าง ๆ มักจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าขยายตัวเร็วก็เป็นเหมือนกันหมดทุกชนิด ในทางตรงกันข้าม ถ้าขยายตัวช้าก็เป็นเช่นเดียวกัน ส่วนที่แตกต่างกันบ้างเห็นจะได้แก่ เส้นกราฟของสินค้าส่งออกเกษตรกรรมต่าง ๆ มีแนวโน้มที่คงตัวตั้งแต่ปี 1981 หรือบางอย่างมีแนวโน้มลดลงด้วย ในแง่นี้ สินค้าส่งออกเกษตรกรรมมีลักษณะที่แตกต่างจากสินค้าออกที่สดเป็นประเภท "อื่น ๆ" ที่มีแนวโน้มในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ มีการขยายตัวต่อไป แต่อัตราการขยายตัวอาจจะลดลงบ้างตามภาวะเศรษฐกิจโลก ซึ่งตกอยู่ในภาวะถดถอยตั้งแต่ปี 1981 เป็นต้นมา ที่จริงแล้วสินค้าส่งออกประเภท "อื่น ๆ" นั้นเริ่มแนวโน้มการขยายตัวที่สูงกว่าสินค้าส่งออกเกษตรกรรมหลักมาตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1970 แล้ว แต่ด้วยเหตุที่สินค้าส่งออกเกษตรกรรมมีราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงที่น้ำมันขึ้นราคาทั้งสองครั้ง มูลค่าของสินค้าส่งออกเกษตรกรรมจึงสูงขึ้นอย่างรวดเร็วด้วย ใน 2 ช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้อัตราการขยายตัวที่สูงของสินค้าส่งออกประเภท "อื่น ๆ" ไม่เด่นชัดเท่าที่ควร

ในรูปที่ 4 นั้น ช่วงปีที่เส้นกราฟกระจุกตัวกันใกล้ติดมากนั้น แสดงว่า สินค้าส่งออกหลักทุกประเภทได้รับผลกระทบจากตลาดโลกเหมือนกัน ทำให้มูลค่าส่งออกมีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากแนวโน้มที่ได้คาดคะเนไว้ในรูปที่ 3 ช่วงปีที่เส้นกราฟห่างกันมาก แสดงว่า สินค้าส่งออกที่มีเส้นกราฟห่างออกไปนั้นมีมูลค่าส่งออกที่เพิ่มหรือลดลงจากที่คาดคะเนไว้มาก ด้วยหลักการดังกล่าว ข้อสรุปที่ได้จากรูปที่ 4 ก็คือ ข้าวเป็นสินค้าส่งออกที่สร้างความผันผวนให้กับมูลค่าการส่งออกรวมมากที่สุด ตลอดช่วงเวลา 30 ปี ซึ่งศึกษาในที่นี้ สินค้าส่งออกประเภท "อื่น ๆ" ทำให้มีมูลค่าส่งออกเพิ่มหรือลดจากที่คาดคะเนไว้ในขนาดที่มาก แต่เกิดขึ้นเพียงไม่กี่ครั้งคือ ในปี 1976, 1979 และ 1983 เท่านั้น ส่วนสินค้าส่งออกหลักชนิดอื่น ๆ นั้น สร้างความผันผวนบ้างเป็นครั้งคราวตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1970 ที่มี commodity boom เป็นต้นมา แต่เปรียบเทียบขนาดแล้วก็ยังน้อยกว่า 2 ประเภทดังกล่าวข้างต้นอยู่มาก

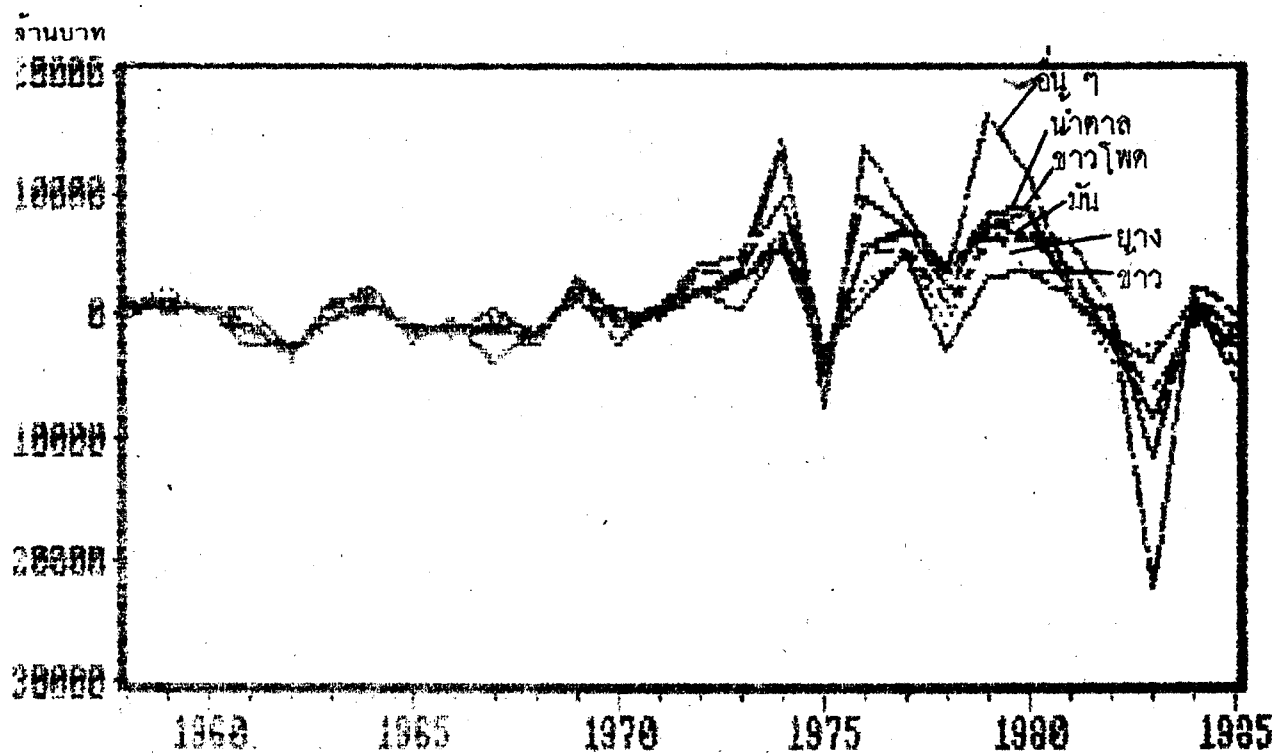
รูปที่ 3

แนวโน้มของมูลค่าส่งออกแต่ละชนิดสะสมส่วนที่คาดคะเนได้

รูปที่ 4

การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าส่งออกแต่ละชนิดสะสมส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

สาเหตุที่สินค้าออกหลาย ๆ ชนิดได้ลดความสำคัญลงไปในด้านต่าง ๆ กัน แต่ก็คงหนีไม่พ้นเรื่องราคาหรือผลตอบแทนจากสินค้าไม่มีแนวโน้มสูงขึ้น หรือไม่มีที่มีความไม่แน่นอนสูง ยกเว้น ข้าวโพด, มันสำปะหลัง และตบูก ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นร้อยละ 1-4 ต่อปี ดังนั้น สินค้าออกชนิดใดที่มีราคาดีหรือมีความต้องการในตลาดโลกสูง ก็จะมีการส่งออกมากเมื่อใดที่มีความต้องการลดลงก็จะส่งออกได้น้อยลง และลดการผลิตลงในที่สุด

อย่างไรก็ดี ถ้าดูชนิดของสินค้าส่งออกที่สูงสุด 20 อันดับแรก ตั้งแต่ 1957 มาจนถึง 1985 แล้ว จะพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก โดยเฉพาะพวกพืชผลและแร่ต่าง ๆ ชนิดของสินค้าส่งออกที่นับได้ว่าใหม่จริง ๆ นั้นได้แก่ วงจรไฟฟ้าและพวกอาหารกระป๋องที่เป็นอาหารทะเลและสับปะรดเท่านั้น เพราะว่าแม้แต่สินค้าพวกเสื้อผ้าซึ่งเพิ่งมาเติบโตในต้น 1970 นั้น ก็ได้เริ่มมีการส่งออกตั้งแต่ปลาย 1950 แล้ว¹

นอกเหนือจากแรงจูงใจที่มาจากราคาของสินค้าออกแล้ว การแข่งขันจากสินค้าเดียวกันของประเทศอื่น และนโยบายของรัฐบาลไทยเองก็มีผลกระทบต่อการส่งออกด้วย ตัวอย่างเช่น การส่งออกข้าวที่ลดลงไปทุกครั้ง เนื่องมาจากการขึ้นพรีเอมิยมข้าวหรือภาษีอื่น ๆ ของรัฐบาลทุกครั้งมาตั้งแต่ 1950 แล้วในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน ดังนี้ 1953-54, 1958-59, 1962, 1965-66, 1968, 1973 และ 1975

ปีที่ประเทศผู้ผลิตอื่นมีผลผลิตทางการเกษตรดี ความต้องการจากประเทศที่เคยสั่งซื้อเข้าพืชผลจากไทยก็จะลดลงหรือการแข่งขันจากประเทศที่เป็นคู่แข่งด้วยก็จะมีมากขึ้น ถ้าเป็นในทางกลับกัน ความต้องการจะมากขึ้นและการแข่งขันจะน้อยลง ตัวอย่างเช่น ในเรื่องข้าว การแข่งขันจากสหรัฐอเมริกาในปลายช่วง 1960 และปี 1975 จากจีนในปี 1975 กับการที่หลายประเทศผลิตข้าวได้มากขึ้นในระยะหลัง ๆ นี้ ทำให้มีการแข่งขันจากประเทศอื่นมากขึ้น หรือความต้องการจากบางประเทศน้อยลง เป็นต้น นอกจากนี้การที่ผลผลิตปอของอินเดียและปากีสถานเสียหายในช่วงปี 1959-61, 1965 และ 1971-72

¹ ดูการจัดอันดับสินค้าส่งออก 20 อันดับแรกในภาคผนวก ก.

ทำให้การส่งออกของไทยดีขึ้น การส่งออกข้าวโพดของไทยที่เพิ่มขึ้นในปี 1964, 1972 และนั่นแหละหลังจากในปี 1976 ก็ล้วนแต่เกิดจากผลผลิตเสียหายในประเทศผู้ผลิตอื่น ๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามการส่งออกของสินค้าทุกชนิดมีแนวโน้มสูงขึ้นในอัตราประมาณร้อยละ 7-10 ต่อปีทั้งสิ้น (ยกเว้นศุภก) ซึ่งแนวโน้มระยะยาวเกือบจะไม่เพิ่มขึ้นเลย) ตามการเจริญเติบโตของความต้องการในตลาดโลก

ประเด็นที่น่าสนใจในที่นี้ก็คือ ปริมาณและราคาของสินค้าส่งออกทุกชนิด ยกเว้นน้ำตาล มีแนวโน้มในทางที่สูงขึ้น เมื่อใดที่ผลกระทบเพียงชั่วคราวชั่วคราว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับปริมาณและราคาจะเป็นเพียงชั่วคราวด้วย และจะกลับเข้าสู่แนวโน้มเดิมเสมอ ดังนั้น ราคาของพืชผลซึ่งตกต่ำในช่วงไม่กี่ปีนี้ จึงเป็นเพียงการเคลื่อนไหวกลับไปสู่แนวโน้มระยะยาว เนื่องจากราคาระยะสั้นนั้นได้สูงขึ้นไปจากแนวโน้มมากเกินไปในต้นช่วง 1970 เท่านั้น ส่วนปัจจัยที่จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มดังกล่าวนั้นก็คือ อัตราการผลิตเปรียบเทียบระหว่างในประเทศและต่างประเทศ มาตรการระยะสั้นทางเงื่อนไขการขายหรือช่องทาง การตลาดเป็นเพียงปัจจัยที่ช่วยได้ชั่วคราวเท่านั้น เมื่อใดที่ผลผลิตมีปริมาณล้นตลาดโลก มาตรการเหล่านั้นจะช่วยอะไรไม่ได้ นอกจากจะลดการผลิตลงเหมือนอย่างกรณีของน้ำตาล หรือไม่ก็ทำให้สินค้าแตกต่างออกไป เช่น ในด้านคุณภาพ เป็นต้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนย้ายการจัดสรรทรัพยากรในระหว่างภาคเกษตรและภาคการผลิตอื่น ๆ หรือแม้แต่ภายในภาคการเกษตรเองไม่ใช่กระทำได้ด้วยทันที แต่จะต้องใช้เวลาในการปรับตัวพอสมควร อาจจะด้วยเหตุผลทางความชำนาญหรือเหตุของความตึงเครียดผ่านระบบการเมือง ซึ่งประการหลังนี้เห็นได้ชัดในหลายประเทศอย่าง ไทย, อเมริกา และญี่ปุ่น เป็นต้น ทำให้ความยืดหยุ่นในการเปลี่ยนแปลงการผลิตมีน้อย

3.3 ความแปรปรวนของสินค้าส่งออกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

สินค้าส่งออกที่ทำการศึกษาในที่นี้มีการเคลื่อนไหวของแนวโน้มในส่วนที่คาดคะเนได้ และส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ดังแสดงในรูปที่ 3 และ 4 ตามลำดับแล้วนั้น เนื่องจากการเคลื่อนไหวทั้งสองส่วนดังกล่าวมีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การศึกษาผลกระทบ

ที่สินค้าส่งออกได้รับจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งน่าจะเป็นการเพียงพอที่จะดูเพียงมูลค่าส่งออกสะสมสำหรับสินค้าส่งออกทั้งหมดรวมกัน กล่าวคือ เราจะใช้กราฟเส้นบนชุดในรูปที่ 3 และ 4 เป็นหลัก ในการดูผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ เนื่องจากความสนใจของการศึกษานี้มุ่งไปที่ความแปรปรวนของมูลค่าส่งออก การศึกษาผลกระทบต่าง ๆ จึงมุ่งไปที่ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ต่อมูลค่าส่งออกที่คาดคะเนไม่ได้เช่นเดียวกัน

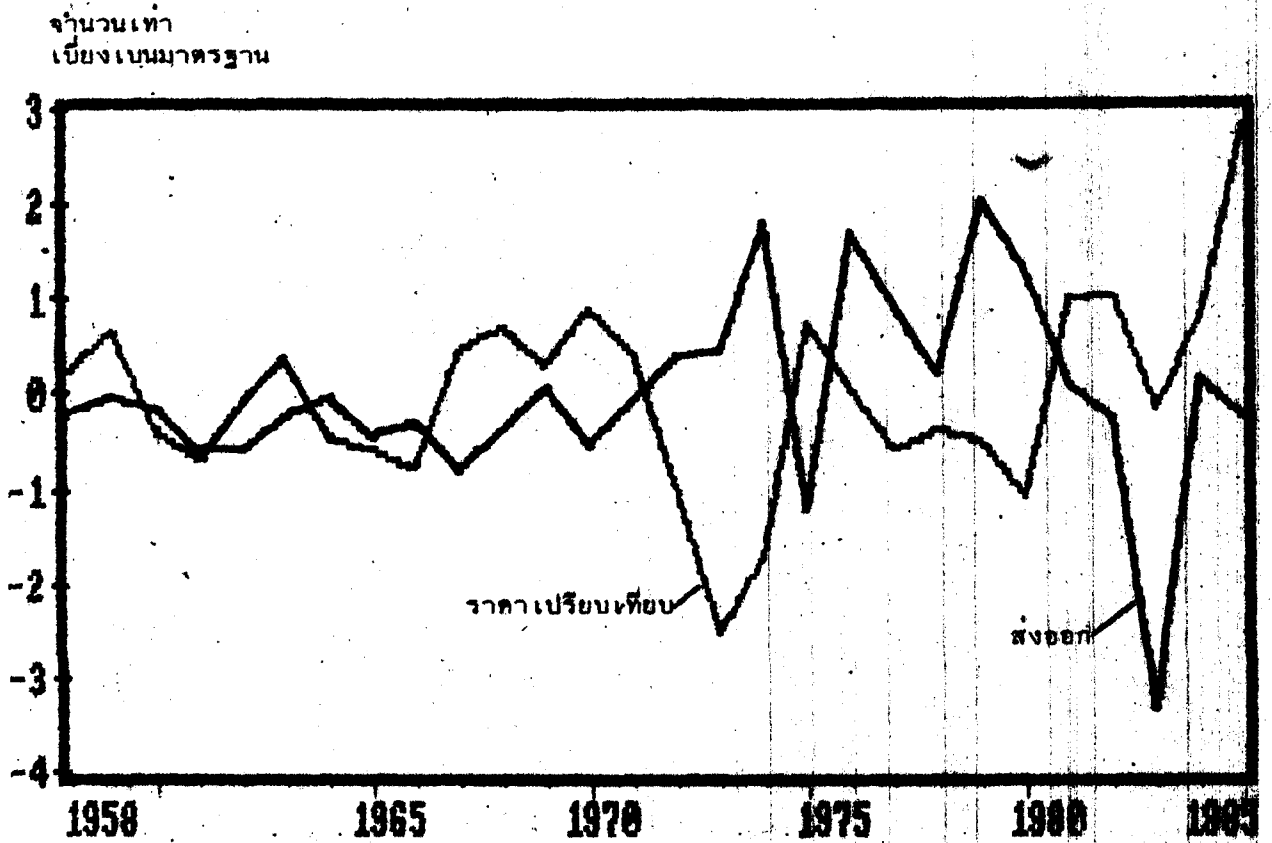
รูปที่ 5 แสดงกราฟของมูลค่าส่งออกสะสมและการเปลี่ยนแปลงของราคาเปรียบเทียบระหว่างประเทศในส่วนที่คาดคะเนไม่ได้¹ ราคาเปรียบเทียบในที่นี้คือ ราคาส่งในต่างประเทศซึ่งแปลงเป็นหน่วยบาท โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทต่อหนึ่งหน่วยเงินตราต่างประเทศ เทียบกับระดับราคาภายในประเทศ ในที่นี้ ระดับราคาและเงินตราต่างประเทศที่ใช้เป็นของสหรัฐอเมริกา ซึ่งอาจใช้เป็นตัวแทนสำหรับระดับราคาและค่าเงินตราต่างประเทศโดยทั่ว ๆ ไปได้ ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าส่งออกสะสมและราคาเปรียบเทียบระหว่างประเทศส่วนที่คาดคะเนไม่ได้แสดงให้เห็นว่า ราคาเปรียบเทียบที่คาดคะเนไม่ได้มักจะนำหน้ามูลค่าส่งออกส่วนที่มากกว่าการคาดคะเน ทั้งนี้เพราะระดับราคาในต่างประเทศที่สูงเมื่อเทียบกับระดับราคาภายในย่อมนำไปสู่การส่งสินค้าของไทยจากต่างประเทศ ด้วยเงื่อนไขแห่งราคาเปรียบเทียบที่ว่า กรณียกวันที่เกิดขึ้นมีเพียงช่วงที่มีการขึ้นราคาน้ำมันในปี 1973 และ 1979 ซึ่งตัวแปรอื่นอาจจะมีอิทธิพลสูงกว่า ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

รูปที่ 6 แสดงกราฟของมูลค่าส่งออกสะสมและการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติในต่างประเทศในส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ ในที่นี้รายได้ประชาชาติต่างประเทศที่ใช้

¹ รูปกราฟที่เปรียบเทียบค่าของตัวแปรสองตัวในส่วนที่คาดคะเนไม่ได้นั้นเขียนขึ้นโดยทำการ normalize อนุกรมของค่าตัวแปรส่วนที่คาดคะเนไม่ได้เพื่อให้มีความแปรปรวนเท่ากัน และรูปกราฟที่เปรียบเทียบในทำนองเดียวกัน จะใช้วิธีการเช่นเดียวกันนี้ทั้งหมดในบทความนี้

รูปที่ ๘

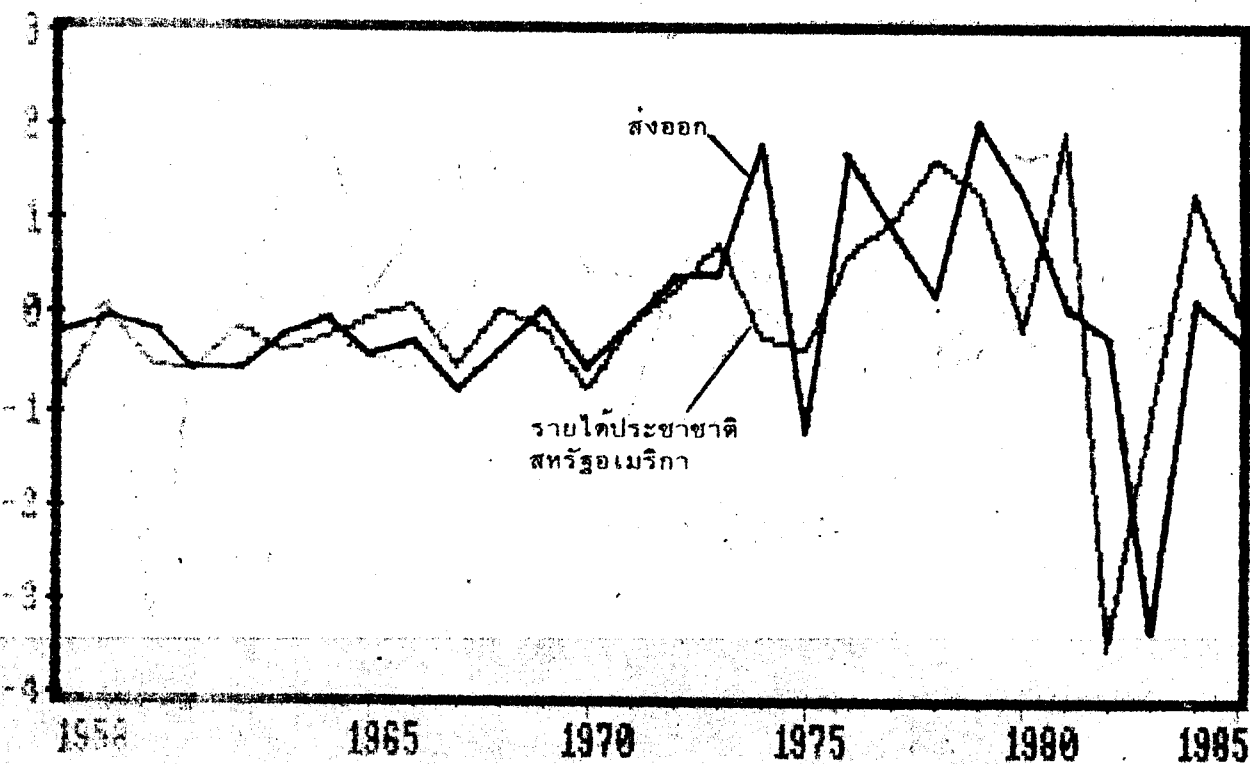
การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าส่งออกสะสมรวมและราคาเปรียบเทียบระหว่างประเทศส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

รูปที่ ๑

การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าส่งออกโดยรวม และรายได้ประชาชาติสหรัฐอเมริกา ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

จำนวนเท่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

เป็นตัวแทนเป็นของสหรัฐอเมริกา เช่นเดียวกัน ความสัมพันธ์ของมูลค่าส่งออกสะสมและ รายได้ประชาชาติต่างประเทศ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ในรูปที่ 6 นั้น แสดงให้เห็นว่า มีการเคลื่อนไหวในทิศทางเดียวกันและในเวลาที่ยาวนาน กรณียกเว้นที่เกิดขึ้นอยู่ในช่วงปี 1978-1983 ซึ่งการเคลื่อนไหวยังคงไปในทิศทางเดียวกัน แต่รายได้ต่างประเทศส่วนที่ คาดคะเนไม่ได้จะนำหน้ามูลค่าส่งออกส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ 1 ปี ลักษณะเช่นนี้อาจเกิดจากรูปแบบการส่งออกของไทยในช่วงเวลาดังกล่าวแตกต่างออกไปจากแต่ก่อนในแง่ที่ว่า การค้า โดยตรงระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกามีสัดส่วนที่น้อยลง รายได้ของสหรัฐอเมริกาจึงเกิดผลกระทบโดยทางอ้อมผ่านประเทศที่มีการค้าโดยตรงในสัดส่วนมากกว่า

3.4 สรุป

มูลค่าส่งออกของไทยมีความสัมพันธ์กับรายได้ประชาชาติค่อนข้างสูง ดังนั้น การขยายมูลค่าส่งออกจึงเป็นหนทางไปสู่การขยายตัวของรายได้ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ทำให้หน่วยเศรษฐกิจพยายามปรับตัวโดยการแสวงหาลินค้าส่งออกชนิดใหม่ ๆ ที่จริงแล้วลินค้าส่งออกเกษตรกรรมเริ่มแนวโน้มที่ขาลงตั้งแต่นั้นทศวรรษ 1970 แล้ว แต่ลักษณะของ แนวโน้มดังกล่าวถูกปิดบังไปช่วงเวลาหนึ่ง เนื่องจากราคาของลินค้าส่งออกเกษตรกรรมที่ ถีบตัวสูงขึ้นตามราคาน้ำมันในช่วงกลางและปลายทศวรรษ 1970 ลินค้าส่งออกที่ทำให้เกิด ความผันผวนมากที่สุดได้แก่ ข้าว เป็นอันดับแรก และลินค้าส่งออกประเภท "อื่น ๆ" เป็นอันดับถัดไป ลินค้าส่งออกนอกจากนั้นมีความผันผวนในบางครั้งเท่านั้น และขนาดก็ไม่มากนักด้วย

ลินค้าส่งออกประเภทข้าวนั้นมีความผันผวนเนื่องจากปัจจัยภายใน และภายนอก ประเทศหลายอย่างด้วยกัน ปัจจัยภายในได้แก่ นโยบายการส่งออกข้าวของรัฐบาลเป็น ประการสำคัญ ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ นโยบายของประเทศผู้ผลิต ทั้งที่เป็นคู่แข่งชั้น โดยตรงและเป็นผู้นำเข้า สำหรับความผันผวนของลินค้าส่งออกประเภท "อื่น ๆ" นั้น เกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนของตลาด เนื่องจากไม่มีแหล่งส่งออกประจำ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อมูลค่าส่งออกที่คาดคะเนไม่ได้ได้แก่ ราคาเปรียบเทียบระหว่างประเทศและรายได้ต่างประเทศ ตัวแปรทั้งสองดังกล่าวมีผลกระทบในทิศทางเดียวกัน แต่ราคา เปรียบเทียบระหว่างประเทศจะนำหน้ามูลค่าส่งออกที่คาดคะเนไม่ได้ประมาณ 1 ปี ส่วนรายได้ต่างประเทศมีผลกระทบทั้งในปีเดียวกันและใน 1 ปี ลักษณะดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงมูลค่าส่งออกที่คาดคะเนไม่ได้ไม่เป็นไปอย่างมีระบบเท่าที่ควรจนแสดง ออกได้ด้วยสมการ ARIMA และจุดนี้ควรจะเป็นเรื่องที่มีการศึกษาต่อไป

4. การนำเข้า

4.1 องค์ประกอบของสินค้านำเข้า

สินค้านำเข้าของไทยอาจแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 4 ประเภท คือ 1) วัตถุดิบกึ่งสำเร็จรูป 2) เชื้อเพลิง 3) สินค้าทุน 4) สินค้าบริโภคและรถยนต์ แนวโน้มของมูลค่าสะสมสำหรับสินค้านำเข้าทั้ง 4 ประเภทตามที่ประมาณการโดยสมการ ARIMA ได้แสดงไว้ในรูปที่ 7 ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ใช้แทนมูลค่านำเข้าที่คาดคะเนโดยหน่วยเศรษฐกิจได้ จะเห็นว่า แนวโน้มของสินค้านำเข้าทั้ง 4 ประเภทมีอัตราการขยายตัวที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นช่วงที่มีการขึ้นราคาน้ำมัน มูลค่านำเข้า เชื้อเพลิงจะมีอัตราการขยายเร็วกว่าอย่างเห็นได้ชัด¹ และในทางตรงกันข้าม ช่วงที่ราคาน้ำมันคงตัวหรือลดลงภายหลังการขึ้นราคา จะมีการหดตัวอย่างเห็นได้ชัดเช่นเดียวกัน

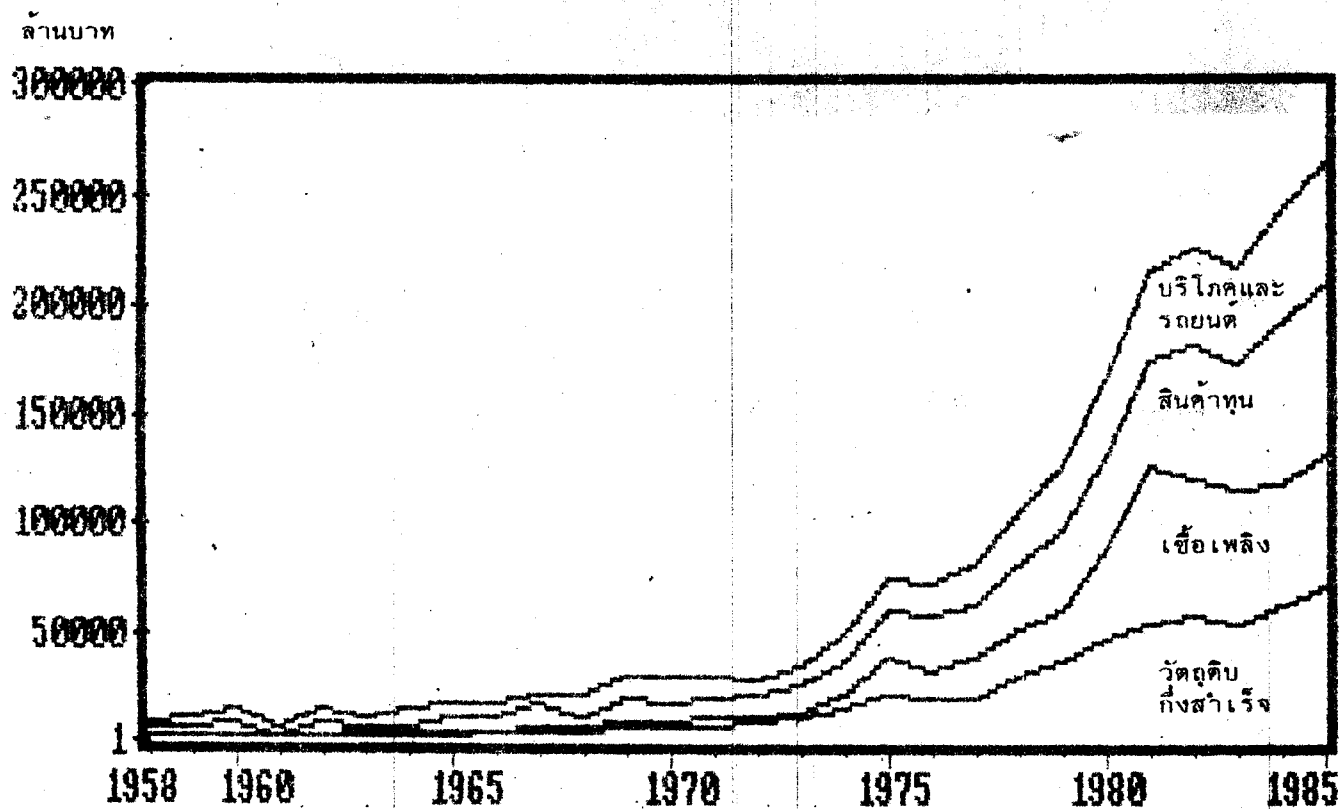
สำหรับมูลค่านำเข้าสะสมส่วนที่คาดคะเนไม่ได้โดยหน่วยเศรษฐกิจนั้นได้แสดงไว้ในรูปที่ 8 เส้นกราฟของมูลค่านำเข้าสะสมรวม² แสดงว่า มูลค่านำเข้ามีความผันผวนมากตั้งแต่การขึ้นราคาน้ำมันครั้งที่ 1 ในปี 1973 สินค้านำเข้าที่มีความผันผวนมากที่สุด

¹ ความชันของเส้นกราฟสำหรับเชื้อเพลิงจะมากกว่า

² มูลค่านำเข้าส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ของสินค้านำเข้าจะสะสมขึ้นไปตามลำดับประเภทของสินค้า ดังนี้ วัตถุดิบกึ่งสำเร็จ, เชื้อเพลิง, สินค้าทุน และสินค้าบริโภคกับรถยนต์

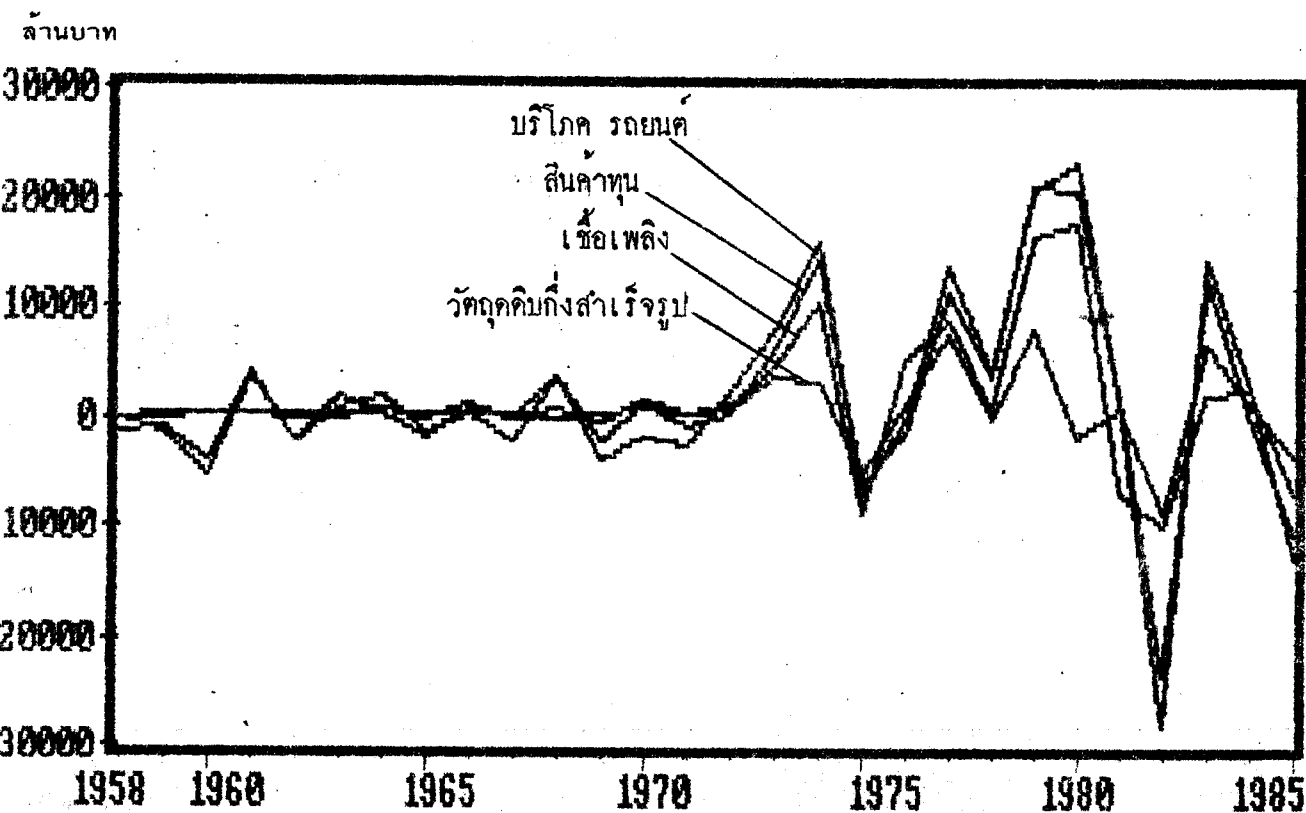
รูปที่ 7

แนวโน้มของมูลค่านำเข้าแต่ละชนิดสะสมส่วนที่คาดคะเนได้

รูปที่ ๘

การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าแต่ละชนิดสะสม ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

ได้แก่ วัตถุประสงค์สำเร็จ ซึ่งแสดงโดยเส้นกราฟข้างล่างสุด สิ้นค่านำเข้าที่มีความผันผวน อีกประเภทหนึ่งก็คือ เชื้อเพลิง สิ้นค่านำเข้าทั้งสองประเภทนี้เริ่มมีความผันผวนเฉพาะ ตั้งแต่มีการขึ้นราคาน้ำมันครั้งที่ 1 สิ้นค่านำเข้าประเภทที่มีความแปรปรวนตลอดระยะเวลา ที่ทำการศึกษาคือ สิ้นค่าทุน แต่ขนาดของความแปรปรวนมีน้อยกว่า 2 ประเภทแรกมาก ส่วนสิ้นค่านำเข้าประเภทที่มีความแปรปรวนน้อยที่สุดก็คือ สิ้นค่าบริการกับรถยนต์ ซึ่งมีความสม่ำเสมอค่อนข้างมากตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

4.2 สาเหตุและปัญหาของสิ้นค่านำเข้า

การนำเข้าสินค้าของไทยจากต่างประเทศ อาจกล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์กับภาวะเศรษฐกิจและการลงทุนอยู่ค่อนข้างสูง ซึ่งสาเหตุได้จากการต่อไปนี้

$$DLOGM = 0.354 DLOGY^1 + 0.633 DLOGI + 0.092 DLOGOIL \dots (1)$$

(2.26) (5.48) (4.43)

$$\bar{R}^2 = 0.842 \quad D.W. = 2.302 \quad F = 81.123$$

โดยที่ $DLOGM$ = อัตราการเพิ่มของมูลค่าการนำเข้าต่อปี (%)

$DLOGY$ = อัตราการเพิ่มของรายได้ประชาชาติเป็นส่วนตัวเงินต่อปี (%)

$DLOGI$ = อัตราการเพิ่มของมูลค่าการลงทุนต่อปี (%)

$DLOGOIL$ = อัตราการเพิ่มของราคาน้ำมันดิบ (%)

และตัวเลขในวงเล็บเป็น t-statistics

¹ ได้ทดสอบแล้วว่า อัตราการเจริญเติบโตของการลงทุนมีส่วนน้อยมากในการกำหนดอัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติ ($\bar{R}^2 = .04$) สัมการนี้จึงประมาณโดยใช้ Ordinary least squares

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้นั้นเนื่องจากสินค้านำเข้านั้นประกอบด้วย สินค้าบริโภคและรถยนต์, วัตถุดิบซึ่งใช้ในการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้าหรือส่งออก และน้ำมันเชื้อเพลิง สินค้าเหล่านี้ล้วนแต่มีความต้องการสูงขึ้น ในขณะที่มีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งสิ้น ส่วนสินค้าทุน เช่น เครื่องจักร เป็นต้น จะใช้เมื่อมีการลงทุนสูง ดังนั้นคำถามที่จะตามมาก็คือ ทำไมถึงมีการส่งสินค้าเข้าที่เป็นวัตถุดิบน้ำมันเชื้อเพลิง และสินค้าทุนกันมากมายนัก และมีแนวโน้มมากขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวเลขในตารางที่ 3

สัดส่วนของน้ำมันเชื้อเพลิงนั้นเพิ่มขึ้นเพราะการขึ้นราคาน้ำมันของโอเปกในปี 1973 และ 1979 โดยมีแนวโน้มลดลงตามราคาน้ำมันในตลาดโลก และความต้องการภายในประเทศที่ลดลงไป เนื่องจากก๊าซธรรมชาติที่ผลิตขึ้นมาได้เองในประเทศ สัดส่วนของวัตถุดิบและสินค้าทุนได้ลดลงไปดังที่เห็นได้จากตัวเลขของปี 1975 และ 1980 แต่ก็ไม่ใช่เป็นเรื่องน่าไว้วางใจ เพราะว่าสัดส่วนลดลงเนื่องจากมูลค่าของน้ำมันเชื้อเพลิงที่เพิ่มขึ้นเท่านั้นเอง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างอัตราการเพิ่มของสินค้าเข้าทั้ง 4 ประเภทแล้ว วัตถุดิบและสินค้าทุนยังคงเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่ามาก ซึ่งแสดงว่าประเทศไทยต้องพึ่งพาต่างประเทศในเรื่องของเทคโนโลยีมากเหลือเกิน ในขณะที่สินค้าเข้าประเภทบริโภคนั้นมีความสำคัญลดน้อยลงตามลำดับ

สมการ (1) ซึ่งแสดงพฤติกรรมของอัตราการเจริญเติบโตของสินค้าเข้านั้นสามารถอธิบาย Variance ของอัตราดังกล่าวได้ประมาณร้อยละ 80 ถ้าตรวจสอบดูในส่วนเหลือซึ่งสมการ (1) ไม่สามารถอธิบายได้แล้วจะพบว่า ส่วนใหญ่เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะเวลาเท่านั้น เช่น ในปี 1958 และ 1970 นั้น มีการขึ้นอัตราภาษีศุลกากรครั้งใหญ่ ทำให้การนำเข้าชะลอตัวลงมากเป็นพิเศษ ในปี 1975 และ 1982 นั้น การนำเข้าชะลอตัวลงมาก เนื่องจากรายได้ที่แท้จริงของประชาชนเพิ่มขึ้นไม่ทันกับราคาสินค้าในตลาดโลกหลังจากน้ำมันขึ้นราคาในปี 1973-74 ส่วนปีที่มีการนำเข้าเพิ่มในอัตราสูงเป็นพิเศษนั้นได้แก่ ปี 1959, 1974, 1979 และ 1983 ซึ่งเป็นปีที่มีการขึ้นราคาน้ำมันทั้งสองครั้ง ปี 1974 สามารถอธิบายได้ด้วยอัตราการเพิ่มของราคาน้ำมันได้ดี แต่ปี

ตารางที่ 3

สัดส่วนของสินค้าฯ เข้าแยกตามลักษณะการไปสินค้า

ปี	สินค้าบริโภค และรถยนต์ (%)	วัตถุดิบที่สำเร็จ (%)	สินค้าทุน (%)	เชื้อเพลิง (%)
1960	47	18	24	11
1965	39	21	31	9
1970	32	25	34	9
1975	22	24	33	21
1980	21	24	24	31
1985	21	27	30	22
อัตราการเพิ่ม เฉลี่ยต่อปี (1980-1985)	6	11	13	-1

ที่มา : คำนวณจากสถิติใน รายงานเศรษฐกิจรายเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทย

1979 นั้นราคาน้ำมันยังอธิบายได้น้อยกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้ก็เนื่องจากมีการส่งสินค้าเข้าล่วงหน้าก่อนที่จะมีการขึ้นราคา เพราะน้ำมันขึ้นราคาก็ได้ ถ้าหากตัดอัตราการผลิตในส่วนที่ส่งการ (1) อธิบายไม่ได้ออกไปแล้ว ความคลาดเคลื่อนของส่งการ (1) จะลดลงประมาณครึ่งหนึ่ง

สาเหตุที่เกิดปัญหาการนำเข้ามากเกินไปก็คือ ประเทศไทยเราไม่ได้มีการเรียนรู้และติดตามเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเวลานานมากเกินไป จนเราไม่มีทางที่จะมีความรู้เพียงพอที่จะไปผลิตเทคโนโลยีเหล่านั้นได้เอง และต้องนำเข้าแทบทุกอย่างอยู่ในขณะนี้ กล่าวคือ แม้แต่ความรู้ในการผลิตอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานอย่าง เหล็กกล้าก็ยังมีเพียงการใช้เครื่องจักรที่ส่งเข้ามาเท่านั้นเอง ถึงแม้ว่าจะใช้เครื่องจักรได้แต่การผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานก็ยังเป็นปัญหา เนื่องจากมีรายละเอียดปลีกย่อยเฉพาะหน้างานซึ่งจะต้องเรียนรู้จากประสบการณ์อีก เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าสินค้าที่ขผลนั้นเป็นสิ่งที่ประเทศไทยสามารถใช้เป็นที่พึ่งในการหารายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศได้เป็นเวลานาน จนทำให้ความพยายามที่จะดิ้นรนในการเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าประเภทอื่นมีน้อยเกินไป

ถ้าพิจารณาตารางที่ 4 จะพบว่า เงินทุนของบริษัทที่จดทะเบียนใหม่ ณ แต่ละจุดของเวลาในช่วง 1961-1983 นั้น ใช้สำหรับธุรกิจประเภทพาณิชย์กรรมเป็นสัดส่วนที่มากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 38 โดยเฉลี่ย รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 24 และการก่อสร้างประมาณร้อยละ 16 เมื่อดูจากสัดส่วนของรายได้ประจำปีในตารางที่ 5 จะพบว่า อุตสาหกรรมมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 24 โดยเฉลี่ยเช่นเดียวกัน สถิติเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ระบบเศรษฐกิจของเราไม่ได้ให้ความสำคัญแก่อุตสาหกรรมเลย ไม่ต้องพูดถึงเลยว่า ถ้าจะอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานซึ่งจะเป็นตัวป้อนสินค้าทุนแก่ระบบเศรษฐกิจทั้งหมดแล้ว สัดส่วนจะน้อยกว่าสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมโดยส่วนรวมเท่าใด เหตุผลเหล่านี้คงจะเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของไทยจะต้องพึ่งการนำเข้าอยู่ตลอดเวลา

ตารางที่ 4

จำนวนทุนจดทะเบียนของบริษัทใหม่และสัดส่วนของทุนจดทะเบียน

แยกตามประเภทของธุรกิจ

ปี	ทุน จดทะเบียน ทั้งสิ้น (ล้านบาท)	เกษตร (%)	เหมืองแร่ (%)	อุตสาหกรรม (%)	ก่อสร้าง (%)	พาณิชยกรรม (%)	ขนส่ง (%)	บริการ (%)	อื่น ๆ (%)
1961	721	1	3	30	9	46	2	6	3
1965	1,241	1	4	25	13	35	10	11	1
1970	3,047	1	2	22	21	38	6	7	3
1975	2,227	2	1	31	7	45	5	6	3
1980	4,889	5	3	20	22	30	4	13	3
1983	19,090	2	2	15	27	34	4	12	5

หมายเหตุ : อื่น ๆ รวมสถาบันการเงินด้วย

ที่มา : คำนวณจากสถิติในรายงานเศรษฐกิจรายเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 5

รายได้ประจำชาติที่แท้จริงแยกตามสัดส่วนของภาคเศรษฐกิจ

หน่วย : ร้อยละ

ปี	เกษตร	อุตสาหกรรม	บริการ
1960	41	15	44
1965	36	21	43
1970	32	22	46
1975	31	24	45
1980	25	30	45
1984	23	30	47

หมายเหตุ : อุตสาหกรรมรวมเหมืองแร่และก่อสร้างด้วย

ที่มา : คำนวณจากสถิติในตารางรายได้ประจำชาติ รายงานเศรษฐกิจรายเดือน
ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 6

รายได้ประชาชาติของญี่ปุ่นแยกตามสัดส่วนของภาคการผลิต

หน่วย : ร้อยละ

ปี	เกษตร	เหมืองแร่	อุตสาหกรรม	ก่อสร้าง	คมนาคม บริการสังคม	บริการ
1890	48	1	11	4	2	34
1900	39	2	15	5	4	35
1910	32	3	9	5	7	34
1920	30	3	21	5	8	33
1930	18	2	24	6	13	37
1940	19	3	37	8	7	26
1950	26	3	25	4	7	35
1960	15	2	29	6	9	39
1970	6	0	30	8	8	48
1980	3	0	30	9	12	46

ที่มา : ลากโคโซ ยูตะกะ และฮาราดะ ยูตะกะ "นิฮอนโนะเคโซฮิตเทน" บทความ

ต่อเนื่องในวารสาร คินโดเคโซกักกุ พ.ย. 2526 - ธ.ค. 2528

ถ้าเปรียบเทียบสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมของไทยกับสัดส่วนภาคอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นในตารางที่ 6 แล้วจะพบว่า การพัฒนาของไทยจะมีสภาพที่ใกล้เคียงกับญี่ปุ่นในราวปี 1920 เท่านั้น กล่าวคือ มีสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมรวมกับเหมืองแร่ และก่อสร้างประมาณร้อยละ 30 เพียงแต่ว่าภาคบริการของไทยเราอยู่ในระดับสูงกว่าของญี่ปุ่นในสมัยนั้น ซึ่งมีเพียงร้อยละ 41 เท่านั้น ข้อเท็จจริงนี้เป็นเครื่องแสดงว่าระบบเศรษฐกิจไทยน่าจะมี comparative advantage ในด้านนี้ และควรใช้ความได้เปรียบนี้ให้เป็นประโยชน์ด้วย

การนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าทุนนั้นจะไม่เกิดปัญหาใด ๆ เลย ถ้าวัตถุดิบและสินค้าทุนเหล่านั้นใช้ในการผลิตสินค้า เพื่อส่งออกและการส่งออกนั้นผลิตที่แน่นอน แต่ถ้าใช้ในการผลิตสินค้าเพื่อใช้ภายในประเทศแล้ว เมื่อใดที่การส่งออกของเราซึ่งเป็นสินค้าเกษตรเสียส่วนใหญ่เกิดปัญหาขึ้นอย่างที่เกิดขึ้นในขณะนี้ दुलการค้ำก็จะเกิดปัญหาขึ้นทันที อย่างที่เกิดตั้งแต่หลังราคาน้ำมันขึ้นราคา เป็นต้นมา ยิ่งตัวเลขการส่งออกมีค่าสูงเท่าใด โอกาสที่ดุลการค้าจะเปลี่ยนแปลงไปครั้งละมาก ๆ ไปตามความผันผวนของภาวะตลาดก็จะมีมากขึ้น

4.3 ความแปรปรวนของสินค้านำเข้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

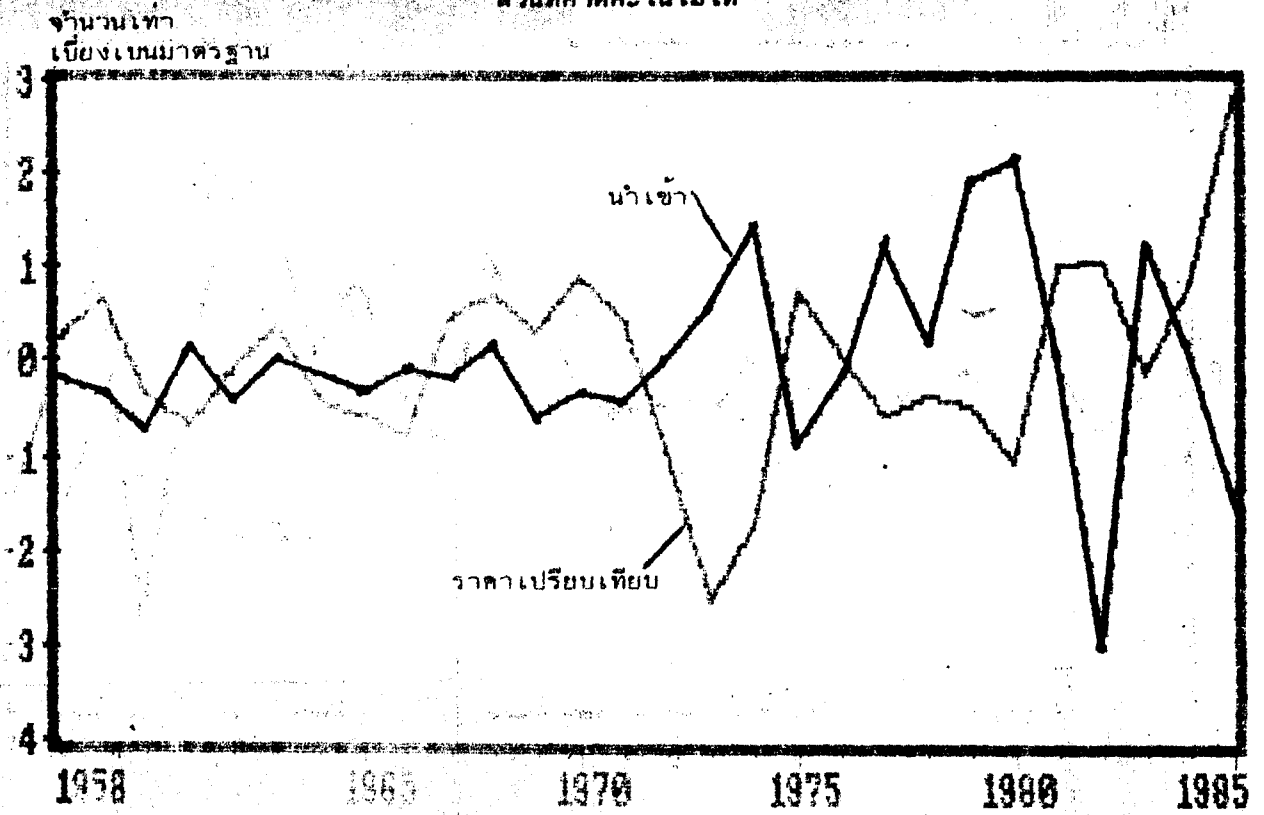
มูลค่าของสินค้านำเข้านั้นสามารถแยกออกเป็นแนวโน้มที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบหรือคาดคะเนได้ กับมูลค่านำเข้าส่วนที่มากหรือน้อยกว่าแนวโน้มซึ่งเป็นส่วนที่คาดคะเนไม่ได้โดยหน่วยเศรษฐกิจ ในที่นี้จะทำการศึกษา เฉพาะมูลค่านำเข้า เฉพาะส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ เช่นเดียวกันกับที่ทำในบทที่ 3 ทั้งนี้เพื่อดูผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้มูลค่านำเข้าเกิดส่วนที่ไม่อาจคาดคะเนได้

รูปที่ 9 แสดงกราฟของมูลค่านำเข้าสะสมทั้งหมด และราคาเปรียบเทียบส่วนที่คาดคะเนไม่ได้โดยราคา เปรียบเทียบในที่นี้ใช้ค่าจำกัดความเช่นเดียวกับในบทที่ 3 จะเห็นว่า มูลค่านำเข้าสะสมส่วนที่คาดคะเนไม่ได้จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ตรงกันข้ามกับราคาเปรียบเทียบส่วนที่คาดคะเนไม่ได้เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะระดับราคาในต่างประเทศที่สูง

รูปที่ 9

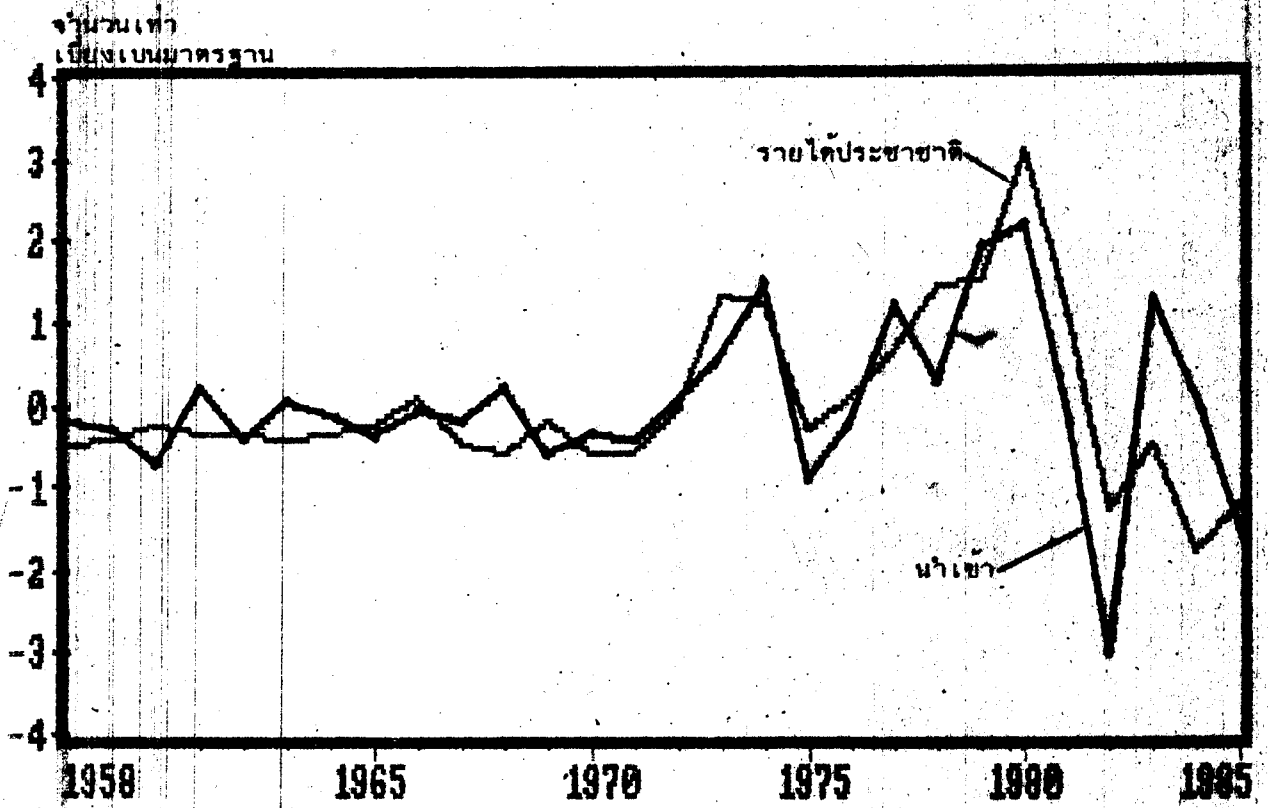
การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าสะสมรวมและราคาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ

ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

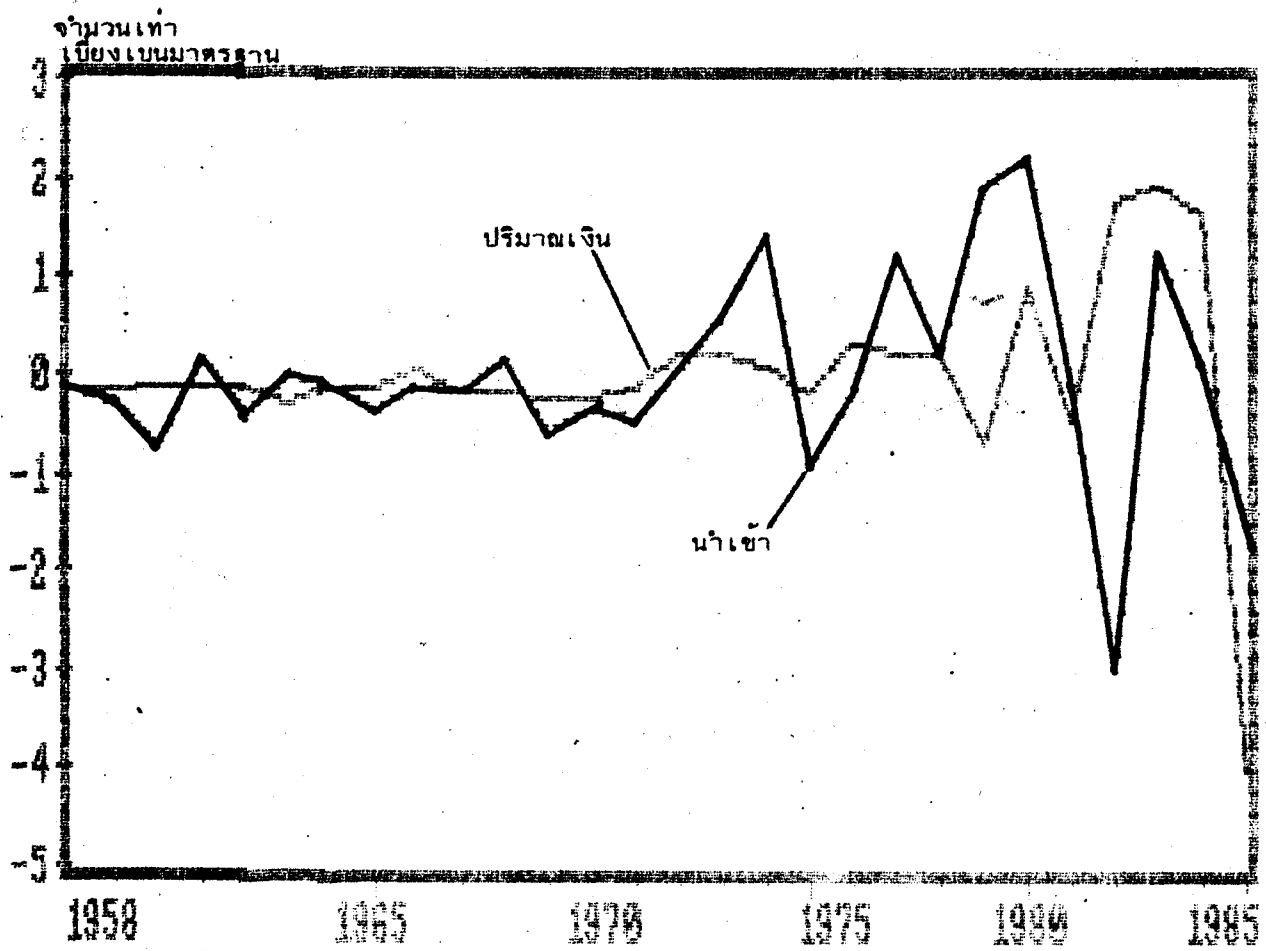
รูปที่ 10

การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าสะสมรวมและรายได้ประชาชาติ ส่วนที่ภาคกระเนโนได้

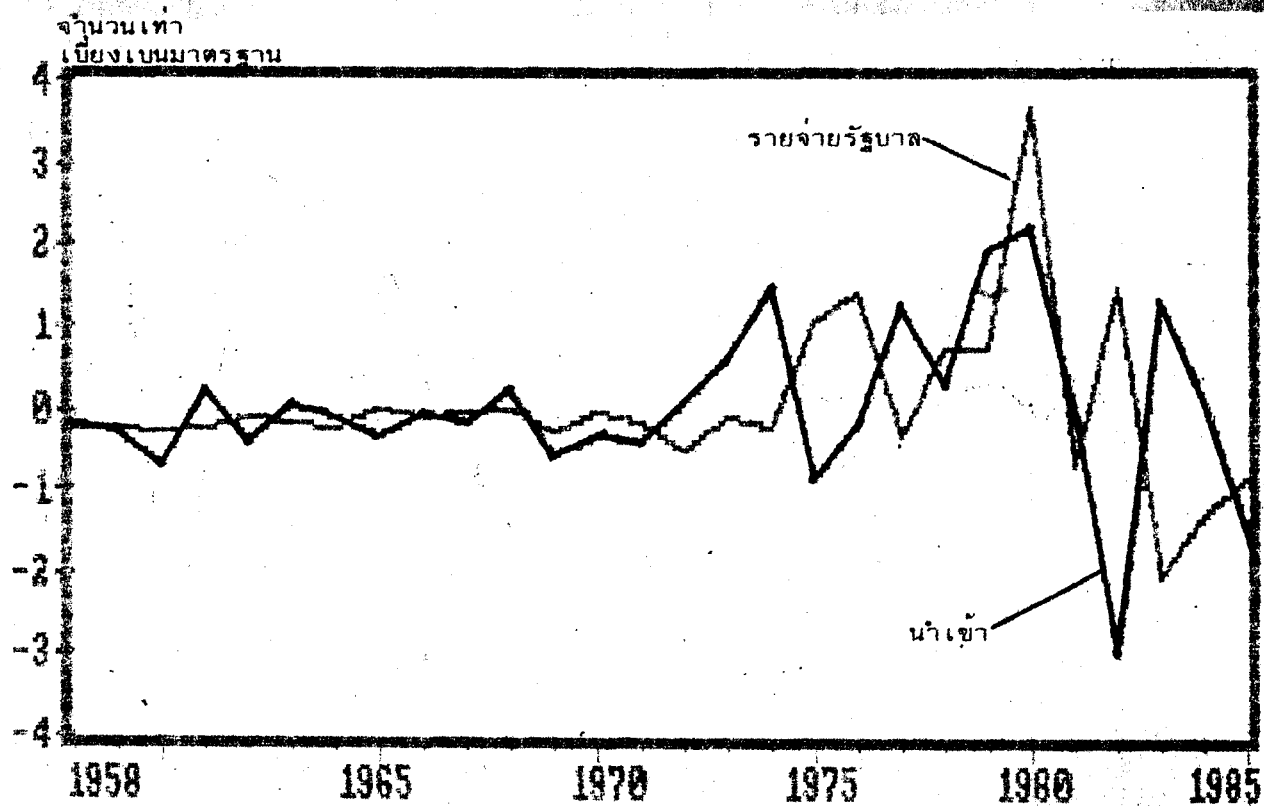
รูปที่ 11

การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าสะสมรวมและปริมาณเงินทุน เวียดนามส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

รูปที่ 12

การเปลี่ยนแปลงของมูลค่านำเข้าสะสมรวมและรายจ่ายรัฐบาล ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

เมื่อเทียบกับภายในประเทศ ทำให้ราคาสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศแพงกว่า และการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศจะลดลง และในทางตรงข้ามถ้าระดับราคาในต่างประเทศต่ำกว่า การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศจะขยายตัวมากขึ้น

รูปที่ 10 แสดงกราฟของมูลค่านำเข้าสะสมทั้งหมด และรายได้ประชาชาติ (ตัวเงิน) ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้มูลค่านำเข้าสะสมทั้งหมด ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้มีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางและเวลาเดียวกันกับรายได้ประชาชาติส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงว่า เมื่อรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นอย่างทันทีทันใดจะทำให้มูลค่านำเข้าเพิ่มขึ้นทันทีด้วย

รูปที่ 11 แสดงกราฟของมูลค่านำเข้าสะสมทั้งหมดและปริมาณเงินหมุนเวียน ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ จะเห็นว่า มูลค่านำเข้าสะสมส่วนที่คาดคะเนไม่ได้จะเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเงินหมุนเวียน ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ แต่จุดของเวลาที่มูลค่านำเข้าสะสมเริ่มมากกว่าที่คาดคะเนและจุดสูงสุดนั้น ช้ากว่าจุดเริ่มและจุดสูงสุดที่ปริมาณเงินมากเกินกว่าแนวโน้มที่คาดคะเน ทั้งความสัมพันธ์ก็มีขนาดเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่า ปริมาณเงินที่มากเกินกว่าแนวโน้มปกติอาจนำไปสู่การใช้จ่ายเป็นสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งตัวอย่างที่เกิดขึ้นล่าสุดได้แก่ การผ่อนคลายทางการเงินในเวลาที่มีอุปสงค์มวลรวมสูงในปี 1983

รูปที่ 12 แสดงกราฟของมูลค่านำเข้าสะสมทั้งหมดและมูลค่าการใช้จ่ายของรัฐบาลส่วนที่มากเกินหรือน้อยกว่าแนวโน้มที่คาดคะเนได้ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ของตัวแปรทั้งสองดังกล่าวข้างต้นนั้นไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กันมากนักในช่วงก่อนหน้าปี 1975 แต่ตั้งแต่ปี 1975 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในรูปที่มูลค่าการใช้จ่ายที่เกินกว่าการคาดคะเนนั้นเป็นตัวนำมูลค่านำเข้าสะสมให้เกินกว่าที่คาดคะเนด้วย โดยล่วงหน้าประมาณ 1 ปี ความสัมพันธ์ดังกล่าวชี้บอกว่า การใช้จ่ายที่มากหรือน้อยจากแนวโน้มปกติอาจทำให้มีการนำเข้ามากหรือน้อยจากแนวโน้มปกติด้วย ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นได้โดยตรงเป็นการนำเข้าของภาครัฐบาลเองหรือก็โดยทางอ้อมผ่านรายได้ของประชาชนที่เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาลนั้น ๆ

4.4 สรุป

สินค้านำเข้าที่ทำให้มูลค่านำเข้ารวมมีแนวโน้มการขยายตัวมากหรือน้อยกว่าปกติ คือ เชื้อเพลิงซึ่งทำให้มูลค่านำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อมีการขึ้นราคาน้ำมันและลดลงภายหลังจากราคาทรงตัวหรือลดลงหลังการขึ้นราคาน้ำมัน สินค้านำเข้าที่ก่อให้เกิดความผันผวนตลอดช่วงระยะ 30 ปีที่ทำการศึกษาคือ สินค้านำเข้า แต่ขนาดของความแปรปรวนไม่มากนัก เชื้อเพลิงและวัตถุดิบก็ังสำเร็จสร้างความผันผวนให้กับมูลค่านำเข้ามาก แต่น้อยครั้งกว่าสินค้านำเข้า

การศึกษาในบทนี้พบว่า ความแปรปรวนของมูลค่านำเข้าจากแนวโน้มปกติดังกล่าวข้างต้นนั้นมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงนอกจากแนวโน้มปกติของตัวแปรต่าง ๆ อันได้แก่ ราคาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ รายได้ประชาชาติ ปริมาณเงินหมุนเวียน การใช้จ่ายของรัฐบาล และการลงทุนของภาคเอกชน

ส่วนการที่มูลค่าการนำเข้ามีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนกระทั่งทำให้ขาดดุลการค้ามากรายนั้น มีสาเหตุมาจากโครงสร้างพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจที่ไม่ได้เน้นความสำคัญของอุตสาหกรรมพื้นฐานมาเป็นเวลานานจนทำให้ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะวัตถุดิบก็ังสำเร็จและสินค้านำเข้า ซึ่งยังคงมีการขยายตัวในอัตราสูงต่อไป

5. การไหลเข้าของเงินทุน

5.1 ลักษณะการไหลเข้าของเงินทุน

การไหลเข้าของเงินทุนสำหรับประเทศไทยนั้น สามารถพิจารณาได้เป็น 2 ช่วงด้วยกันคือ ก่อนปี 1974 และตั้งแต่ปี 1974 ในช่วงก่อนปี 1974 การไหลเข้าของเงินทุนไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่มากมัยและสำคัญนัก ส่วนในช่วงหลังนั้นการเปลี่ยนแปลงมีมากและค่อนข้างมีผลต่อภาวะดุลการชำระเงินอย่างสำคัญ แม้แต่ในช่วงหลังเอง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการไหลเข้าของเงินทุนก็ยังคงแตกต่างกันไป ที่จริงแล้วการไหลเข้าของเงินทุนมีจำนวนมากในช่วง 1967-70 เช่นเดียวกัน แต่การเปลี่ยนแปลงยังมีขนาดไม่มากนักเมื่อเทียบกับในช่วงตั้งแต่ 1974 เป็นต้นมา

ในปี 1974 และ 1977 การไหลเข้าของเงินทุนส่วนหนึ่งมาจากสภาพคล่องในตลาดการเงินระหว่างประเทศ หลังจากที่ใช้นโยบายการเงินแบบขยายตัวในปี 1970 สหรัฐอเมริกาได้ประสบกับภาวะการขาดดุลการค้าอย่างมากจนกระทั่งปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สภาพคล่องในตลาดการเงินของโลกจึงเพิ่มขึ้นอย่างมากในปี 1974 ตลาดการเงินโลกมีสภาพคล่องมากขึ้นอีกครั้งหนึ่งจากเงินของกลุ่มประเทศโอเปค ทำให้มีการไหลเข้าของเงินทุนสำหรับการลงทุนโดยตรงเป็นพิเศษ ภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำในปี 1975-76 และนโยบายการเงินที่เข้มงวดของสหรัฐอเมริกา ทำให้การไหลของเงินทุนชะลอตัวลงไประยะหนึ่ง ในปี 1977 ปริมาณเงินดอลลาร์สหรัฐในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ประกอบกับดุลการค้าของไทยขาดดุลเพิ่มขึ้นมาก การไหลเข้าของเงินทุนจึงมีเพิ่มขึ้นมากทั้งการลงทุนโดยตรงและเงินทุนระยะสั้นและระยะยาว หลังจากนั้นมา การไหลเข้าของเงินทุนเริ่มกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศไทยในการรักษาดุลการค้าระหว่างเงินของประเทศ การไหลเข้าของเงินทุนส่วนหนึ่งแปรผันตามปริมาณการนำเข้า ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการลงทุนตั้งที่ใดกล่าวแล้วในเรื่องของการนำเข้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการส่งออกมีอัตราการเพิ่มต่ำกว่าการนำเข้าโดยตลอดตั้งแต่ 1977 (ยกเว้น 1982) ทำให้การไหลเข้าของเงินทุนกลายเป็นสิ่งที่ accommodate การนำเข้าตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

การไหลเข้าของเงินทุนชะลอลงเป็นอย่างมากในปี 1978 โดยเฉพาะทางด้านเงินทุนระยะสั้น เนื่องจากการคาดคะเนว่าจะมีการลดค่าเงินบาท แต่เงินทุนจากต่างประเทศสำหรับภาครัฐบาลก็ได้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากจากการออก Euro-bond ในตลาดยุโรปในปี 1979 รัฐบาลได้เริ่มประกาศมาตรการยกเว้นภาษีสำหรับเงินทุนที่นำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อเป็นการส่งเสริมการนำเข้าเงินทุนและยังคงใช้ไปจนถึงปี 1984 การไหลเข้าของเงินทุนจึงเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะเงินทุนระยะยาวภาคเอกชน เงินทุนระยะสั้นและเงินทุนภาครัฐบาลก็เพิ่มขึ้นด้วย แต่ในสัดส่วนที่น้อยกว่าในปี 1980 การไหลเข้าของเงินทุนยังคงเพิ่มขึ้นในอัตราสูงสำหรับภาคเอกชนทุกประเภท เงินทุนระยะสั้นลดลงอย่างมากในปี 1981 เนื่องจากการคาดคะเนการลดค่าเงินบาท แต่การลงทุนโดยตรงยังคงเพิ่มขึ้น

ในอัตราสูงอยู่ ในช่วงปี 1982-83 เงินทุนทั้งระยะยาวและระยะสั้นลดลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ และเพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี 1984

5.2 องค์ประกอบของเงินทุนที่นำเข้า

การไหลเข้าของเงินทุน อาจแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 4 ประเภท คือ

- 1) เงินลงทุนโดยตรง
- 2) เงินทุนระยะยาวภาคเอกชน
- 3) เงินทุนระยะสั้นภาคเอกชน
- และ 4) เงินทุนภาครัฐบาล

ซึ่งองค์ประกอบแต่ละประเภทอาจแยกออกได้เป็นการเปลี่ยนแปลงส่วนที่คาดคะเนได้และส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

รูปที่ 13 เป็นกราฟแสดงการไหลเข้าของเงินแต่ละส่วนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ ซึ่งประมาณการโดยวิธี ARIMA เส้นกราฟของเงินทุนที่มีการกระจุยตัวมาก และเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า เป็นเงินทุนประเภทที่มีการขยายตัวในอัตราที่ใกล้เคียงกัน สำหรับการไหลเข้าของเงินทุนส่วนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีระบบ หรือคาดคะเนไม่ได้นั้นได้แสดงไว้ในรูปที่ 14 เส้นกราฟในรูปทั้งสองนั้นเขียนขึ้นโดยการสะสมขึ้นไปตามลำดับประเภทของเงินทุนดังกล่าวข้างต้น ตามจำนวนของส่วนที่คาดคะเนได้ และส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ของเงินทุนแต่ละประเภท

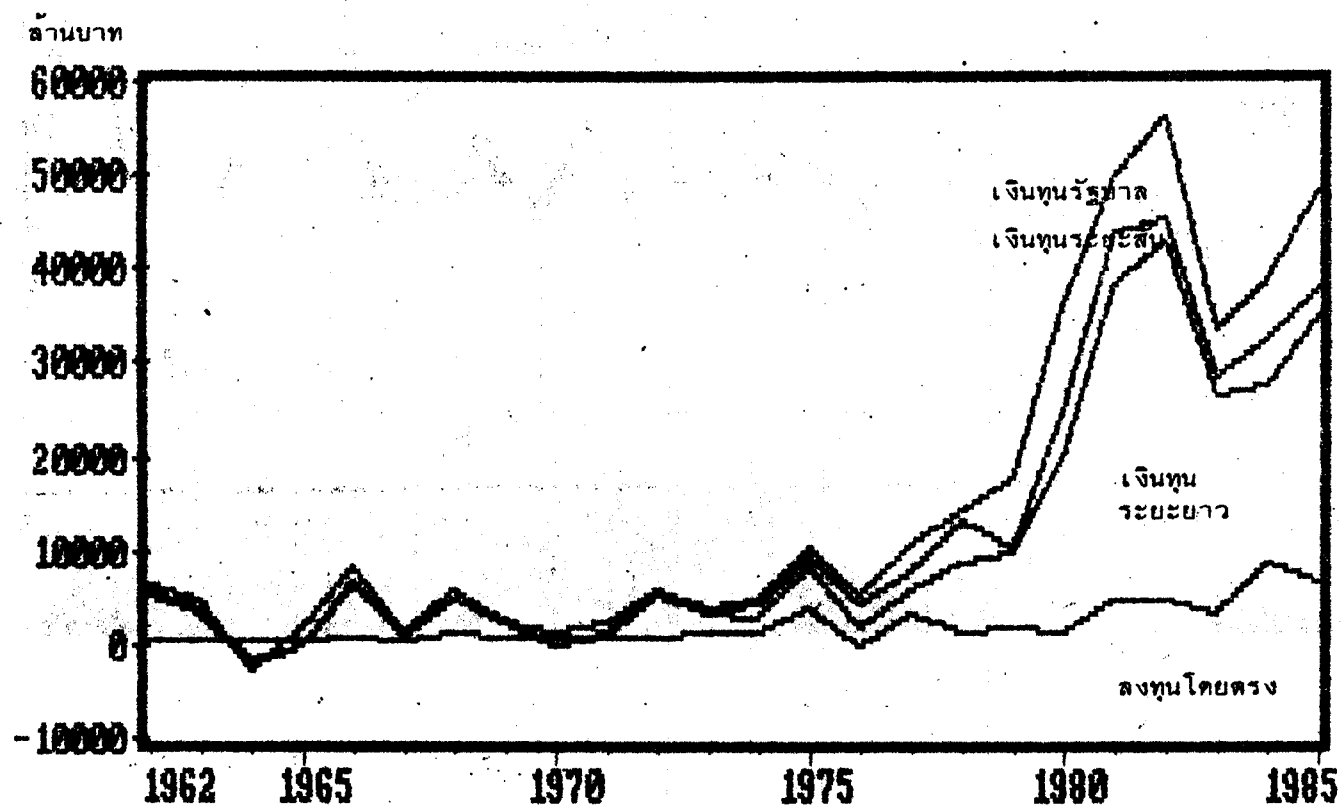
ในรูปที่ 14 นั้น เส้นกราฟของเงินทุนประเภทใดกระจุยตัวใกล้เคียงกันแสดงว่า เงินทุนประเภทนั้นก่อให้เกิดความผันผวนต่อการไหลเข้าของเงินทุนน้อย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า เงินทุนประเภทที่สร้างความผันผวนมากที่สุดทั้งความถี่และขนาดนั้นคือ เงินทุนระยะยาวภาคเอกชน และประเภทที่รองลงไปได้แก่ เงินลงทุนโดยตรงซึ่งเริ่มมีความผันผวนตั้งแต่ปี 1974 นี้เอง

5.3 ปัจจัยกำหนดการไหลเข้าของเงินทุน

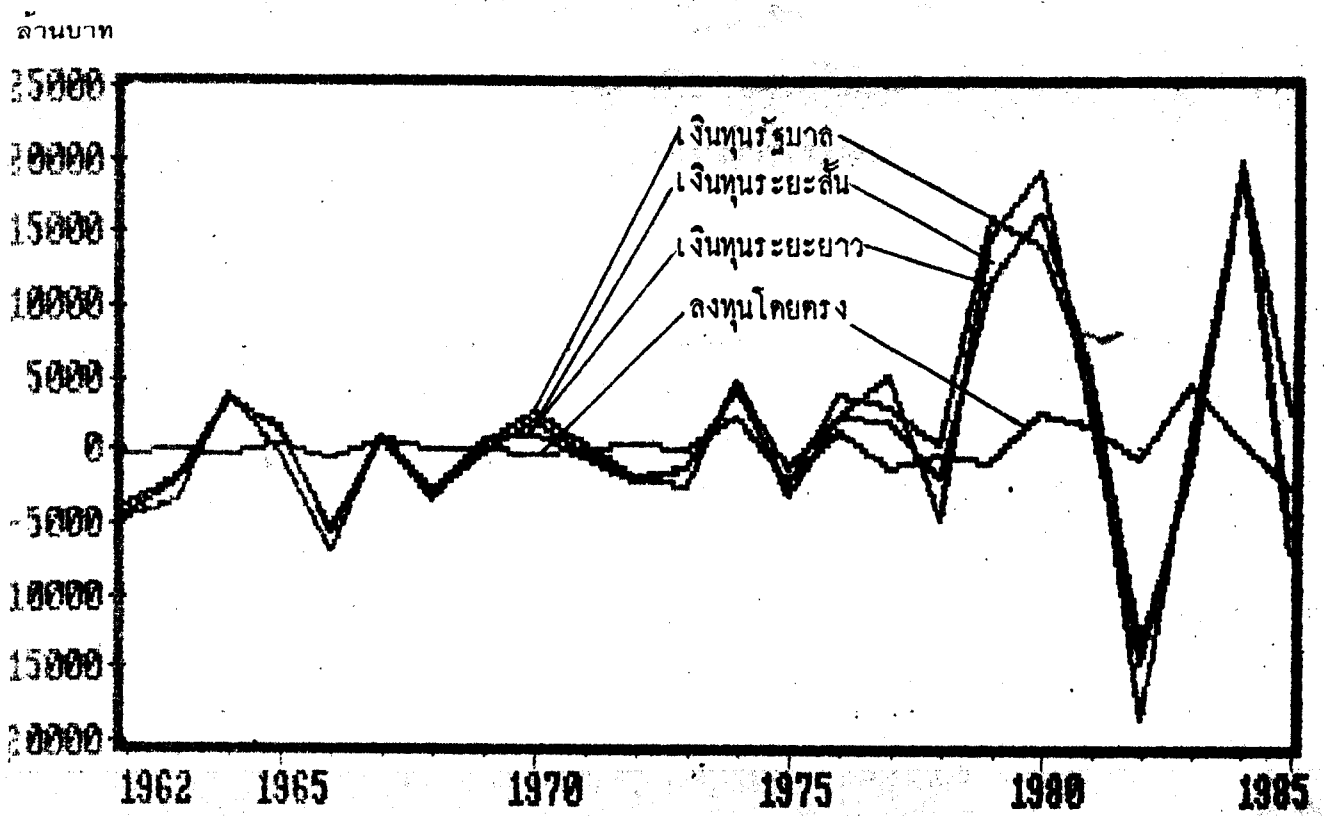
อย่างไรก็ดี การอธิบายพฤติกรรมของการไหลของเงินทุนข้างบนนี้ไม่ได้บอกถึงความต้องการเงินทุนต่างประเทศนั้นเกิดขึ้นเพราะอะไร เพื่อใช้จ่ายในการค้าระหว่างประเทศ ส่วนที่ขาดดุล การลงทุน หรือการส่งสินค้าเข้าโดยตรง การหาความสัมพันธ์

รูปที่ 13

แนวโน้มของเงินทุนไหลเข้าแต่ละประเภทสะสม ส่วนที่คาดคะเนได้

การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าแต่ละประเภทสะสม ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

ระหว่างการเพิ่มของเงินทุนต่างประเทศกับการเพิ่มของการสั่งสินค้าเข้า สินค้าเข้าอธิบายการนำเข้าเงินทุนได้ประมาณร้อยละ 40 ตามสมการ (2)

$$DLOCKF = 2.290 DLOGM$$

$$(5.078)$$

$$\dots\dots\dots (2)$$

$$\bar{R}^2 = 0.412 \quad D.W. = 2.967$$

ซึ่งแสดงว่า การนำเข้าที่เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ร้อยละจะเพิ่มเงินทุนนำเข้าประมาณ 2.3 หน่วย ร้อยละ การสั่งสินค้าเข้าจะอธิบายไม่ได้ ในปี 1972, 1974, 1979 และ 1984 ปี 1972 เป็นปีที่ตลาดการเงินของโลกมีสภาพคล่องมาก เนื่องจากการขาดดุลการค้าของสหรัฐอเมริกา ปี 1974 เป็นปีที่เงินทุนจากกลุ่มประเทศโอเปกมีเป็นจำนวนมาก ทั้งสองปีนี้เป็น การลงทุนจากต่างประเทศมากกว่า ส่วนในปี 1979 นั้น การนำเข้าเงินทุนเกิดจากการลงทุนภายในประเทศมากกว่า นอกจากนี้ การดูความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มของเงินทุนนำเข้ากับการเพิ่มของการลงทุนพบว่า การลงทุนอธิบายการนำเข้าเงินทุนเพียง ร้อยละ 20 ส่วนความสัมพันธ์ของการขาดดุลการค้ากับการลงทุนนั้นแสดงว่า การลงทุน เพิ่มขึ้น 1 หน่วยร้อยละทำให้ขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้น 3 หน่วยร้อยละ แต่สัดส่วนที่อธิบายได้ มีเพียงร้อยละ 10^1 ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่พอจะ trace ได้ก็คงจะอยู่ในรูปที่การลงทุนซึ่งเป็น discretionary decision มีผลกระทบต่อการนำเข้าและการนำเข้าไปเพิ่มการไหลเข้าของเงินทุนอีกทอดหนึ่ง ถ้าจะมีค่าอธิบายเพิ่มเติมก็คงจะได้แก่ การลงทุนมีผลกระทบโดยตรงต่อการไหลเข้าของเงินทุนและการขาดดุลการค้าอย่างมาก

¹ เป็นผลสมการที่ประมาณการความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการขยายตัวของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับดุลการค้า และการไหลเข้าของเงินทุนมีดังนี้

สมการที่	ตัวแปรซ้ายมือ	ตัวแปรขวามือ	R^2	สัมประสิทธิ์
1	เงินทุน	นำเข้า	0.4	2.3
2	เงินทุน	ลงทุน	0.2	2.1
3	เงินทุน	รายได้	0.1	2.5
4	ดุลการค้า	ลงทุน	0.1	-3.3
5	เงินทุน	ดุลการค้า	0.0	ไม่มีความสำคัญ
6	ดุลการค้า	นำเข้า	0.0	11

5.4 ความผันผวนของการไหลเข้าเงินทุนกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

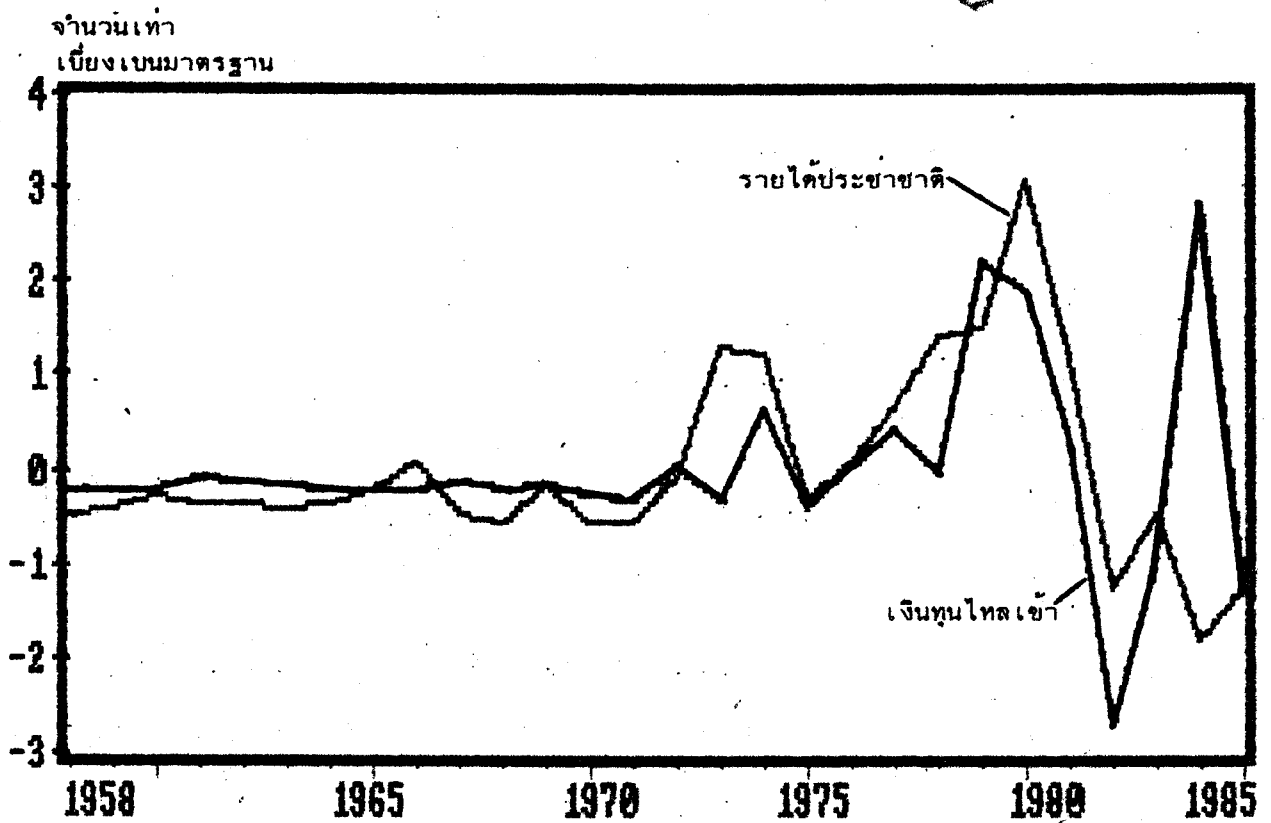
รูปที่ 15 แสดงกราฟของการไหลเข้าของเงินสะสม กับรายได้ประชาชาติ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ทั้งสิ้น แสดงว่า มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ประชาชาติส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ ยกเว้นปี 1984 ลักษณะเช่นนี้หมายความว่า การไหลเข้าของเงินทุนส่วนที่ต่างไปจาก แนวโน้มเป็นสิ่งจำเป็นในการที่รายได้ประชาชาติจะเบี่ยงเบนออกจากแนวโน้มได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความต้องการถือเงินที่แปรผันตามรายได้

รูปที่ 16 แสดงกราฟของการไหลเข้าของเงินทุนสะสมกับราคา เปรียบเทียบ ระหว่างประเทศส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ การไหลเข้าของเงินทุนส่วนที่คาดคะเนไม่ได้จะเป็นไปในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับราคา เปรียบเทียบระหว่างประเทศโดยตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน และ/หรือระดับราคาใน ต่างประเทศที่คาดคะเนไม่ได้จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการไหลเข้าของ เงินทุน ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ และระดับราคาภายในประเทศจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้ในที่นี้เป็นอัตรา ณ วันสิ้นปี อัตราแลกเปลี่ยน บาท/หน่วย เงินตราต่างประเทศที่สูงขึ้นจึงเป็นการแสดงว่า เงินตราในประเทศเพิ่งมีการลดค่า จึงเป็น การปลอดภัยที่จะนำเงินทุนจากต่างประเทศในขณะนั้น ส่วนระดับราคา เปรียบเทียบระหว่าง ต่างประเทศและในประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยคาดคะเนไม่ได้นั้น เป็นตัวชี้บอกถึง โอกาสที่เงินตราต่างประเทศอาจลดค่าลงในอนาคต ทำให้มีการนำเงินทุนเข้า โดยไม่ได้ คาดคะเนเกิดขึ้น

รูปที่ 17 แสดงกราฟของการไหลเข้าของเงินทุนสะสมกับดุลการค้าส่วนที่ คาดคะเนไม่ได้ ดุลการค้าส่วนที่คาดคะเนไม่ได้นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้าม กับการไหลเข้าของเงินทุนส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ ลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามข้อสมมติฐานที่ว่า เงินทุนที่นำเข้ามาบางส่วนเป็นส่วนที่ถูยืมมา เพื่อสนับสนุนการขาดดุลการค้า

รูปที่ 15

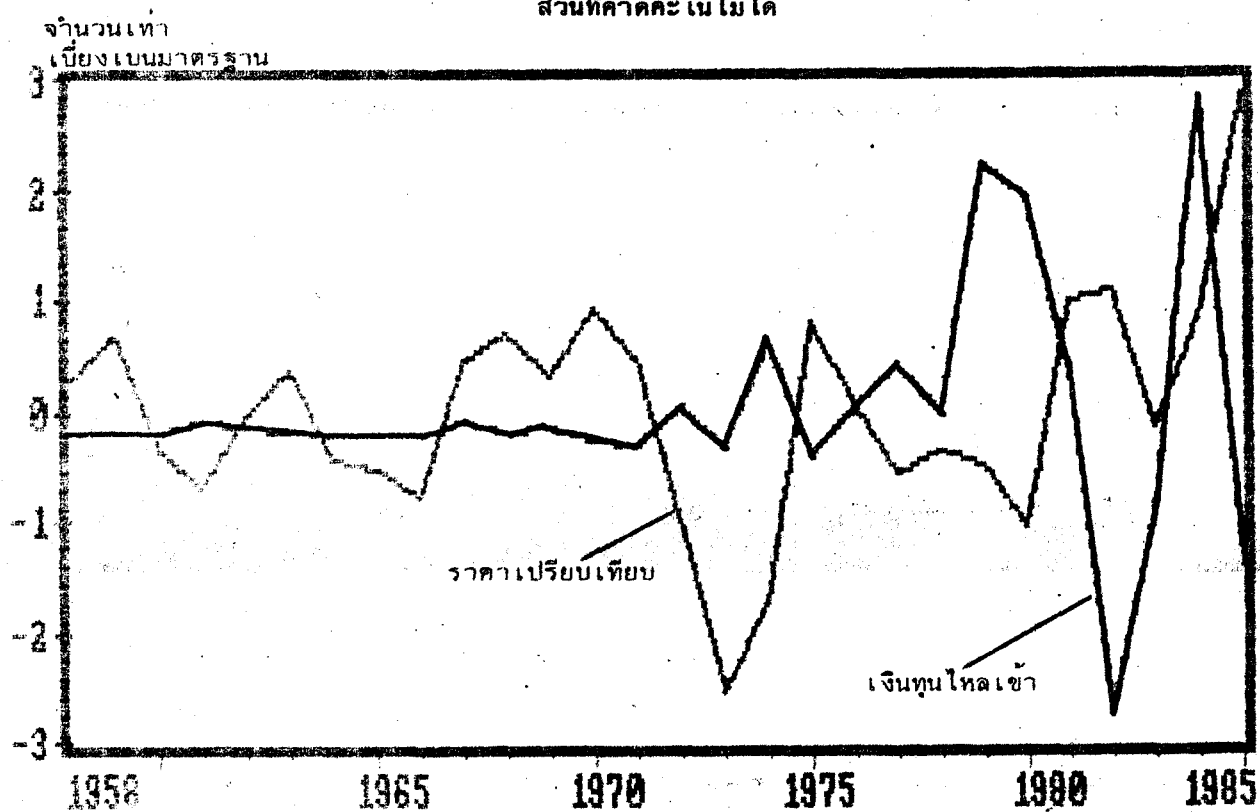
การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าสะสมรวมและรายได้ประชาชาติ ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

รูปที่ 16

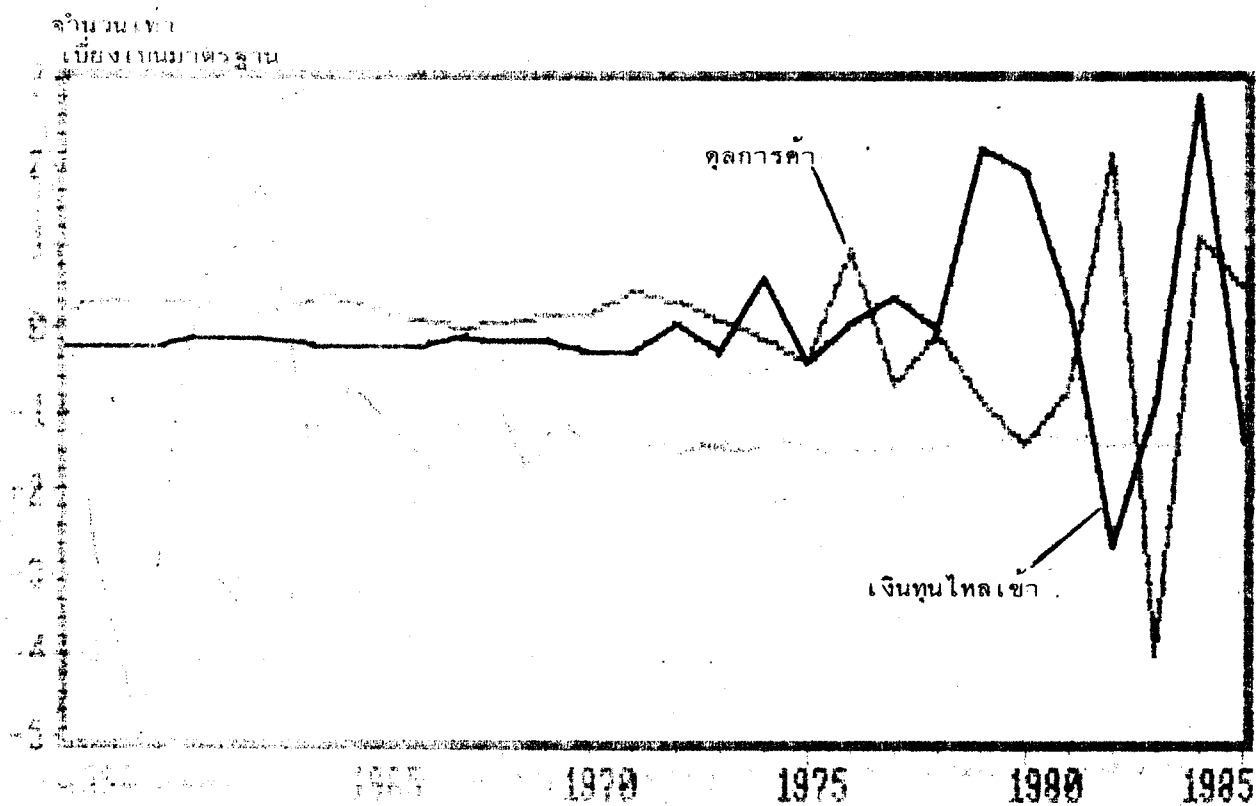
การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าสะสมรวมและราคาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ

ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

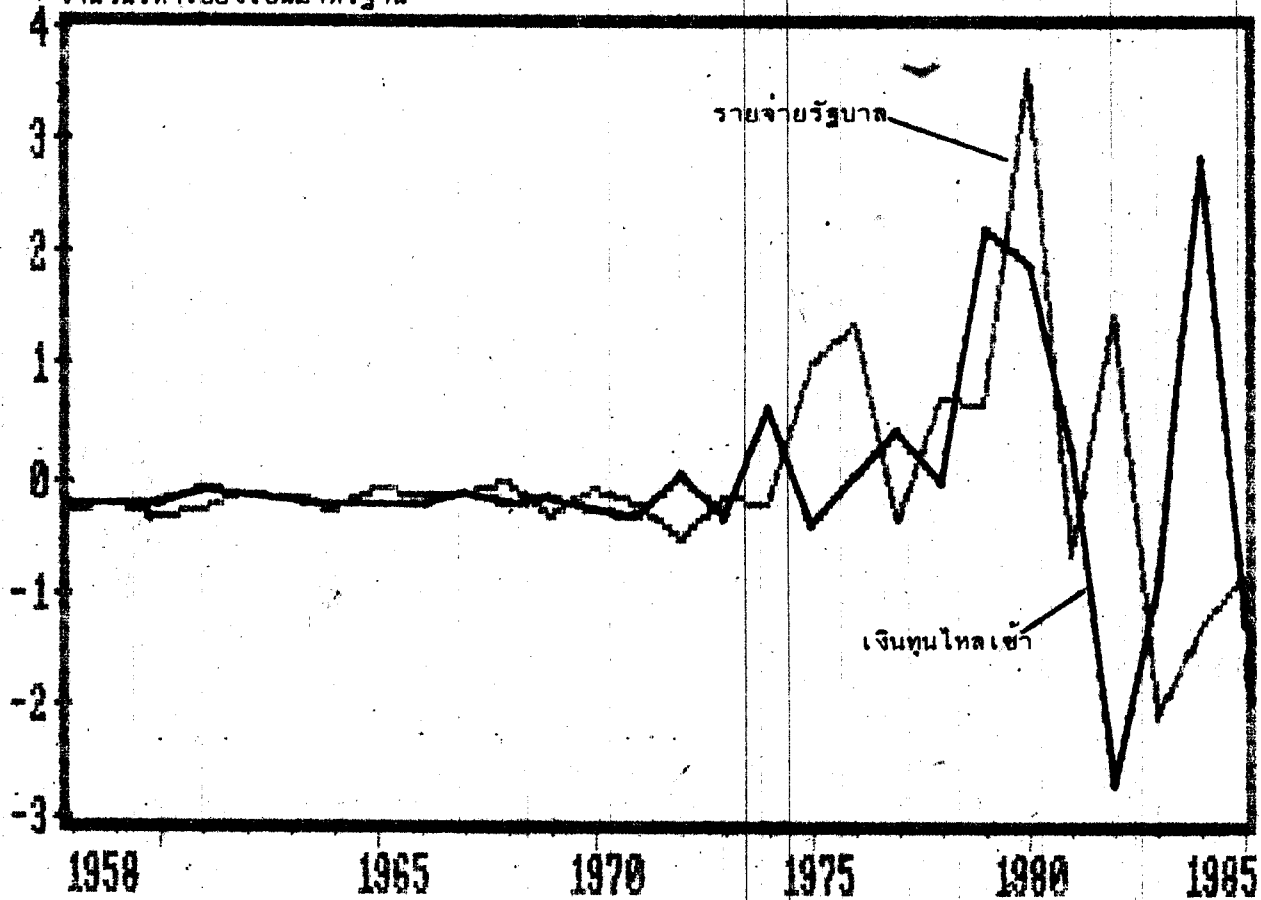
รูปที่ 17

การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าสะสมรวมและดุลการค้าส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

รูปที่ 18

การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนไหลเข้าสะสมรวมและรายจ่ายของรัฐบาลส่วนที่คาดคะเนไม่ได้
จำนวนเท่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

รูปที่ 18 แสดงกราฟของการไหลเข้าของเงินทุนสู่สมกับการใช้จ่ายของภาครัฐบาลส่วนที่คาดคะเนไม่ได้หรือเบี่ยงเบนออกแนวโน้มปกติที่ประมาณการได้ด้วยสมการ ARIMA จะเห็นได้ว่า ก่อนหน้าทศวรรษ 1970 นั้น การเปลี่ยนแปลงส่วนที่คาดคะเนไม่ได้มีน้อยมาก แต่มีมากตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1970 ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองในส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ตามที่แสดงในกราฟนั้น ปรากฏว่า การใช้จ่ายของรัฐบาลที่ผิดออกไปจากแนวโน้มปกติมักจะนำหน้าการไหลเข้าของเงินทุนส่วนที่ผิดจากแนวโน้มปกติ เช่นเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวแสดงว่า การใช้จ่ายของภาครัฐบาลที่เปลี่ยนแปลงมากเกินไปอาจทำให้มีความจำเป็นต้องนำเงินทุนจากต่างประเทศเข้ามาทั้งโดยตรงผ่านภาครัฐบาล และโดยทางอ้อมผ่านภาคเอกชน เนื่องจากเงินทุนภายในประเทศไหลเข้าสู่ภาครัฐบาลมากขึ้นหรือจากความต้องการเงินทุนมากขึ้น เพราะภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นจากการกระตุ้นของการใช้จ่ายภาครัฐบาล

5.5 สรุป

การไหลเข้าของเงินทุนเท่าที่ผ่านมามีเงินทุนระยะยาวภาคเอกชนเป็นองค์ประกอบสำคัญ และเป็นองค์ประกอบที่สร้างความผันผวนแก่การไหลเข้าของเงินทุนรวมมากที่สุด การไหลเข้าของเงินทุนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ประชาชาติและการใช้จ่ายของภาครัฐบาล และมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับราคาเปรียบเทียบกับระหว่างประเทศ และดุลการค้า สำหรับปัจจัยที่เป็นตุลการค่านั้นถึงแม้จะมีความสัมพันธ์กับการไหลเข้าของเงินทุน แต่ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์มากกว่า เป็นมูลค่าสินค้านำเข้า

6. สรุปลักษณะการค้าและการชำระเงิน

พฤติกรรมการค้าส่งออก การนำเข้าและการไหลเข้าของเงินทุนเท่าที่ได้อธิบายมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า อัตราการเพิ่มของรายได้ประชาชาติมีส่วนสัมพันธ์กับภาวะการค้าส่งออก ดังนั้นหน่วยเศรษฐกิจจึงมีแรงจูงใจที่จะพยายามปรับตัวโดยการพัฒนาสินค้าออกประเภทใหม่ ๆ เพื่อเป็นหนทางไปสู่การขยายมูลค่าส่งออก และการขยายตัวของรายได้ในที่สุด

สินค้าออกของไทยประกอบด้วยสินค้าอยู่สามพวกหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชผลทางการเกษตร สินค้าใดที่มีราคาในตลาดโลกดี จะมีการผลิตและการส่งออกเพิ่มมากขึ้น เมื่อใดที่ภาวะตลาดโลกไม่เอื้ออำนวย สินค้านั้นก็ลดความสำคัญในการนำรายได้เข้าประเทศไปชั่วเป็นสินค้าส่งออกที่สร้างความผันผวนให้กับมูลค่าส่งออกรวมมากที่สุด และสินค้าส่งออกประเภท "อื่น ๆ " เป็นตัวรองลงไป แต่ว่าจำนวนของชนิดสินค้าที่ส่งออกไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก มีเพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้นที่เลิกการผลิต หรือเป็นสินค้าชนิดใหม่โดยสิ้นเชิง การเคลื่อนย้ายการผลิตภายในภาคเกษตรอาจจะมีเกิดขึ้นบ้าง แต่นับได้ว่ายังค่อนข้างน้อยในทำนองเดียวกัน ถ้าหากพื้นที่การเกษตรไม่ได้ลดลงตามภาวะตลาดที่ไม่อำนวยแล้ว ก็นับได้ว่าการเคลื่อนย้ายระหว่างภาคเกษตรกับภาคอุตสาหกรรมเกิดขึ้นได้น้อยเช่นเดียวกัน

สินค้าเข้าของไทยนั้น สามารถแยกออกเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายได้ประชาชาติ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายได้เป็นสินค้าบริโภคสิ้นเปลือง สินค้าบริโภคถาวร และวัตถุดิบกึ่งสำเร็จ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนนั้น เป็นสินค้าทุนเพื่อใช้ในการให้ผลผลิตอีกทอดหนึ่ง สัดส่วนของสินค้าเข้าประเภทวัตถุดิบกึ่งสำเร็จและประเภททุนนั้นพบว่ามีส่วนจากสินค้าเข้าทั้งหมดเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งแสดงว่า สินค้าเข้าทั้งสองประเภทนี้มีส่วนที่ช่วยให้สินค้าเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่สินค้านำเข้าประเภทที่สร้างความผันผวนให้แก่มูลค่านำเข้ารวมมากได้แก่ เชื้อเพลิง และวัตถุดิบกึ่งสำเร็จ แต่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้ง ส่วนสินค้านำเข้าประเภทที่สร้างความผันผวนโดยลุ่มาเสมอ แต่มีขนาดไม่มากนักได้แก่ สินค้าทุน ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามบรรยากาศการลงทุนที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สินค้าเข้ายังมีส่วนที่มีความสัมพันธ์กับการไหลเข้าของเงินทุน แต่ไม่พบว่า การนำเข้ามีส่วนทำให้ขาดดุลการค้าอย่างมีนัยสำคัญ การไหลเข้าของเงินทุนที่สร้างความผันผวนมากที่สุดได้แก่ เงินทุนระยะยาวภาคเอกชน แต่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้ง ส่วนประเภทที่สร้างความผันผวนไม่มากแต่เกิดขึ้นบ่อยครั้งได้แก่ เงินลงทุนโดยตรง

7. แนวโน้มของการคาดการณ์

7.1 วิธีการศึกษา

การศึกษาแนวโน้มการผลิตอาจทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ การสร้างแบบจำลองของลุ่มการพฤติกรรมการผลิต เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการผลิตของภาคเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ กับตัวแปรที่เกี่ยวข้องโดยใช้ข้อมูลในอดีตที่ผ่านมาแล้ว ตัวแปรที่เกี่ยวข้องอาจได้แก่ ปริมาณที่ดิน, ปริมาณสิ่งก่อสร้าง, ปริมาณเครื่องจักร, ปริมาณวัสดุและกำลังคนที่มีอยู่ เนื่องจากการศึกษาการคาดการณ์ในที่นี้ไม่ใช่เป็นจุดประสงค์หลักของงานวิจัย แต่เป็นเพียงส่วนประกอบในการพิจารณาแนวโน้มของสินค้าส่งออก วิธีที่จะใช้สิ่งไม่อาจเป็นแบบจำลองขนาดใหญ่ที่มีตัวแปรเป็นจำนวนมากได้ แต่จะเป็นเพียงแบบจำลองที่ประมาณการโดยวิธี ARIMA เหมือนกับการศึกษาในบทอื่น ๆ เท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับบทอื่น ๆ และเป็นการลงนำวิธีการนี้มาใช้ประโยชน์อีกด้วย

แบบจำลองจากวิธีแบบ ARIMA นั้นจะใช้เป็นสมการที่แสดงแนวโน้มของการคาดการณ์ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยการผลิตต่าง ๆ อันได้แก่ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง เครื่องจักร และแรงงาน รวมทั้งประสิทธิภาพส่วนเพิ่มที่อาจเกิดขึ้นด้วย แนวโน้มของการคาดการณ์จะประกอบด้วย แนวโน้มที่มีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยอัตราหนึ่ง และการเปลี่ยนแปลงที่เบี่ยงเบนออกไปจากแนวโน้มที่มีอัตราการขยายตัวคงที่อย่างมีระบบ การเบี่ยงเบนดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยทางธรรมชาติที่อาจทำให้นผลิตผลการเกษตรมากหรือน้อยไปจากแนวโน้มการขยายตัวตามปกติ ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งที่เกิดขึ้นภายในประเทศและภายนอกประเทศ สิ่งที่เกิดขึ้นภายในประเทศจะส่งผลกระทบต่อการผลิต แต่สิ่งที่เกิดภายนอกประเทศจะส่งผลกระทบต่อการผลิตเพียงโดยทางอ้อม ผ่านกลไกราคาในตลาดโลกซึ่งจะเป็นแรงจูงใจหรือลดแรงจูงใจต่อการผลิตอีกทีหนึ่ง และจะเกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์สักระยะเวลาหนึ่ง

ข้อมูลที่จะใช้ในการประมาณการนั้น เป็นข้อมูลในบัญชีรายได้ประชาชาติ ณ ระดับราคาคงที่ระดับหนึ่ง การคาดการณ์ของแต่ละภาคเศรษฐกิจเป็นรายได้ของการผลิตที่จัดรวมให้อยู่ในภาคนั้น ๆ โดยที่การผลิตต่าง ๆ จะจัดรวมไว้เป็น 3 ภาคเศรษฐกิจคือ การเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ การเกษตรรวมพืชผลและการประมงทั้งหมด ส่วนอุตสาหกรรมจะรวมการผลิตที่เป็นพืชผลอุตสาหกรรม เหลืองแร่ การก่อสร้าง และสาธารณูปโภค นอกจากนั้นให้ถือเป็นการบริการทั้งหมด

7.2 แนวโน้มการผลิตจากประมาณการ

ผลการประมาณการแบบจำลองโดยใช้วิธี ARIMA สำหรับภาคการผลิตแต่ละภาคได้แสดงไว้ในตารางที่ 7

ตารางที่ 7

แบบจำลองแนวโน้มการสังเคราะห์ผลของแต่ละภาคเศรษฐกิจ
โดยใช้วิธี ARIMA

ภาคเศรษฐกิจ	AR(1)	MA(1)	$\bar{R}^2$	D.W.
1. เกษตร	1.038 (20.29)	-0.648 (2.41)	0.966	1.97
2. อุตสาหกรรม	1.074 (12.96)	0.555 (1.99)	0.991	2.00
3. บริการ	1.070 (283.51)	-	0.998	1.87

หมายเหตุ : ข้อมูลที่ใช้เป็นช่วงปี 1968-1984

ผลการที่ได้แสดงว่า ภาคเกษตรมีอัตราการขยายตัวประมาณ 4 เปอร์เซ็นต์ และภาคอุตสาหกรรมกับภาคบริการมีอัตราการขยายตัวประมาณ 7 เปอร์เซ็นต์ต่อปี (ดูจากสัมประสิทธิ์ AR ลบด้วยหนึ่ง) นอกจากนี้ผลการได้ยังแสดงว่า การเบี่ยงเบนออกจากแนวโน้มการขยายตัว 4 เปอร์เซ็นต์ต่อปีของภาคเกษตรจะกลับเข้าสู่แนวโน้มเดิมประมาณ 65 เปอร์เซ็นต์ (สัมประสิทธิ์ของ MA = -0.648) เสมอ ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงจากแนวโน้มปกติจะยังคงอยู่ต่อไปเป็นบางส่วน ส่วนที่ปรับตัวไม่ได้เนื่องจากมีอุปสรรคในการเข้าสู่และออกจากการผลิต กล่าวคือ ผู้ที่อาจถูกชักจูงให้เข้าสู่ภาคเกษตรอาจจะออกจากการผลิตไม่ได้ เนื่องจากไม่มีความรู้

ในการประกอบอาชีพอื่น ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่ถูกบังคับให้ออกจากการผลิตอาจจะไม่กลับเข้ามาภาคเกษตรอีกเลย เนื่องจากได้ประกอบอาชีพอื่นที่ดีกว่าแล้วเป็นต้น ส่วนภาคอุตสาหกรรมนั้นเมื่อใดที่มีการผลิตเพิ่มขึ้น หรือลดลงจากแนวโน้มปกติ ส่วนที่เบี่ยงเบนออกไปจะคงต่อไปอีกเป็นส่วนใหญ่ เช่น ถ้าปีที่แล้วการผลิตเพิ่มขึ้นมากกว่า 7 เปอร์เซ็นต์เท่าไร ปีนี้จะมีการผลิตที่เพิ่มมากกว่า 7 เปอร์เซ็นต์ประมาณว่าครึ่งหนึ่งของส่วนที่เกิน 7 เปอร์เซ็นต์ในปีที่แล้ว เป็นต้น (สัมประสิทธิ์ของ NA เป็นบวก = 0.555) ทั้งนี้ด้วยเหตุผลของอุปสรรคการเข้าสู่และออกจากการผลิตเช่นเดียวกัน สิ่งที่น่าสนใจระหว่างภาคเกษตรกับอุตสาหกรรมก็คือ ภาคอุตสาหกรรมมีการปรับตัวเกี่ยวกับการผลิตน้อยกว่าภาคเกษตร ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความรู้สึกทั่วไป อย่างไรก็ตาม ถ้าเหตุผลทำให้เกิดอุปสรรคในการปรับตัวนั้นแตกต่างกัน ภาคเกษตรอาจจะปรับตัวไม่ได้เนื่องจากความรู้ในการประกอบอาชีพ แต่ภาคอุตสาหกรรมนั้นน่าจะเนื่องจาก expectations ของภาวะเศรษฐกิจและการลงทุนมากกว่า ซึ่งมักจะนำไปสู่ผลการทวีคูณของภาวะเศรษฐกิจได้ง่ายมาก สำหรับภาคบริการนั้นจะมีการขยายตัวในอัตราล้าช้าลงจากการผลิตในปีก่อนหน้าโดยตลอด ซึ่งก็เป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของธุรกิจที่จะต้องมีการขยายตัวจากฐานที่ได้อยู่ไปตลอดเวลา

7.3 แนวโน้มของสัดส่วนการผลิต

สมการที่ได้จากวิธี ARIMA นั้น อาจใช้แสดงแนวโน้มของกำลังการผลิตแต่ละภาคส่วนที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบแล้วยังใช้ประมาณการแนวโน้มที่จะเกิดในอนาคตได้ด้วย เมื่อได้ตัวเลขประมาณการกำลังการผลิตในอนาคตแล้ว สัดส่วนของการผลิตแต่ละภาคจากกำลังการผลิตรวมทุกภาค ก็สามารถคำนวณได้ดังแสดงในตารางที่ 8 นอกจากนี้ price deflator สำหรับแต่ละภาคการผลิตก็สามารถประมาณการโดยใช้วิธี ARIMA เช่นเดียวกัน และตัวเลขที่ได้อาจแสดงไว้ในตารางที่ 8 เช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากระดับราคาไม่ใช่เป็นจุดสำคัญในที่นี้ จึงไม่ได้ทำการแสดงสมการ ARIMA ของ price deflator ของแต่ละภาคเศรษฐกิจไว้ด้วย

ตารางที่ 8

สัดส่วนการผลิตและระดับ Price Deflator ของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ

(Price Deflator = 100 ในปี 1980)

ภาคเศรษฐกิจ	1986	1987	1988	1989	1990
ก. สัดส่วนการผลิต					
- ภาคเกษตร	22.1	21.6	21.0	20.5	20.0
- ภาคอุตสาหกรรม	29.9	30.2	30.4	30.7	31.0
- ภาคบริการ	48.0	48.3	48.5	48.8	49.0
ข. Price Deflator					
- ภาคเกษตร	88.4	92.5	95.3	97.8	105.4
- ภาคอุตสาหกรรม	117.1	121.1	125.2	129.4	133.8
- ภาคบริการ	131.3	137.3	143.7	150.4	157.3

8. แนวโน้มการคลังของรัฐบาล

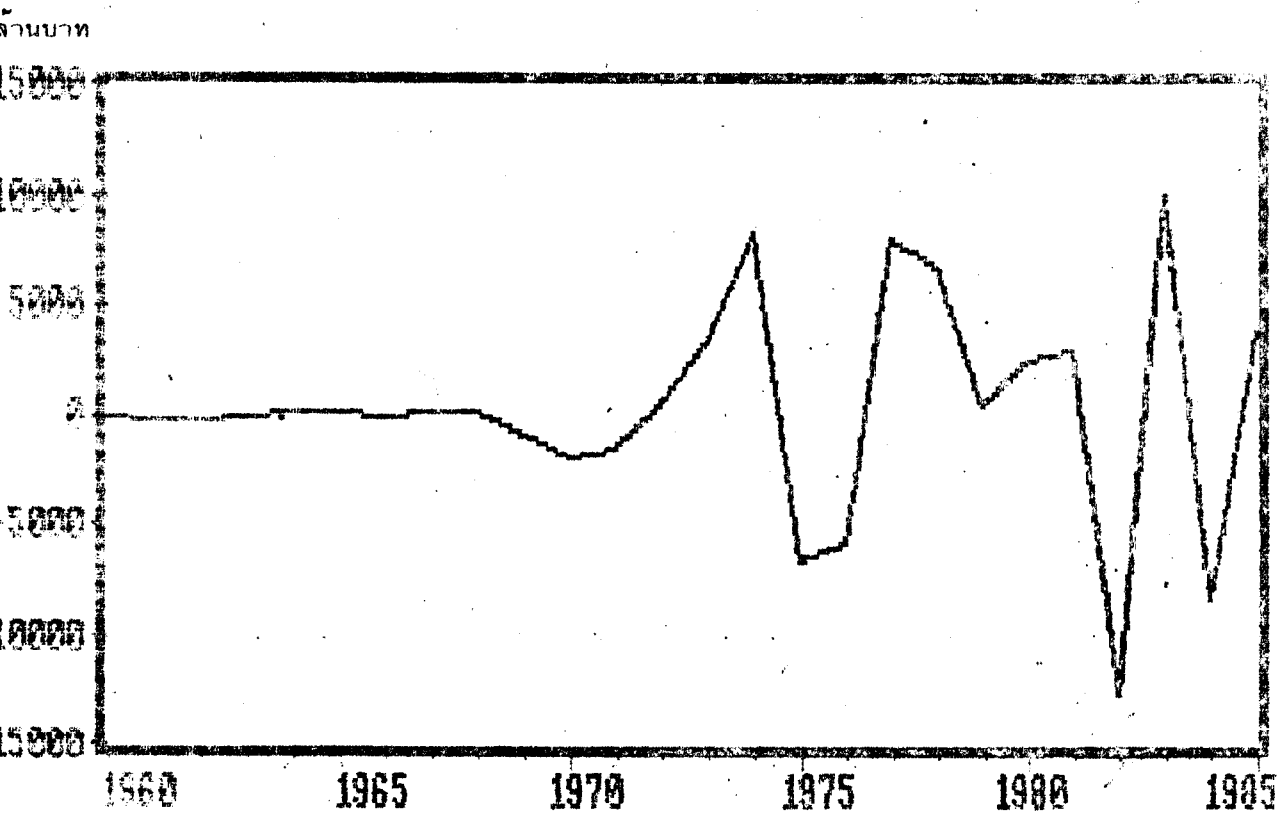
8.1 แนวโน้มของรายได้อัตโนมัติและรายจ่ายรัฐบาล

แนวโน้มการคลังของรัฐบาลอาจแยกออกได้เป็นแนวโน้มรายรับ และรายจ่ายของรัฐบาล เท่าที่ผ่านมา รายรับของรัฐบาลมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ย 13.8 เปอร์เซ็นต์ และรายจ่ายมีอัตราโดยเฉลี่ย 13.0 เปอร์เซ็นต์ ต่อปี ถ้าดูเพียงอัตราการขยายตัวทั้งสอง จะเห็นว่า รัฐบาลไม่น่าจะมีปัญหาในเรื่องการขาดดุลงบประมาณแต่อย่างใด แต่ในความเป็นจริงแล้ว รัฐบาลมีปัญหาการขาดดุลงบประมาณเกือบทุกปี และเป็นจำนวนมากในหลาย ๆ ปี เช่น ปี 1975-76, 1980 และ 1982

สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากรายรับของรัฐบาลขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติ ซึ่งจะมีลักษณะของ business cycles อยู่มาก กล่าวคือ ถ้าภาวะเศรษฐกิจไม่ดีจะทำให้ภาวะการลงทุนไม่ดี ซึ่งจะส่งผลกระทบในทางลบต่อรายได้ประชาชาติอีกครั้งหนึ่งเป็น เช่นนี้เรื่อย ๆ ไป ดังนั้น รายได้ประชาชาติที่ถดถอยสิ่งนี้จะมีความถี่และความถดถอยอยู่ต่อไป และทำให้รายได้ของภาครัฐบาลมีลักษณะเช่นเดียวกัน จนกว่าจะมีแรงกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากภาวะของตลาดโลก รูปที่ 19 แสดงรายได้ของรัฐบาลส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ตามสมการ ARIMA ปี 1974 รายได้ของรัฐบาลขยายตัวผิดปกติเนื่องจากอัตราเงินเฟ้อสูง ผู้มีรายได้ส่วนใหญ่จึงต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงขึ้น ปี 1977-78 นั้นเป็นช่วงภายหลังจากที่ภาวะส่งออกดีขึ้นมากในปี 1976 ซึ่งที่จริงแล้วปี 1974 ก็น่าจะเป็นผลจากภาวะส่งออกที่ดีขึ้นในช่วงต้นทศวรรษ 1970 เช่นเดียวกัน ปี 1983 เป็นช่วงที่มีการขยายตัวของภาคเอกชนมาก เนื่องจากการขยายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์โดยใช้เงินทุนจากต่างประเทศ ปี 1975-76 และ 1982 เป็นช่วงที่รายได้ถดถอยลงเนื่องจากภาวะส่งออกที่ชะงักและการขึ้นราคาน้ำมันที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น ส่วนปี 1984 นั้น รายได้ถดถอยลงเนื่องจากภาวะการส่งออกเพียงประการเดียว ปีที่รายได้ถดถอยลงและทำให้เกิดการขาดดุลงบประมาณได้แก่ปี 1982 กล่าวคือ รายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 3.7 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่รายจ่ายสูงกว่าเฉลี่ยเล็กน้อยคือ 17.7 เปอร์เซ็นต์

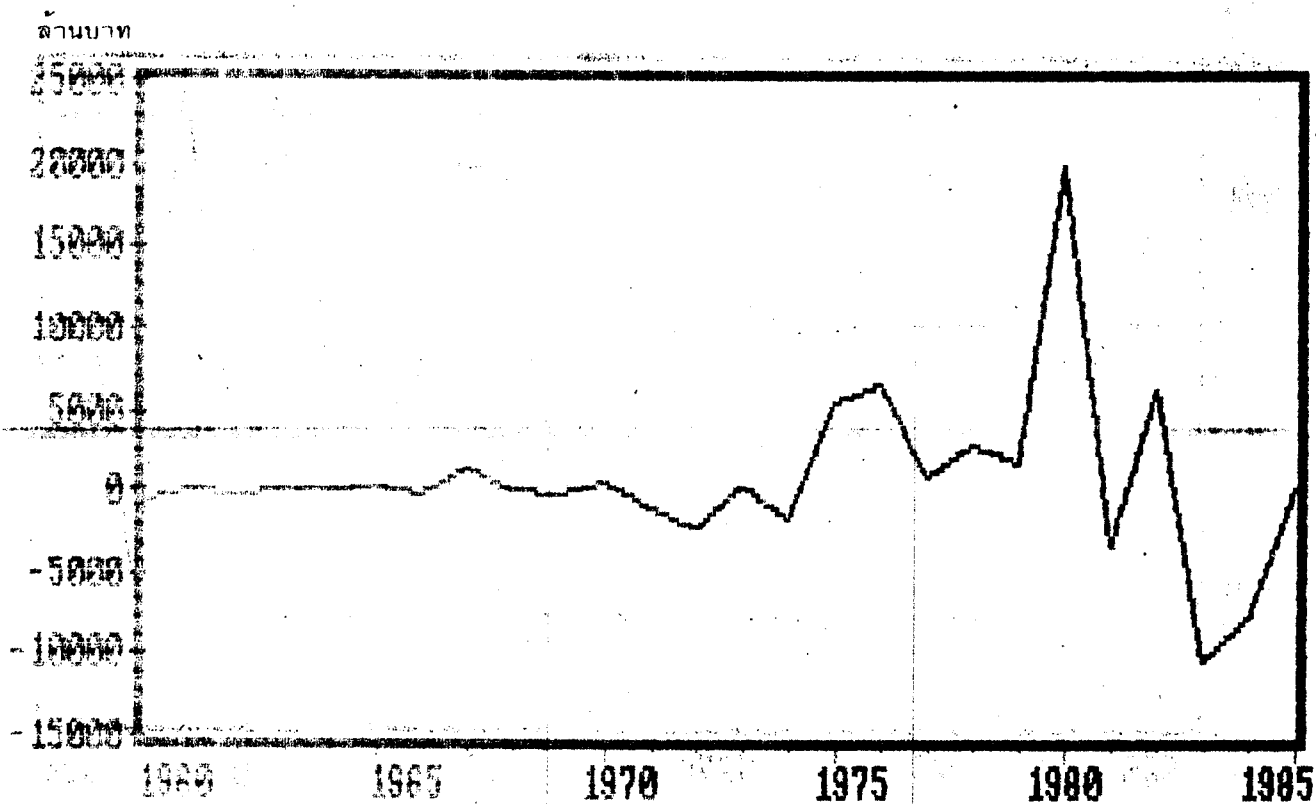
รูปที่ 19

การเปลี่ยนแปลงของรายได้รัฐบาล ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

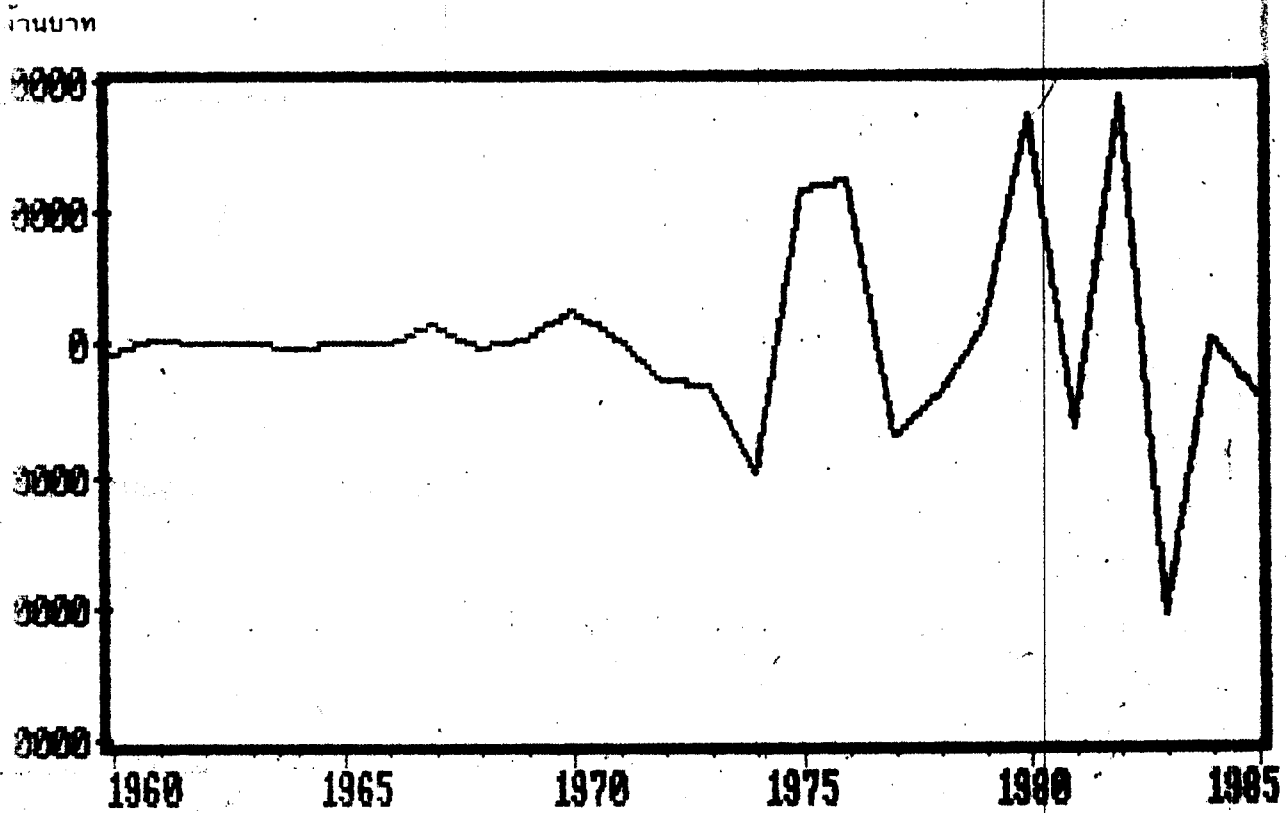
รูปที่ 20

การเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายรัฐบาล ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

รูปที่ 21

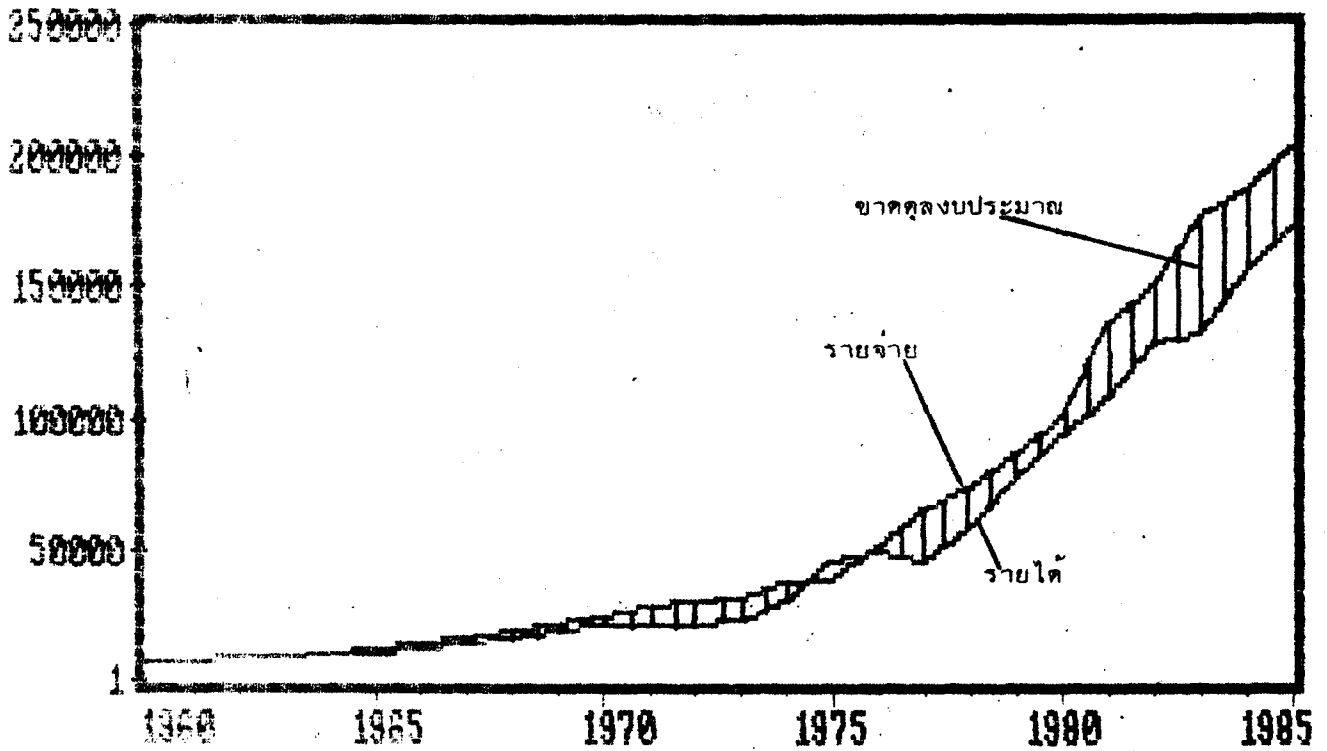
การเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อกภายในประเทศธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

รูปที่ 22

แนวโน้มของรายได้และรายจ่ายรัฐบาล ส่วนที่คาดคะเนได้

ล้านบาท

ทางด้านรายจ่ายของรัฐบาลนั้น มักจะมีการขยายตัวโดยใช้รายจ่ายของปีที่ผ่านมาเป็นฐาน และในบางครั้งจะมีการขยายตัวมากเป็นพิเศษ ตามนโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัยที่ต้องการกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจ รูปที่ 20 แสดงรายจ่ายของรัฐบาลส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ โดยใช้อัตราการขยายตัวเฉลี่ย 13 เปอร์เซ็นต์ต่อปี จะเห็นได้ว่า ปีที่รัฐบาลมีรายจ่ายสูงผิดปกติจะมี 3 ปีคือ ปี 1975-76, 1980 ส่วนปีที่ต่ำผิดปกติมีเพียง 2 ปีคือปี 1983-84 แต่ทุกครั้งที่รายจ่ายเพิ่มขึ้นอย่างผิดปกติ จะทำให้เกิดการขาดดุลงบประมาณจำนวนสูงผิดปกติด้วย แต่ปีที่รายจ่ายต่ำผิดปกติจะทำให้ขาดดุลประมาณน้อยลงมากเพียงปีเดียวคือ ปี 1983 ซึ่งได้แสดงไว้ในรูปที่ 21 นอกจากนี้การที่ก่อนหน้าปี 1983 มีแต่รายจ่ายที่ขยายตัวผิดปกติ ทำให้การขยายตัวของรายจ่ายบนฐานของรายจ่ายปีที่ผ่านมามีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนกระทั่งมีจำนวนสูงกว่ารายรับอย่างมากมาย ดังแสดงในรูปที่ 22 และรัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินมาตรการปรับลดค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมากในระยะหลัง ส่งผลผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

8.2 ปัจจัยที่เพิ่มรายจ่ายรัฐบาลอย่างผิดปกติ

รายจ่ายรัฐบาลที่ขยายตัวอย่างผิดปกตินี้มักจะทำให้เกิดการขาดดุลงบประมาณอย่างผิดปกติ และนำไปสู่การขยายตัวของรายจ่ายและช่องว่างระหว่างรายได้อับกับรายจ่ายอย่างรวดเร็ว ดังที่ได้กล่าวไว้ใน 8.1 ดังนั้น การค้นหาปัจจัยที่ทำให้รายจ่ายเพิ่มขึ้นมากจะทำให้ทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงมากขึ้น เมื่อพิจารณาจากสถิติรายจ่ายที่ผ่านมาแล้วจะพบว่า ปี 1975-76 เป็นปีที่รายจ่ายของรัฐบาลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากช่วงหนึ่ง โดยมีการขยายตัวถึง 28 เปอร์เซ็นต์ในแต่ละปี โดยใช้อัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยในช่วง 25 ปีที่ผ่านมาเพียง 13 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากเป็นนโยบายรัฐบาลในสมัยนั้นที่ต้องการกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจ รายจ่ายประเภทที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดก็คือ งบลงทุนของรัฐบาลซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 60 เปอร์เซ็นต์ในปี 1975 และ 52 เปอร์เซ็นต์ในปี 1986 ส่วนปีที่รายจ่ายมีอัตราการขยายตัวมากที่สุดนั้นเป็นปี 1980 ซึ่งมีการขยายตัวถึง 35 เปอร์เซ็นต์ ในปีดังกล่าวนี้รายจ่ายแต่ละประเภทคือ การบริโภค การลงทุน และการป้องกันประเทศ มีอัตราการ

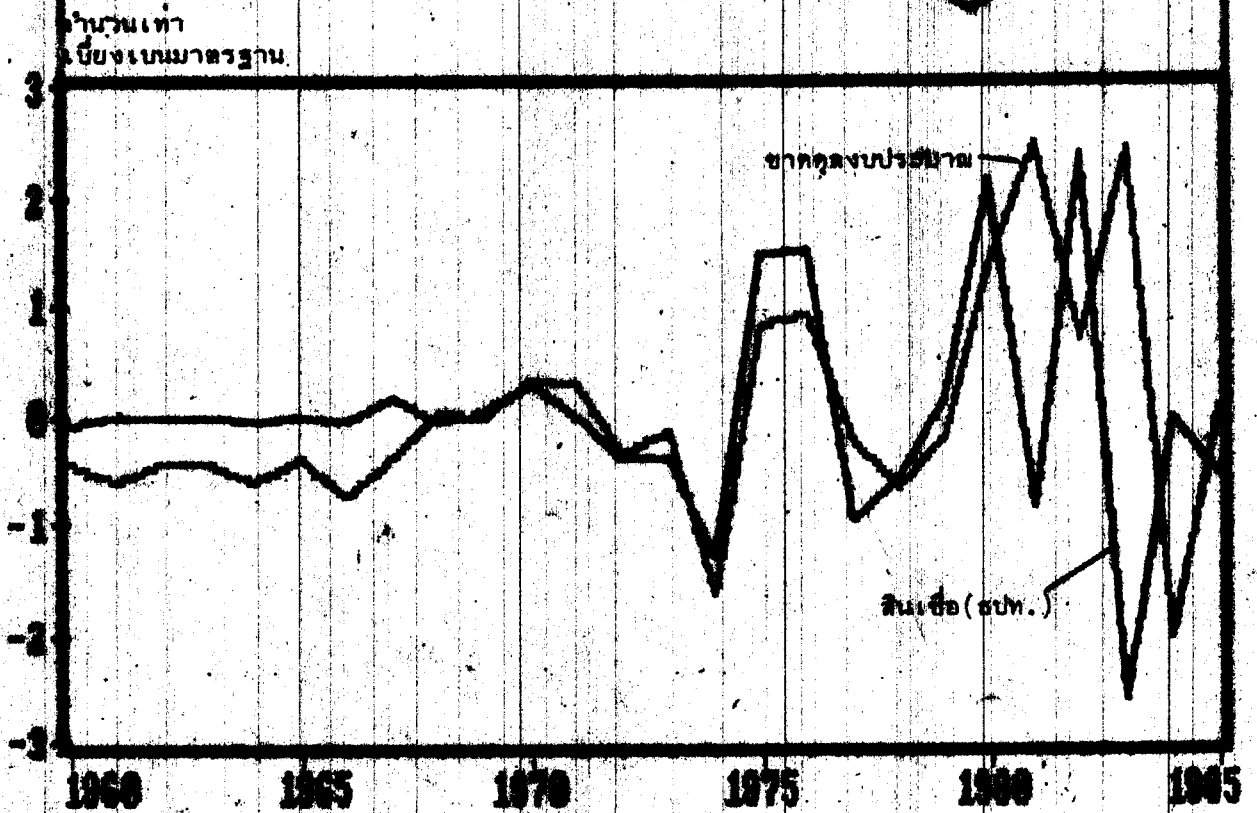
ขยายตัวใกล้เคียงกับรายจ่ายรวม จะเห็นได้ว่า กรณีเกิดขึ้นเป็นการที่ค่อนข้างพิเศษที่เกิด
จากรัฐบาลแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ดี การขยายตัวอย่างผิดปกติเป็นการบั่นทอนเสถียรภาพ
ของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากมีความไม่แน่นอนสูง ถ้าหากว่ารัฐบาลมานานไม่ได้ปิดรับ
การใช้จ่ายเพื่อแก้ไขภาวะการขาดดุลงบประมาณและหนี้สินรัฐบาลแล้ว จะเกิดภาวะเงินเฟ้อ
ปัญหาดุลการค้า ดุลการชำระเงิน และปัญหาหนี้สินจนอาจแก้ไขไม่ได้ แต่ถ้ารัฐบาลต่อมา
การปิดรับการใช้จ่ายเป็นการชดเชยก็จะทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง และความผันผวน
ของภาวะเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะต้องกลับไปสู่การกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่ง
เป็นแน่แท้ เรื่อยไป ดังนั้นการขยายตัวที่ล้นเกินของการคลังรัฐบาลจึงเป็นการสร้าง
เสถียรภาพใหม่ในระบบเศรษฐกิจทางหนึ่ง

๒.3 การขาดดุลรัฐบาลกับเงินเชื่อภายในประเทศ

เมื่อรัฐบาลมีรายได้น้อยไม่เพียงพอจากรายจ่าย ซึ่งเรียกว่า การขาดดุลงบประมาณ
ของรัฐบาลนั้น รัฐบาลที่มีความจำเป็นจะต้องหาเงินมาสมทบกับรายได้นี้เพื่อให้เพียงพอ
รายจ่ายที่ได้ตั้งไว้ วิธีที่รัฐบาลจะทำได้ก็คือ การออกพันธบัตรรัฐบาลเพื่อกู้เงินจากแหล่งต่าง ๆ
ซึ่งส่วนใหญ่ก็ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน และสถาบัน
การเงินอื่น ๆ แต่ว่าในบรรดาแหล่งที่รัฐบาลกู้เงินมานั้น การกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย
จะก่อให้เกิดการเพิ่มของปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ นอกจากการขาดดุล
งบประมาณจะทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนเพิ่มขึ้นตามการกู้เงินของรัฐบาลแล้ว การขาดดุล
งบประมาณอาจทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนเพิ่มขึ้นตามความต้องการเงินหมุนเวียนใน
ภาคเอกชน ซึ่งเพิ่มขึ้นตามปริมาณของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นโดยตรงจากการใช้จ่าย
ของรัฐบาล และจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นตามผลของตัวทวีคูณในระบบเศรษฐกิจ และอาจส่งผล
กระทำให้ธนาคารพาณิชย์ลดเงินสำรองส่วนเกิน และเพิ่มเงินกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย
กล่าวโดยสรุปก็คือ การขาดดุลงบประมาณอาจทำให้เงินเชื่อภายในประเทศหรือสินทรัพย์
ของธนาคารแห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้น ซึ่งก็เป็นการเพิ่มปริมาณของฐานเงินนั่นเอง

รูปที่ ๔๐

การเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อกู้ยืมในประเทศ (อ.พ.ท.) และการขาดดุลงบประมาณ
ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้

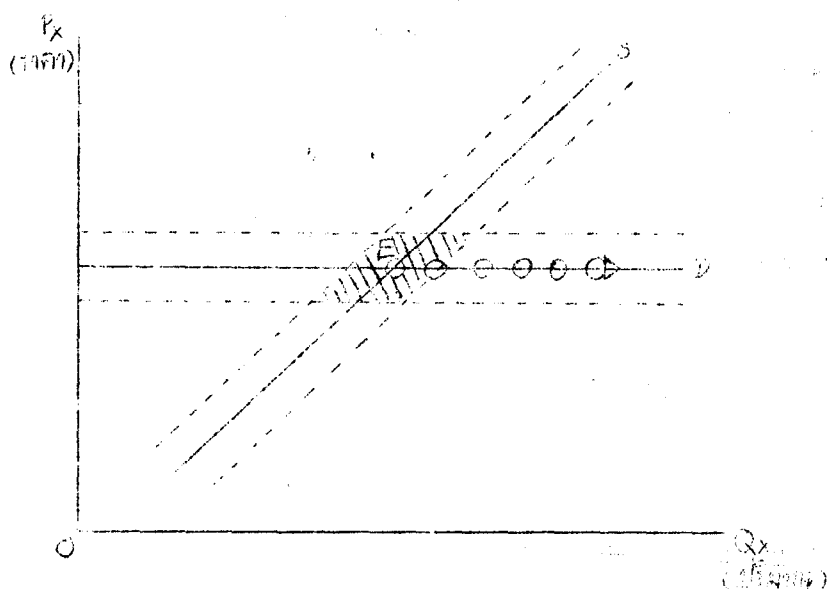
ผลกระทบดังกล่าวของการขาดดุลงบประมาณต่อสินเชื่อกายในประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทย อาจดูได้จากความสัมพันธ์ระหว่างการขาดดุลงบประมาณและสินเชื่อกายใน ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้ซึ่งได้แสดงไว้ในรูปที่ 23 จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างค่าของตัวแปรทั้งสองในส่วนที่คาดคะเนไม่ได้เริ่มปรากฏตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันจนกระทั่งถึงปลายทศวรรษ 1970 ซึ่งได้เกิดช่วงเวลาเลื่อมขึ้นตั้งแต่ปี 1980 เป็นต้นมา การขาดดุลงบประมาณรัฐบาลอย่างผิดปกติจะนำหน้าการขยายตัวของสินเชื่อกายในอย่างปกติเป็นเวลา 1 ปี

19. ทิศทางการค้าและการชำระเงิน

ลักษณะเฉพาะของการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศไทยเท่าที่ได้ศึกษามาข้างต้นนั้น อาจสรุปได้ว่าสินค้าออกของไทยมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นในช่วงที่ราคาในตลาดโลกสูงขึ้น การตอบสนองโดยการเพิ่มปริมาณการผลิตจะเกิดขึ้นในลำดับถัดไป ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นพร้อมกัน ในบรรดาประเทศที่ผลิตสินค้านั้น ๆ ด้วย การผลิตที่เพิ่มมากขึ้นจะมีแรงกดดันต่อราคาในตลาดโลกให้ต่ำลง และผู้ผลิตก็จะตอบสนองโดยการลดการผลิตลงในท้ายที่สุดเป็นวัฏจักรเช่นนี้ต่อไป แต่แนวโน้มการส่งออกนั้นจะถูกกำหนดจากการขยายตัวของกำลังการผลิตของประเทศไทยเองในฐานะผู้ส่งออก และการขยายตัวของตลาดโลกทั้งจากแนวโน้มความรุ่มรวยของประชากรเองประกอบกับแนวโน้มของความสำเร็ของผู้ส่งออกไทยในด้านการตลาดว่ามีมากน้อยเพียงใด วัฏจักรของการส่งออกนั้นไม่เพียงแต่เกิดขึ้นจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์ อุปทานโดยตรงเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นจากปัจจัยทางการเมืองที่มีต่อสินค้าเหล่านั้น ๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าว ด้วยเหตุผลทางการเมืองที่พยายามรักษาระดับราคาข้าวภายในประเทศให้ต่ำ เมื่อใดที่ข้าวมีการส่งออก รัฐบาลมักจะประกาศขึ้นพรีเอมียมข้าวเสมอ และเมื่อการส่งออกข้าวฮลดตัวลงมาก ๆ ผลกระทบต่อรายได้ของผู้ผลิตและผู้ดูแลการค้าของประเทศกลับมีแรงกดดันให้พรีเอมียมลดลงไปสู่ระดับเดิม เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นนั้นอาจสรุปโดยสรุปดังต่อไปนี้

รูปที่ 24

ปริมาณและระดับราคาการส่งออก - แนวโน้มตามเวลา

เมื่อสมมติว่า ราคาสินค้าส่งออกของไทยถูกกำหนดโดยตลาด D จะเป็นเส้นแสดงอุปสงค์ และ S เป็นเส้นแสดงอุปทานของสินค้า X ในขณะใดขณะหนึ่ง อุปสงค์และอุปทานมีโอกาสที่จะถูกผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เส้น D และ S เคลื่อนไปและปริมาณกับระดับราคาจะไม่ได้อยู่ที่จุดตัดของ D กับ S แต่อยู่ภายในบริเวณรูปสี่เหลี่ยมใกล้ ๆ กับ E อย่างไรก็ตาม จุด E จะเคลื่อนที่ไปทางขวาเมื่อในระยะยาวตามอัตราขยายตัวของสินค้าส่งออก แต่อาจจะผิดทางเบื้องขึ้นหรือลงก็ได้แล้วแต่ว่าแรงกดดันทางราคาจะเป็นไปในทางที่สูงขึ้นหรือลดลง

ทางด้านสินค้าเข้านั้น ก็มีแนวโน้มในลักษณะเดียวกัน แต่จำนวนปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังในการที่ทำให้แนวโน้มตลาดเคลื่อนไปจะน้อยกว่า เท่าที่พบก็คงจะมีรายได้และการลงทุนเป็นหลัก ผลกระทบจากรายได้ขึ้นเห็นได้ชัดในช่วงที่ห่างจากการส่งออกขอลดตัวลงมากทุกครั้ง เช่น ช่วง 1968-70, 1975 และ 1982 เป็นต้น ส่วนผลกระทบจากการลงทุนนั้นสมการ (1) ยังไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว

ส่วนทางด้านกรไหลเข้าของเงินทุนนั้น สถิติที่มีอยู่แสดงให้เห็นว่า การเคลื่อนที่ของเส้นอุปสงค์และอุปทาน (D และ S) มีมากกว่าสินค้าออกและสินค้าเข้า ทั้งนี้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยที่กำหนดการไหลของเงินทุนหลายอย่างด้วย และมีบ่อยครั้งด้วย

อย่างไรก็ดีในการคาดคะเนทิศทางของการค้าและการไหลของเงินทุนระหว่างประเทศ เราย่อมประมวลข้อมูลจากพฤติกรรมที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เช่น แนวโน้มของการเจริญเติบโตและปัจจัยซึ่งให้ผลกระทบเป็นครั้งคราวโดยมีช่วงเวลาที่เป็นประจำและแน่นอน ซึ่งอาจจะเกิดจากนโยบายรัฐบาล หรืออาจจะเกิดจากปัจจัยธรรมชาติ เช่น ดิน ฟ้า อากาศ ก็ได้ ปรากฏการณ์ซึ่งผลกระทบต่อการค้าและการไหลของเงินทุนระหว่างประเทศ ซึ่งไม่อาจคาดคะเนได้ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ แต่ปรากฏการณ์เหล่านั้นย่อมไม่มีใครที่จะล่วงรู้ได้ การที่จะพยายามค้นหาถึงสิ่งเหล่านั้น และนำมาประกอบในการคาดคะเนสิ่งเป็นไปไม่ได้ เช่นเดียวกัน

10. วิธีการคาดคะเนสินค้าออกสินค้าเข้าและการไหลของเงินทุน

วิธีการคาดคะเนสินค้าออกสินค้าเข้าและการไหลของเงินทุน ที่จะใช้ในที่นี้จะทำการประมาณแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรหนึ่งตามกาลเวลาจากสถิติที่ผ่านมาของตัวแปรนั้น ๆ หลังจากนั้นจึงใช้แบบจำลองนั้นทำการประมาณค่าของตัวแปรนั้นในอนาคต วิธีประมาณการในลักษณะนี้มีสมมติฐานอยู่ว่า พฤติกรรมที่แฝงอยู่ในสถิติของตัวแปรหนึ่ง จะแสดงลักษณะที่เหมือนกันอีกในอนาคต ตัวอย่างเช่น การส่งออกสินค้าเกษตรใช้เวลาในการตอบสนองต่อราคาในตลาดอย่างไรในอดีตก็จะเป็นเช่นเดียวกันอีกในอนาคตเป็นต้น แบบจำลองนี้คือ Autoregressive Integrated Moving Average หรือ ARIMA Model¹

อย่างไรก็ดี วิธีการดังกล่าวไม่อาจที่จะประมวลข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่รู้แน่ชัดว่าจะเกิดในอนาคต แต่ไม่เคยเกิดขึ้นในอดีตมาก่อน เพื่อใช้ในการคาดคะเนค่าของตัวแปรในอนาคตได้ และก็ไม่สามารถประมวลปรากฏการณ์ซึ่งเคยเกิดขึ้นในอดีตแล้ว แต่มีลักษณะ random หรือเกิดขึ้นอย่างไม่มีระบบ เพื่อใช้ในการคาดคะเนเช่นเดียวกัน ดังนั้นค่าประมาณการของตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศก็ได้

ในบทความนี้จึงเป็นค่า baseline estimates เท่านั้น บัณฑิตที่มีผลต่อตลาดโลกหรือตลาดส่งออกของไทยอย่าง Farm Bill หรือ Jenking Bill ซึ่งไม่ได้ถูกประมวลไว้ในการประชุมการด้วย หรือบัณฑิตที่มีผลต่อการนำเข้าอย่างการขึ้นราคาน้ำมัน ซึ่งเคยเกิดขึ้นเพียง 2 ครั้ง และในลักษณะที่ไม่เหมือนกันก็ไม่ได้ถูกประมวลไว้ในเดียวกัน การที่จะนำเอาตัวเลขจากประชุมการไปใช้จึงควรจะต้องปรับให้เป็นไปตามผลกระทบจากบัณฑิตภายนอกเหล่านั้นตามขนาดที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

11. ข้อมูลที่ใช้ในการประชุมการ

การประชุมการในบทความนี้ทำเป็น 2 ชุดด้วยกัน คือ ชุดแรกจากข้อมูลขององค์ประกอบใหญ่ในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่ สินค้าเข้า, สินค้าออก, บริการเงินทุน และความคลาดเคลื่อน / ชุดที่สอง ทำโดยประชุมการองค์ประกอบย่อยของสินค้าออก, สินค้าเข้า และเงินทุน ก่อนแล้วจึงเอาค่าประชุมการจากองค์ประกอบย่อยมารวมกันอีกทีหนึ่ง สำหรับช่วงเวลาที่ใช้ในการประชุมการนั้น พยายามให้ยาวที่สุดเท่าที่สถิติจะอำนวยให้ ข้อมูลที่เกี่ยวกับการส่งออกโดยเฉพาะสินค้าเกษตรและสถิติรวมของสินค้าเข้าและเงินทุนนั้น มีย้อนหลังไปถึงปี 1950 ส่วนบัญชีบริการ ความคลาดเคลื่อน และองค์ประกอบย่อยสำหรับสินค้าเข้า และเงินทุนมีย้อนหลังไปถึงปี 1960

12. ผลประชุมการภาวะการค้าและการชำระเงิน

การประชุมการค่าของตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ พบว่า ผลที่ได้จากการประชุมการโดยใช้ตัวเลขรวมของสินค้าออก, สินค้าเข้า, บริการ, เงินทุน และความคลาดเคลื่อนแตกต่างไปจากผลที่ได้จากการประชุมการองค์ประกอบย่อยลงไปอีกทีหนึ่ง ผลประชุมการที่ได้ทั้งสองชุดนี้ต่างก็บ่งบอกทิศทางของดุลการค้าไปในทางเดียวกัน คือ ดีขึ้น แต่ทิศทางของดุลการชำระเงินต่างกัน

ความแตกต่างระหว่างค่าประชุมการ 2 ชุดนั้น เป็นผลมาจากการใช้ข้อมูลที่แตกต่างกัน การใช้ข้อมูลรวม เช่น เงินทุนรวมนั้นจะให้ประชุมการที่แตกต่างออกไป เนื่องจาก

ว่า การเพิ่มขึ้นของเงินทุนประเภทหนึ่งอาจจะหักล้างกับการลดของเงินทุนอีกประเภทหนึ่ง ทำให้เงินทุนโดยรวมไม่ได้เพิ่มขึ้น หรือลดลงด้วยซ้ำไป นี่คือ ล่าเหตุที่ทำให้การไหลของเงินทุนมาจากตัวเลขประมาณทั้ง 2 ชุดต่างกัน และทำให้ดุลการชำระเงินต่างกันไป ด้วย ความแตกต่างของตัวเลขดุลการค้าซึ่งมีไม่มากนัก ก็คงเนื่องมาจากล่าเหตุเดียวกัน นอกเหนือจากนั้นมูลค่าของสินค้าออกและสินค้าเข้าแต่ละชนิดก็ยังประกอบด้วยองค์ประกอบที่ย่อยลงไปอีก คือ ปริมาณและราคาของสินค้านั้น ๆ ถ้ามีการประมาณการแบบจำลองย่อยลงไปอีกถึงปริมาณ และราคาของสินค้าแต่ละชนิด ผลที่ได้อาจจะดีขึ้นก็ได้

13. ผลประมาณการจากองค์ประกอบหลัก

การประมาณการในส่วนนี้ยังแยกออกไปเป็น 2 ชุดด้วยกัน คือ ชุดแรกใช้ข้อมูลรายปีถึงปี 1984 และชุดที่ 2 ถึง 1985 เพื่อที่จะให้ตรวจสอบได้ด้วยว่าประมาณการชุดแรกสามารถคาดคะเนปี 1985 ได้เพียงใด ผลที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 9

ผลประมาณการปี 1985 ซึ่งต่างไปจากที่เกิดขึ้นจริงอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ ด้านสินค้าเข้า และเงินทุน สินค้าเข้าในปี 1985 ซึ่งลดต่ำกว่าประมาณการไว้มากนั้น เนื่องมาจากภาวะการลงทุนที่ซบเซา ซึ่งได้กล่าวไว้ตอนต้นแล้วว่าผลกระทบต่อนักเข้า ส่วนการที่เงินทุนมีค่าต่ำกว่าประมาณการเช่นเดียวกันนั้น เนื่องจากสินค้าเข้าที่ลดลงไปส่วนหนึ่งทำให้ accommodation มีน้อยลง และอีกส่วนหนึ่งเนื่องจากความพยายามของรัฐบาลในการใช้นโยบายเข้มงวดทางการคลัง และการลดเงินกู้จากต่างประเทศ

ผลจากประมาณการ 2 ชุดนี้ เป็นสิ่งที่บอกเราอย่างหนึ่งว่า การคาดคะเนจากแบบจำลองทางคณิตศาสตร์นั้นไม่ได้แตกต่างไปจากทักษะการคาดคะเนของมนุษย์เลย จะเห็นได้ว่า เนื่องจากประมาณการชุดแรกมีข้อมูลถึงสิ้นปี 1984 ผลที่ได้จึงสอดคล้องกับความรู้สึกโดยทั่วไปในประเทศไทย เมื่อปลายปี 1984 กล่าวคือ ถ้าสินค้าเข้าและสินค้าออกยังคงแนวโน้มเดิม ภาวะหนี้สินต่างประเทศของไทยจะเพิ่มขึ้นจนอาจควบคุมไม่ได้

ตารางที่ 9

องค์ประกอบหลักในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ - ค่าประมาณการจากข้อมูลรวม
สำหรับช่วงปี 1985-1990

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	บริการสุทธิ	เงินทุน	ตลาดเคลื่อน	ดุลการค้า	ดุลชำระเงิน
<u>ชุดแรก : ประมาณการจากข้อมูลถึงปี 1984</u>							
1985	190967.8 (191703.0)	272346.7 (253337.6)	23632.70 (19746.70)	79018.21 (51432.90)	-682.2487 (2955.800)	-81378.86 (-6167.50)	20589.80 (12463.90)
1986	212151.9 (228773.0)	302554.4 (249080.0)	24349.08 (21307.00)	91547.09 (15660.00)	345.7608 (16918.00)	-90402.48 (-20307.00)	25839.44 (33578.00)
1987	234796.7	336112.6	23297.15	100506.8	-175.2302	-101315.9	22312.81
1988	253544.2	373393.0	22290.67	119070.9	88.80594	-119848.8	21601.52
1989	275666.3	414808.3	21327.67	141063.8	-45.00649	-139142.0	23204.46
1990	304083.5	460817.4	20406.27	167118.9	22.80910	-156733.9	30814.10
<u>ชุดที่สอง : ประมาณการจากข้อมูลถึงปี 1985</u>							
1986	216033.9	275802.3	15228.86	53369.68	-1412.756	-59768.40	7417.384
1987	240533.3	291798.8	11105.10	55340.75	675.2421	-51265.50	15855.59
1988	261560.5	307192.6	9498.014	57384.63	-322.7392	-45632.10	20927.80
1989	286410.4	332471.2	8123.496	59503.99	154.2567	-46060.80	21720.94
1990	318062.8	387276.3	6947.894	61701.62	-73.72863	-69213.50	-637.7146

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นตัวเลขจริงเพื่อใช้เทียบกับตัวเลขประมาณการ

ซึ่งประมาณการเงินทุนไหลเข้าในชุดแรกก็แสดงลักษณะดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้แต่การประมาณการของคนทั่วไปเมื่อปลายปี 1984 คงไม่มีใครสามารถคาดได้ว่าสินค้าเข้าในปี 1985 จะอยู่ในระดับต่ำเหมือนกับการเกิดขึ้นจริง ๆ

เมื่อเปรียบเทียบผลประมาณการทั้งสองชุดแล้ว จะเห็นว่าองค์ประกอบตัวที่ต่างกันก็เป็นสินค้าเข้าและเงินทุนเช่นเดียวกัน ประมาณการทั้งสองแสดงว่า ดอลลาร์การค้าดีขึ้น แต่ดุลการชำระเงินติดลบบ้าง ทั้งนี้เพราะว่าเงินทุนที่ประมาณไว้ในชุดที่ 2 ต่ำลงนั่นเอง

14. ผลประมาณการจากองค์ประกอบย่อย

การประมาณการในส่วนนี้แยกออกเป็น 3 ชุดคือ ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ใช้ตัวเลขมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรแต่ละชนิดเป็นข้อมูลรายปีโดยตรงจากรายงานเศรษฐกิจรายเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทยเหมือนในตารางที่ 9 แต่ชุดที่ 3 นั้นใช้ดัชนีของปริมาณและราคาส่งออกของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดเพื่อหาค่าประมาณของดัชนีในอนาคตแล้วหาค่ารวมของมูลค่าดัชนีของมูลค่าส่งออก และเปลี่ยนเป็นมูลค่าอีกทีหนึ่งโดยเทียบจากค่าของดัชนีและมูลค่าจริงในปี 1985 แต่สินค้าส่งออกนอกเหนือจากที่เป็นสินค้าเกษตรส่งออกชนิดหลักและองค์ประกอบอื่น ๆ ของบัญชีดุลชำระเงินนั้นยังคงใช้วิธีประมาณการ ARIMA เหมือนกันกับในชุดที่ 1 และ 2 สำหรับชุดแรกได้มีประมาณตัวเลขของปี 1985 เพื่อตรวจสอบเช่นเดียวกัน ผลที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 10 สำหรับองค์ประกอบหลักซึ่งเป็นผลรวมขององค์ประกอบย่อย และในตารางที่ 11 สำหรับองค์ประกอบย่อยทั้งหมด

ค่าประมาณปี 1985 ซึ่งแตกต่างไปจากที่เกิดขึ้นจริงมากที่สุดได้แก่ สินค้าเข้า สาเหตุก็คือ ค่าประมาณของสินค้าเข้าประเภททุน และประเภทบริโภครวมกันสูงเกินไป เพราะไม่สามารถประมาณผลจากการลงทุนในปี 1985 ได้ ส่วนค่าประมาณการของเงินทุนไหลเข้ามีความแตกต่างกับค่าจริงน้อยลง และค่าประมาณการของเงินทุนระยะยาวมีส่วนทำให้ค่าประมาณการของเงินทุนไหลเข้ารวมผิดมากที่สุด

ตารางที่ 10

องค์ประกอบหลักในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ
ค่าประมาณการจากข้อมูลขององค์ประกอบย่อยสำหรับช่วงปี 1985-1990

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	บริการสุทธิ	เงินทุน	คลาดเคลื่อน	ดุลการค้า	ดุลชำระเงิน
<u>ชุดแรก : ประมาณการจากข้อมูลถึงปี 1984</u>							
1985	191965.5 (191703.0)	283985.7 (253337.6)	28837.42 (19746.70)	65190.74 (51432.90)	-682.2487 (2955.800)	-92020.20 (-61671.50)	1325.704 (12463.90)
1986	213719.3 (228773.0)	308760.0 (249080.0)	37487.88 (21037.00)	65524.82 (15660.00)	345.7608 (16918.00)	-95040.66 (-20307.00)	8317.803 (33578.00)
1987	238083.6	352387.7	48389.74	56122.25	-175.2302	-114304.0	-9967.290
1988	270313.8	380973.4	58594.77	47826.32	88.80594	-110659.6	-4149.670
1989	304607.5	433913.3	70568.83	54809.48	-45.00649	-12935.8	-3972.450
1990	341963.8	478333.1	84883.64	54341.61	22.80910	-136369.3	2878.780
<u>ชุดที่สอง : ประมาณการจากข้อมูลถึงปี 1985</u>							
1986	234240.0	266552.0	28470.11	46123.67	-1412.756	-32312.08	40868.94
1987	265131.3	286985.7	34644.85	46253.20	675.2421	-21854.47	59718.82
1988	300278.3	304749.4	49130.38	57917.11	-322.7392	-4471.063	102253.7
1989	343568.4	340076.0	64629.34	64695.82	154.2567	3492.375	132971.8
1990	394050.6	362270.5	78862.09	53169.24	-73.72863	31780.06	163737.7

ตารางที่ 10 (ต่อ)

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	บริการสุทธิ	เงินทุน	คลาดเคลื่อน	ดุลการค้า	ดุลชำระเงิน
ปีที่ล้า : ประมวลการจากข้อมูลถึงปี 1985 (เฉพาะสินค้าส่งออกเกษตรหลักประมวลการโดยใช้ครุณปริมาณและราคา)							
1986	229006.1	266552.0	28470.11	46123.67	-1412.756	-37545.90	35635.12
1987	259997.1	286985.7	34644.85	46253.20	675.2421	-26988.60	54584.69
1988	293694.5	304749.4	49130.38	57917.11	-322.7392	-11054.90	95669.86
1989	331350.9	340076.0	64629.34	64695.82	154.2567	-8725.100	120754.3
1990	367163.5	362270.5	78862.09	53169.24	-73.72863	4893.000	136850.6

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บเป็นตัวเลขจริงเพื่อใช้เทียบกับค่าประมวลการ

ตารางที่ 11

องค์ประกอบย่อยในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ - ค่าประมาณการ
จากข้อมูลขององค์ประกอบย่อยสำหรับช่วงปี 1985-1990

ก. สินค้าออก

หน่วย : ล้านบาท

ปี	ข้าว	ยาง	ดีบุก	ข้าวโพด	มัน	น้ำตาล	อื่น ๆ
<u>ชุดแรก : ประมาณการจากข้อมูลถึงปี 1984</u>							
1985	24655.22 (22524.00)	13518.49 (13567.00)	4050.658 (5647.000)	11404.90 (7700.000)	17051.17 (14969.00)	7055.222 (6247.000)	114229.8 (122712.0)
1986	21659.48	15326.21	2681.292	13144.75	21562.95	7612.596	131732.0
1987	26513.40	18153.94	181.6139	15787.66	26372.36	8112.511	175192.3
1988	28936.06	19757.82	-1240.601	17570.46	29173.93	8374.647	202035.2
1989	29513.81	21503.40	-2620.792	19658.14	32273.12	8645.255	232990.9
<u>ชุดที่สอง : ประมาณการจากข้อมูลถึงปี 1985</u>							
1986	25500.76	15390.08	6069.700	8226.879	14826.04	8288.249	155938.3
1987	28692.33	16737.33	7638.843	7997.712	10492.72	8526.938	185105.4
1988	30458.80	18233.92	7643.803	10993.02	9083.581	6594.801	217290.4
1989	29340.34	19842.56	8584.812	11880.95	7871.705	6591.320	259456.7
1990	26311.41	21604.96	9042.918	12852.29	7469.331	6964.044	309805.6

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ปี	ข้าว	ยาง	ตัญบก	ข้าวโพด	มัน	น้ำตาล	อื่น ๆ
ชุดที่สาม : ประมวลสารจากข้อมูลถึงปี 1985 (เฉพาะสินค้าส่งออกเกษตรหลักประมวลการโดยใช้ตรรกะปริมาณและราคา)							
1986	19330.07	14250.56	6308.229	8484.305	15235.68	9458.983	155938.3
1987	19729.70	16284.05	6484.654	8300.810	14432.71	9654.746	185105.4
1988	17543.09	17888.56	7479.314	9032.802	15835.23	8625.074	217290.4
1989	15597.01	18794.17	8365.047	9596.466	15714.84	3826.700	259456.7
1990	14411.05	20174.07	9145.001	10682.77	16724.49	-779.5134	309805.6

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข. สินค้าเข้าและเงินทุน

หน่วย : ล้านบาท

ปี	บริโภค รถยนต์	วัตถุดิบ กึ่งสำเร็จ	น้ำมัน	สินค้าทุน	ลงทุน โดยตรง	เงินทุน ระยะยาว	เงินทุน ระยะสั้น	เงินทุน ภาครัฐบาล
<u>ชุดแรก : ประมาณการจากข้อมูลถึงปี 1984</u>								
1985.	59415.00 (54130.00)	71079.80 (66060.00)	60662.39 (56718.00)	92828.50 (74241.00)	8580.012 (4379.200)	44877.39 (24067.00)	5400.494 (3982.800)	6272.848 (19039.80)
1986	68038.69	78153.88	63598.67	98968.73	8063.181	47794.87	3626.493	6040.275
1987	76465.28	87794.23	66677.08	121451.1	9935.952	37069.57	3452.958	5663.771
1988	85559.95	97699.59	69904.49	127809.3	9002.513	29825.33	3287.728	5710.759
1989	96277.38	109171.4	73288.13	155176.3	9091.037	36976.66	3130.404	5611.380
1990	108303.9	121770.1	76835.54	171423.5	9807.491	36039.78	2980.608	5513.730
<u>ชุดที่สอง : ประมาณการจากข้อมูลถึงไตรมาส 3 1985</u>								
1986	58784.53	72227.94	56263.82	79275.73	4176.616	14079.51	5290.476	22577.06
1987	66238.29	76749.40	57907.71	86090.31	6301.119	11108.38	5600.813	23242.88
1988	72427.36	83408.75	59599.63	89313.66	6713.443	20946.96	3170.040	27086.67
1989	78194.91	90645.91	61340.98	109894.2	7152.749	25751.83	1901.125	29890.12
1990	86608.45	98511.03	63133.21	114017.9	7620.802	12405.27	2244.418	30898.75

หมายเหตุ 1. ตัวเลขในวงเล็บเป็นตัวเลขจริงเพื่อใช้เทียบกับค่าประมาณการ

2. ตัวเลขประมาณการสินค้าเข้าและเงินทุนสำหรับชุดที่ 3 นั้น ใช้เหมือนกับชุดที่ 2 เนื่องจากไม่ได้ใช้วิธีการอื่นเป็นพิเศษ

สำหรับความแตกต่างระหว่างค่าประมาณการทั้งสองชุดโดยเฉลี่ยมีมากที่สุดในด้านสินค้าออกและสินค้าเข้า ค่าประมาณการขององค์ประกอบย่อยสินค้าออกในชุดแรกมีมูลค่าสูงกว่าชุดที่สองสำหรับสินค้าเกษตรและมีค่าต่ำกว่าสำหรับสินค้าออกอื่น ๆ ส่วนค่าประมาณการขององค์ประกอบย่อยสินค้าเข้านั้น ชุดแรกมีค่าสูงกว่าทุกประเภท สาเหตุก็คือค่าประมาณชุดที่สองได้มีการประมวลข้อสนเทศเกี่ยวกับภาวะสินค้าออกทางด้านเกษตร ซึ่งตกต่ำโดยทั่วไป ภาวะสินค้าออกอื่น ๆ ที่ดีขึ้น ซึ่งรวมแผงวงจรไฟฟ้าอยู่ด้วย และภาวะสินค้าเข้าซึ่งลดลงอย่างมากในปี 1985 ทั้งนี้ข้อสนเทศดังกล่าวได้แฝงอยู่ในสถิติการส่งออกและนำเข้าสำหรับปี 1985 ดังนั้นลักษณะการประมาณการโดยวิธี ARIMA นั้น เป็นไปตามทฤษฎี rational expectations ซึ่งพยายามประมวลข้อสนเทศเท่าที่จะหาได้ให้มากที่สุด และพิจารณาเฉพาะการเปลี่ยนแปลงส่วนที่เป็นระบบเท่านั้น วิธีประมาณของนักธุรกิจหรือคนธรรมดาโดยทั่วไปก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่าคนมักจะประมวลรวมเห็นที่เป็นอัตราเสียลงไปด้วย ซึ่งมักจะทำให้เกิด bias ในค่าที่ประมาณการนั้น¹

สำหรับค่าประมาณการของดุลการค้าและดุลการชำระเงินนั้น จะเห็นได้ว่าผลที่ได้จากชุดที่ 2 ดีกว่าชุดแรกมากโดยดุลการชำระเงินเป็นบวกในระดับสูง ทั้งนี้เป็นผลมาจากเงินทุนที่ประมาณการได้มีค่าเกินจำนวนที่จำเป็นต้องใช้ในการ accommodate ดุลการค้าอย่างมากมายถึงหลายพันล้านบาท ตัวเลขดังกล่าวออกจะเป็นสิ่งที่สวนทางกับความรู้สึกของคนทั่วไปในประเทศไทยอยู่บ้างในเรื่องของดุลการค้าและดุลชำระเงิน อย่างไรก็ตามตัวเลขประมาณการในที่นี้เป็นเพียง base-line estimates เท่านั้น โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมติฐานที่ว่า ภาวะตลาดโลกของสินค้าส่งออก โครงสร้างทางการลงทุนและอุตสาหกรรมกับโครงสร้างทางการเงินไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ถึงแม้ว่า ภาวะส่งออกของไทยจะเลวร้ายลงไปจริง เพราะผลกระทบของ Farm Bill หรือ Jenkins Bill ก็แล้วแต่ ค่าประมาณการดุลชำระเงินที่ได้ในชุดที่สองและชุดที่สาม

¹ Robert Fides and M. Desmond Fitzgerald, "The Use of Information in Balance of Payments Forecasting", Economica 50 (August 1983) : 249-258.

ของตารางที่ 10 ก็ยังแสดงให้เห็นสำคัญที่ว่า ภาวะการส่งออกหรือดุลการค้าของไทยสามารถลดลงไปจากภาวะปัจจุบันได้อีกถึงประมาณ 6 หมื่นล้านบาท สำหรับปี 1987 และประมาณ 7 หมื่นล้านบาท สำหรับปี 1990 โดยที่ภาระหนี้สินใหม่จะเพิ่มเพียงปีละประมาณ 2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ถ้าพิจารณาเฉพาะภาระหนี้สินใหม่ของรัฐบาลดังแสดงในตารางที่ 9 จะเพิ่มเพียง 100 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งต่ำกว่าเพดานการก่อหนี้ที่รัฐบาลตั้งไว้ 1,000 ล้านดอลลาร์อย่างมากมาย หรือถ้าหากประเทศไทยโชคดีจริงตามดุลการค้าที่ประมาณการไว้จริง คนไทยก็สามารถสบายใจได้ว่า ภาระหนี้สินจะไม่เพิ่มไปกว่าปัจจุบันมากนัก กล่าวคือ เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยในช่วง 1987-1990 เพียงปีละ 200 ล้านดอลลาร์เท่านั้น ถึงแม้ว่าสถานการณ์จะเลวร้ายไปกว่านั้นอีก หนทางที่จะแก้ไขก็ยังอยู่ นโยบายอัตราแลกเปลี่ยน นโยบายทางการเงิน การคลัง และนโยบายโครงสร้างอุตสาหกรรมก็ยังมีช่องทางให้ใช้ได้ อยู่ นั่นคือ ประเด็นหลักที่สำคัญที่สุดสำหรับบทความนี้

อนึ่ง โปรดสังเกตว่า แม้ว่าการประมาณการในอนาคตเกี่ยวกับดุลการชำระเงินของประเทศไทยจากงานวิจัยครั้งนี้ จะอยู่ในระดับที่ไม่กว้างนักก็ตาม แต่ไม่ได้มีความหมายว่าเศรษฐกิจไทยจะดีและอยู่ในดุลยภาพ หรือมีเสถียรภาพเสมอไป เพราะการที่ประเทศมีดุลการชำระเงินไม่ขาดดุลมากนัก อาจมีต้นทุนบางอย่างที่ประชาชนและสังคมจะต้องแบกรับเนื่องจากการที่ดุลการชำระเงินจะปรับตัวให้ได้ดุลใหม่แต่ละครั้ง จำเป็นที่รัฐบาลจะต้องใช้มาตรการซึ่งอาจเป็นที่ไม่ต้องการก็ได้ ตัวอย่างก็คือ อาจมีการควบคุมด้านการค้า และการชำระเงินอย่างเข้มงวด มีการใช้นโยบายหดตัวทางเศรษฐกิจภายใน เช่น การควบคุมสินเชื่อ, การลดค่าเงินบาท, ระงับการลงทุนในโครงการใหม่ของรัฐบาล, อาจมีการกีดกันจากต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้ภาระหนี้ในอนาคตของประเทศสูงขึ้น และทำให้ประเทศต้องลดระดับ stock ของทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งมาตรการเหล่านี้ขัดแย้งกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อันได้แก่ เป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ, การจ้างงานเต็มที่, การมีสวัสดิการสังคม, การบริโภคในระดับสูง ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแปลความหมายของผลงานวิจัยนี้ด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะการที่ประเทศมีดุลการชำระเงินได้ดุลนั้น อาจมีต้นทุนในการปรับตัว (cost of adjustment) สูงก็เป็นได้

15. แนวโน้มของปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ

ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจนั้น และเกิดจากฐานเงิน ซึ่งเป็นสินทรัพย์สุทธิของธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนั้น ปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อปริมาณเงินโดยตรงจึงมีสินทรัพย์ต่างประเทศสุทธิ (net foreign assets) สินทรัพย์ในประเทศสุทธิซึ่งเท่ากับเงินให้กู้ยืมสุทธิแก่ภาครัฐบาลรวมกับเงินให้กู้ยืมแก่สถาบันการเงินหักออกด้วยหนี้สินของธนาคารแห่งประเทศไทย (domestic credit) และตัวทวีคูณทางการเงิน (money multiplier) ในที่นี้จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงแนวโน้มขององค์ประกอบฐานเงินแต่ละส่วน

15.1 เงินสำรองระหว่างประเทศ

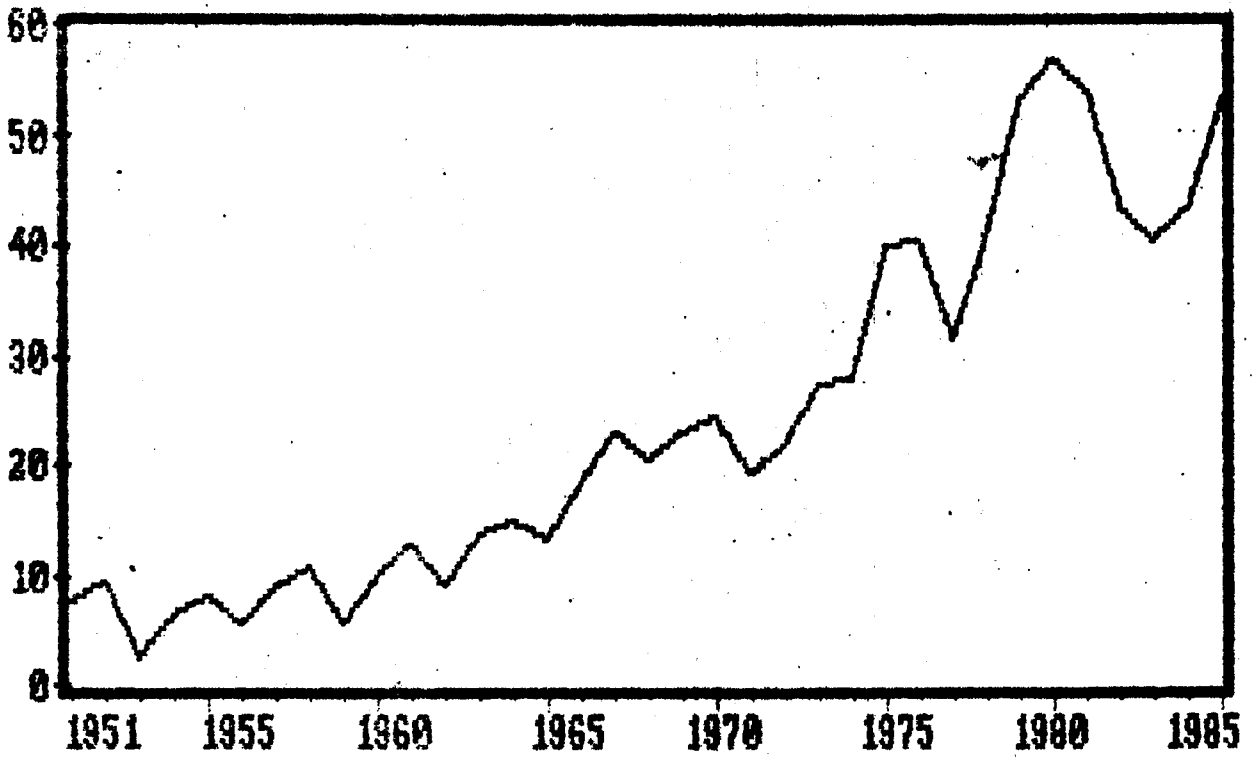
Net foreign assets ของธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งบางทีก็เรียกว่าเงินสำรองระหว่างประเทศ หรือ international reserves เกิดจากการสะสมทรัพย์สินที่เป็นเงินตราต่างประเทศจากการได้ดุลชำระเงินกับประเทศอื่น ๆ การได้ดุลชำระเงินนี้อาจเกิดจากการค้าระหว่างประเทศเกินดุลหรือขาดดุลก็ได้ แต่ถ้าเป็นกรณีขาดดุลจะต้องมีเงินทุนไหลเข้าเกินกว่าสินทรัพย์ต่างประเทศที่เสียไป และในกรณีเกินดุลก็จะต้องมีเงินทุนไหลออกไม่มากไปกว่าสินทรัพย์ต่างประเทศที่ได้มา สำหรับประเทศไทยนั้นมีการค้าระหว่างประเทศที่ขาดดุลมาเกือบตลอดในช่วงเวลา 35 ปีที่ผ่านมา โดยมีกเว้นเพียงช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 1950 และต้นทศวรรษ 1960 เท่านั้น แต่เนื่องจากมีเงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศสำหรับสนับสนุนการขาดดุลการค้าได้มากเกินพอเป็นส่วนใหญ่ เงินสำรองระหว่างประเทศจึงมีแนวโน้มสูงขึ้นดังแสดงในรูปที่ 25 แนวโน้มของเงินสำรองระหว่างประเทศ ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาอย่างมีระบบนั้นพอจะอธิบายได้ด้วยสมการ ARIMA ดังนี้คือ

$$\begin{array}{lll} \text{AR}(1) = 1.073 & \text{MA}(3) = -0.520 & \text{MA}(9) = -0.452 \quad (3) \\ (7.505) & (-2.613) & (-1.707) \end{array}$$

$$\bar{R}^2 = 0.937 \quad \text{S.E.} = 4.189 \quad \text{D.W.} = 1.754$$

รูปที่ 25

แนวโน้มของเงินสำรองระหว่างประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนที่คาดคะเนได้
พันล้านบาท

สมการ (3) ดังกล่าวข้างต้น แสดงว่า เงินสำรองมีอัตราการขยายตัวปีละ 7 เปอร์เซ็นต์ ตามสัมประสิทธิ์ของ $AR(1)$ และปีใดที่มีเงินสำรองเพิ่มผิดปกติ เช่น ลากการส่งออกผิดปกติ จะทำให้เงินสำรองลดลงกลับสู่แนวโน้มเดิม หรือทางตรงข้าม ถ้าเงินสำรองลดลงผิดปกติ ก็จะมีการเพิ่มกลับสู่แนวโน้มเดิมเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากว่า การส่งออกที่ดีจะนำไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่ดีและเกิดการบริโภคและการลงทุนมากผิดปกติเช่นเดียวกัน ซึ่งการบริโภคและการลงทุนจะทำให้การนำเข้ามาก และมีการขาดดุลการค้ามากในเวลาต่อไป นอกจากนี้ในช่วงที่ภาวะการส่งออกและเศรษฐกิจไม่ดีนั้น รัฐบาลจะพยายามเพิ่มการใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้เกิดการขาดดุลการค้าเช่นเดียวกัน ดังนั้น ดุลการค้าของประเทศจึงมีฐานะดีและไม่ดีสลับกัน แนวโน้มของเงินสำรองระหว่างประเทศที่อธิบายโดยสมการ (3) จึงเป็นแนวโน้มสำหรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไป แต่ในขณะเดียวกัน แนวโน้มดังกล่าวก็สะท้อนพฤติกรรมของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับดุลชำระเงินอันได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทยและรัฐบาล ซึ่งมีการปรับอัตราแลกเปลี่ยนเป็นครั้งคราว เพื่อไม่ให้ดุลการค้าที่ขาดหรือเกินมากเกินไป ทั้งนี้เพราะการขาดดุลการค้ามากเกินไปจะเป็นการเพิ่มทุนหนี้สินของประเทศมากเกินไป แต่ถ้าการค้าขาดดุลน้อยไปก็ขัดกับเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในรูปของสินค้าเข้าให้มากที่สุด ทางด้านการใช้จ่ายของรัฐบาลก็มีการปรับให้น้อยลง เมื่อการค้าขาดดุลมากเกินไป หรือรัฐบาลมีหนี้สินในประเทศหรือต่างประเทศมากเกินไปอย่างเช่นที่เป็นนโยบายของรัฐบาลในช่วงปี 1983-86 ที่ผ่านมา

15.2 สินเชื่อภายในประเทศ

สินทรัพย์ภายในประเทศคู่หูของธนาคารแห่งประเทศไทย (domestic credit)

ซึ่งบางทีก็เรียกว่า สินเชื่อภายในประเทศ สินเชื่อดังกล่าวเป็นเงินให้กู้ยืมที่ธนาคารแห่งประเทศไทยให้แก่รัฐบาลคู่หู และเงินให้กู้ยืมแก่สถาบันการเงินในประเทศ สินเชื่อส่วนที่ให้แก่สถาบันการเงินมีจำนวนน้อยกว่าส่วนที่ให้แก่รัฐบาลมาก และมักจะแปรผันตามภาวะเศรษฐกิจ ส่วนที่ให้แก่รัฐบาลนั้นจะแปรผันตามการขาดดุลงบประมาณของรัฐบาล

ซึ่งได้กล่าวถึงใน 8.3 แล้ว สำหรับแนวโน้มของสินเชื่อกภายในประเทศส่วนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบนั้น แสดงไว้ในรูปที่ 26 แนวโน้มดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสินเชื่อกภายในประเทศที่สูงขึ้นมากนั้นเพิ่งมาเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1980 นี้เอง และแสดงด้วยสมการ ARIMA ได้ดังนี้

$$\begin{array}{ll} \text{AR}(1) = 1.142 & \text{MA}(3) = -0.400 \\ (6.846) & (-1.817) \end{array} \quad (4)$$

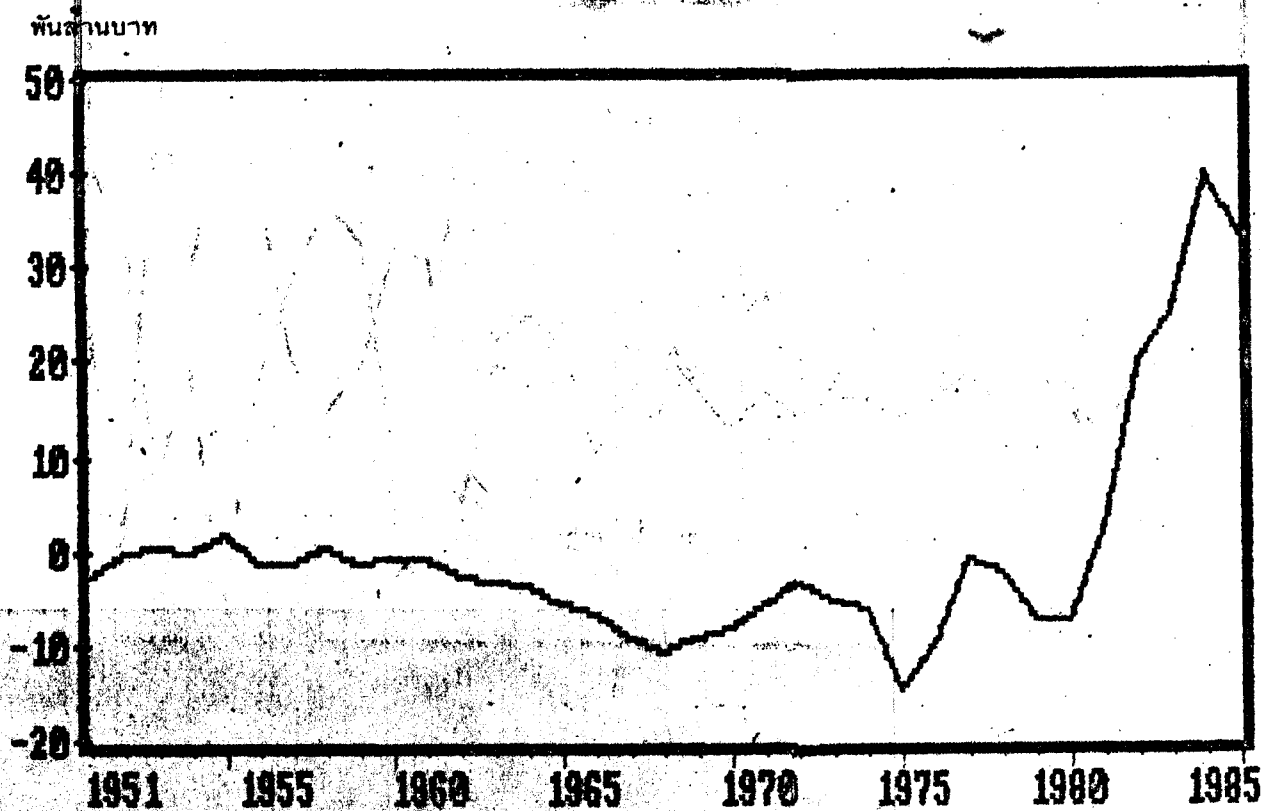
$$\bar{R}^2 = 0.842 \quad \text{S.E.} = 5.099 \quad \text{D.W.} = 1.577$$

สมการ (4) ดังกล่าว แสดงว่า อัตราการขยายตัวของสินเชื่อกภายในประเทศสูงถึง 14 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวของเงินสำรองระหว่างประเทศมาก แต่เนื่องจากเงินสำรองมีจำนวนที่เป็นฐานสูงกว่าสินเชื่อกภายในมาก เงินสำรองจึงยังคงมีจำนวนสูงกว่าอยู่มาก แต่ถ้าแนวโน้มของสินเชื่อกภายในยังคงเป็นเช่นนี้ เงินสำรองระหว่างประเทศคงจะลดจำนวนลงอย่างมาก

อย่างไรก็ดี แนวโน้มการขยายตัวของสินเชื่อกส่วนที่ให้แก่รัฐบาลได้ยลต่อตัวลงมาก และในทางปฏิบัติรัฐบาลได้แสดงนโยบายออกอย่างชัดเจนที่จะควบคุมการใช้จ่ายและการขาดดุลงบประมาณให้อยู่ในขอบเขตจำกัดเป็นอย่างมาก ซึ่งน่าจะเชื่อได้ว่า แนวโน้มการขยายตัว 14 เปอร์เซ็นต์ คงจะไม่ใช่เป็นระยะยาว แต่เป็นเพียงแนวโน้มที่ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของรัฐบาลในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 1980 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงภายหลังการขึ้นราคาน้ำมัน และการตกต่ำของราคาพืชผลเกษตรกรรมเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ฐานเงินยังคงมีอัตราการขยายอย่างสม่ำเสมอตามที่สามารถทำได้ ตัวอย่างเช่น ช่วงที่เงินสำรองเพิ่มขึ้นน้อยหรือลดลง สินเชื่อกภายในจะเพิ่มขึ้นมากกว่าเงินสำรองที่น้อยเกินไป ในทางตรงกันข้าม ถ้าเงินสำรองเพิ่มขึ้นมากเนื่องจากการค้าขาดดุลน้อยลง ประชาชนจะมีรายได้สูงขึ้นเพียงพอที่จะมีเงินออมเพื่อให้อุปถัมภ์ทางอ้อมแก่รัฐบาลได้ สินเชื่อกภายในที่ธนาคารแห่งประเทศไทยให้อุปถัมภ์แก่รัฐบาลจึงมีจำนวนเพิ่มขึ้นน้อยลง ลักษณะดังกล่าวสามารถเห็นได้จาก รูปที่ 27 อย่างชัดเจน รูปที่ 26 เป็นรูปกราฟ

รูปที่ 26

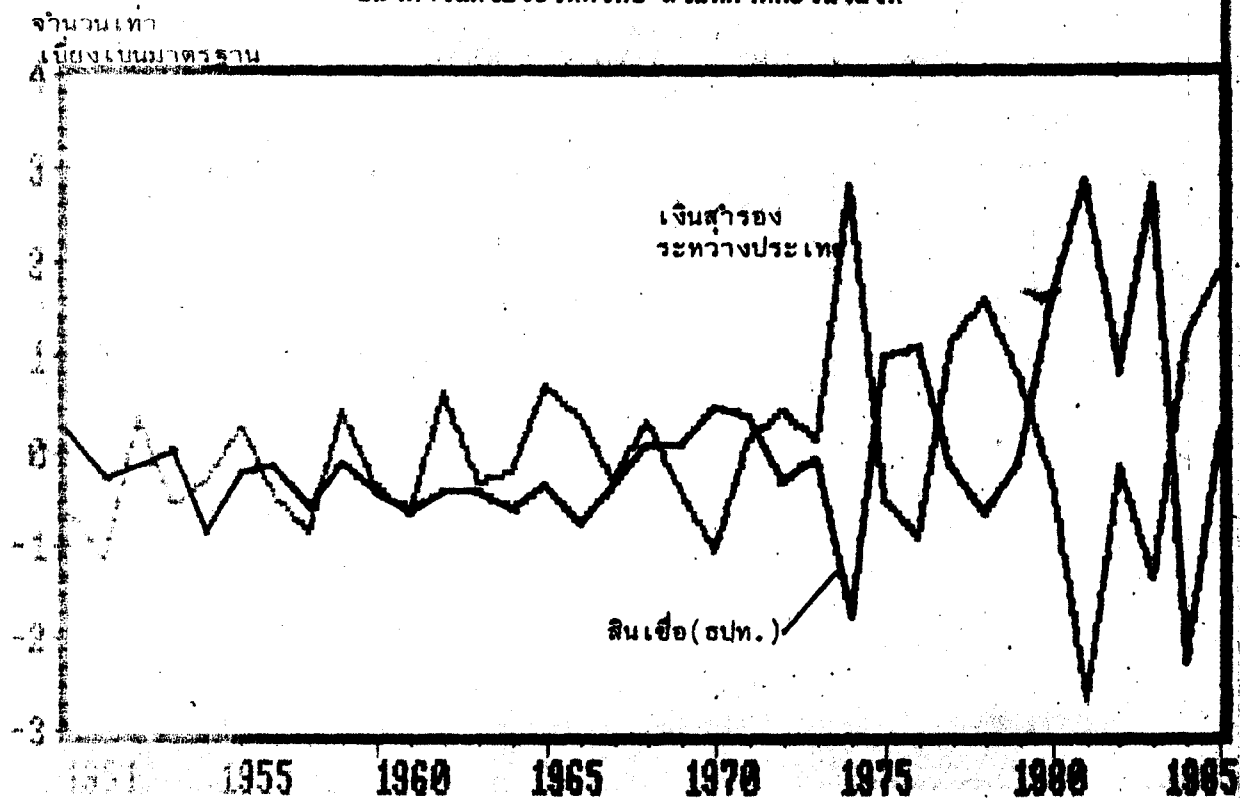
ดัชนีราคาของสินค้าขายในประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนที่ภาคตะวันออก

รูปที่ 27

การเปลี่ยนแปลงของเงินสำรองระหว่างประเทศและสินเชื่อกภายในประเทศ

ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนที่ค่าคงที่ไม่ได้

แสดงการเปลี่ยนแปลงของเงินสำรองและสินเชื่อกภายใน ส่วนที่คาดคะเนไม่ได้โดยสมการ ARIMA หรือแนวโน้มปกติ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่ผิดปกติออกจากแนวโน้มของเงินสำรองและสินเชื่อกภายในเป็นไปในทางตรงกันข้ามอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา

15.3 การคาดคะเนปริมาณเงิน

เงินสำรองระหว่างประเทศและสินเชื่อกภายในประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทยนั้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงออกจากแนวโน้มที่ประมาณการโดยสมการ ARIMA ก็ได้ดังที่ได้กล่าวใน 15.2 และ 15.3 แนวโน้มดังกล่าวจึงเป็นเพียง base-line estimate ซึ่งสะท้อนภาวะของระบบเศรษฐกิจและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านการค้า และการไหลของเงินทุนโดยเฉลี่ย เมื่อใช้สมการ ARIMA (3) และ (4) ทำการคาดคะเนเงินสำรองและสินเชื่อกภายในของช่วงปี 1986-1990 จะได้ผลดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 12

ค่าประมาณการของเงินสำรองที่ได้นั้นมีส่วนเพิ่มประมาณ 5,000 - 10,000 - บาท ส่วนเพิ่มนี้ก็คือ ส่วนที่ควรจะได้จากการเกินดุลชำระเงิน แต่ถ้าเปรียบเทียบกับส่วนเพิ่มดังกล่าวกับดุลชำระเงินที่ประมาณการไว้ในตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่า มีค่าน้อยกว่ามาก กล่าวคือ ดุลชำระเงินที่ประมาณการในตารางที่ 10 มีค่ามากถึง 40,000 - 160,000 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม ค่าประมาณการในตารางที่ 10 นั้น ใช้แนวโน้มเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า การส่งออก และการไหลของเงินทุนตามที่เกิดขึ้นโดยสิ้นสุด ณ ปี 1985 แต่ไม่ได้ใช้แนวโน้มของเงินสำรองเลย ดังนั้น ค่าประมาณจึงไม่ได้พิจารณาถึงว่า ดุลชำระเงินนั้นไม่ควรจะเพิ่มมากนัก ดังที่แสดงโดยส่วนเพิ่มของเงินสำรองในตารางที่ 12 ลักษณะของส่วนเพิ่มเงินสำรองในตารางที่ 12 นั้น สะท้อนพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการรักษาเสถียรภาพของดุลชำระเงินด้วย ซึ่งถ้าหากดุลชำระเงินเป็นไปตามตารางที่ 10 จริง ๆ แล้ว ธนาคารแห่งประเทศไทยก็อาจจะเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทให้เหมาะสม เพื่อให้ประเทศสามารถนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบเข้ามา

ตารางที่ 12

ค่าประมาณการเงินสำรองระหว่างประเทศและสินเชื่อกภายในประเทศ

ของธนาคารแห่งประเทศไทย 1986-1990

(หน่วย : พันล้านบาท)

ปี	เงินสำรอง	ส่วนเพิ่ม	สินเชื่อกภายใน	ส่วนเพิ่ม	ฐานเงิน	ตัวคูณ	ปริมาณเงิน	อัตราเพิ่ม (%)
1986	55.15	5.07	35.68	-0.78	90.83	7.196	653.61	9.1
1987	54.93	-0.22	44.39	3.71	99.321	7.389	733.88	12.3
1988	58.05	3.12	49.58	5.19	107.63	7.710	829.83	13.1
1989	63.41	5.36	56.63	7.05	120.04	7.933	952.28	14.8
1990	73.74	10.33	64.70	8.07	138.44	8.559	1184.91	24.4

พัฒนาประเทศได้ในราคาเงินบาทที่ถูกลง ซึ่งอาจจะเพิ่มการบริโภคด้วย ดุลการค้าหรือ ดุลการชำระเงินก็เลยไม่สูงถึงขนาดที่ประมาณการในตารางที่ 10 รัฐบาลอาจจะไม่ต้องปิดรั้ว การใช้จ่ายได้และยังสามารถกู้ยืมจากประชาชนภายในประเทศไทย เนื่องจากประชาชนมี รายได้สูงขึ้น ซึ่งมีเงินออมพอเพียงที่จะให้รัฐบาลกู้ยืมได้ เงินทุนที่รัฐบาลเคยนำเข้าจาก ต่างประเทศจะลดลง ซึ่งจะลดดุลชำระเงินลงเช่นเดียวกัน ค่าเงินบาทที่สูงขึ้นจะทำให้ สินค้าส่งออกมีราคาแพงขึ้นในต่างประเทศ การส่งออกก็เลยไม่เพิ่มมากมายเท่ากับที่ ประมาณการในตารางที่ 10 นอกจากนี้ ภาคเอกชนที่เคยกู้ยืมเงินจากต่างประเทศอาจจะ กู้ยืมเพื่อการลงทุน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการนำสินค้าเข้ามาย่อลง เนื่องจากค่าเงินบาทจะมี แนวโน้มที่สูงขึ้น และอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศจะมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากเงินออม ภายในประเทศมีมากขึ้น

16. ข้อเสนอแนะ

ถึงแม้ว่าผลจากประมาณการองค์ประกอบในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ จะชี้บอกว่า แนวโน้มดุลการค้าของไทยในอนาคตจะไม่วิวัฒนาการจนถึงขั้นที่น่าตกใจ การเสนอแนะจากประเด็นที่ได้กล่าวถึงในที่นี้ จะเป็นการใช้ข้อสังเกตนี้จากบทความให้ได้ ประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ หากข้อเสนอแนะสามารถทำให้เกิดการปรับปรุงในการค้า ระหว่างประเทศของไทยได้แล้ว ประเทศของเราก็จะมีทรัพยากรเพิ่มขึ้นจากภาวะระหว่าง ประเทศไว้ใช้ในการพัฒนาประเทศ ทำให้อัตราการเจริญเติบโตมีทางที่จะสูงกว่าอัตราที่ เป็นอยู่ในขณะนี้ ซึ่งเราถูกจำกัดด้วยเงินตราต่างประเทศ

เนื่องจากการส่งออกของไทยดังที่ได้บรรยายแล้วข้างต้นนั้น มีลักษณะ คือ

1) ไม่มีเสถียรภาพ 2) ประสิทธิภาพแข่งขันจากประเทศผู้ส่งออกด้วยกัน หรือจากการผลิต ของประเทศผู้นำเข้าเอง และ 3) ประสิทธิภาพเกิดจากประเทศผู้นำเข้า - ข้อเสนอแนะ ทางด้านนี้จึงควรมุ่งไปที่ปัญหาเหล่านั้น ซึ่งก็คงหนีไม่พ้น เรื่องของการตลาด ความไม่มี เสถียรภาพน่าจะแก้ไขได้โดยการกระจายชนิดสินค้าส่งออกให้หลากหลายขึ้น และการ ส่งเสริมให้การผลิตสินค้าส่งออก โดยเฉพาะด้านการเกษตรให้มีความคล่องตัวในการ

ตอบสนองต่อภาวะของตลาดโลก เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของเราเป็นแบบเสรี การตัดสินใจการผลิตจึงเป็นเรื่องของเอกชน หนทางที่จะทำได้ก็คือ การให้รัฐบาลเป็นผู้ชื้อช่องทางหรือผู้รวบรวมและกระจายข้อค้นพบ เช่น พืชผลชนิดใดที่น้ำจะปลูกได้ และพอมียช่องทาง การตลอดจนถึงวิธีการปลูก เป็นต้น หรือรัฐบาลอาจจะให้ข่าวคราวว่าสินค้าชนิดใดเป็นที่ต้องการในตลาดโลกโดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในต่างประเทศเป็นผู้รวบรวม เป็นต้น การเพิ่มชนิดของสินค้าส่งออกอย่างหนึ่งที่มีการกล่าวถึงก็คือ พืชผักและผลไม้ ซึ่งมีปัญหาเรื่องการบรรจุ การคัดคุณภาพ, การเก็บรักษา และโรคพืช รัฐบาลควรส่งเสริมการวิจัยโดยสถาบันที่เกี่ยวข้อง และร่วมมือกับภาคเอกชน และอาจจะต่อรองกับรัฐบาลต่างประเทศเพื่อขอความช่วยเหลือในด้านความรู้และเงินทุน การเพิ่มขีดความสามารถให้กับสินค้าออกของไทยในการแข่งขันในตลาดโลกนั้น ทำได้โดยการร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับเอกชนในการวิจัยหรือหาหนทาง การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการคัดคุณภาพของสินค้า ส่วนการกีดกันทางการค้านั้น แก้ไขโดยการกระจายตลาดการส่งออก ซึ่งที่จริงภาคเอกชนบางส่วนก็สามารถทำได้สำเร็จในบางด้านอยู่แล้ว เช่น อาหารกระป๋อง เป็นต้น สิ่งที่รัฐบาลทำได้ก็คือ การให้ข่าวสาร และข้อมูลที่สมบูรณ์เท่านั้นเอง

นอกจากการแก้ไขปัญหในเรื่องการตลาดส่งออกแล้ว การให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดสรรทรัพยากรในการผลิตก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเลย การผลิตจะต้องมุ่งไปสู่สิ่งที่ประเทศไทยมี comparative advantage เท่านั้น และสิ่งที่มีความได้เปรียบอยู่แล้ว จะต้องทุ่มเทความพยายามให้สินค้าที่ผลิตได้มีมูลค่าส่วนเพิ่มมากที่สุด ในรูปของการขยายความคิดมากกว่าการขยายแรงงานถูก ๆ หรือ การผลิตในสิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีที่สูง ซึ่งอยู่ในระดับที่คนไทยยังตามไม่ทัน เพราะในกรณีนั้น เราจะทำมูลค่าส่วนเพิ่มได้น้อยมาก บทความนี้มีความเห็นว่า ภาคบริการของระบบเศรษฐกิจมีความสามารถในระดับไม่ห่างไกลจากตลาดโลกมากนัก เช่น กิจกรรมท่องเที่ยว และการเงินการธนาคาร เป็นต้น ต้องส่งเสริมให้เทคโนโลยีทันกับระดับโลกให้มากที่สุด และให้ขยายตัวในภาคนี้ด้วย ภาคการเกษตรก็เป็นอีกภาคหนึ่ง ซึ่งถึงแม้จะไม่ถึงขั้นที่เรียกว่าแนวหน้าก็เป็นภาคความสามารถพอที่จะไล่ทันเทคโนโลยีระดับโลก และมีผลผลิตซึ่งเป็นที่ต้องการอยู่แล้ว เช่น ผลไม้ น้ำมันพืช เป็นต้น

ซึ่งถึงแม้ประเทศอื่นจะพยายามแข่งขันกันไม่มีดินฟ้าอากาศ และพื้นที่ที่เหมาะสม ภาคนี้ก็มีโอกาสขายมูลค่าส่วนเพิ่มที่เป็นความคิดได้มาก เหมือนกับการขายความคิดในด้านสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ของญี่ปุ่น จะเห็นได้ว่า แนวโน้มที่เป็นอยู่ในปี 1986 นั้น รัฐบาลทางการด้านการท่องเที่ยว ผลไม้, ดอกไม้ และอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานและความรู้ความชำนาญที่คนไทยมีอยู่แล้ว เช่น เฟอร์นิเจอร์ หรืออุตสาหกรรมที่ใช้ประโยชน์จากแรงงานราคาถูกเป็นจำนวนมาก ล้วนแต่มีแนวโน้มในทางที่ดีเป็นอย่างมาก

ในขณะที่เดียวกัน ประเทศเราก็ควรจะต้องเร่งเรียนรู้อุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน เช่น การผลิตโลหะ และเครื่องจักรกลอย่างง่าย ๆ เพื่อที่จะค่อย ๆ ลดการพึ่งพาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศในด้านเหล่านี้ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การนำเข้าวัตถุดิบถึงล่าช้าและสินค้าทุนเพิ่มขึ้นมากทุกครั้งที่การลงทุนเพิ่มขึ้นมาก และสัดส่วนจากสินค้านำเข้าเพิ่มขึ้นตามลำดับด้วย เมื่อประกอบกับแนวโน้มของดุลยาระเงินที่ได้ประมาณการไว้เป็นไปในทางที่ดี การลงทุนในอุตสาหกรรมหนัก ซึ่งเป็นพื้นฐานของอุตสาหกรรมอื่น ๆ ย่อมจะมีความเป็นไปได้สูง เนื่องจากเงินตราต่างประเทศที่จะใช้ในการลงทุนโดยนำเข้าสินค้าทุนนั้น มีความเป็นไปได้สูง เนื่องจากการส่งออกสินค้าและบริการที่มีแนวโน้มดีขึ้นนั่นเอง นอกจากนี้ เมื่อความรู้ในอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานสูงขึ้นถึงระดับที่เพียงพอแล้ว ประเทศเราอาจใช้ความได้เปรียบในความรู้ด้านเกษตรมาประกอบเพื่อประยุกต์กับการผลิตเครื่องมือ หรือเครื่องจักรกลอย่างง่าย ๆ แต่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสภาพการเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา การพัฒนาในด้านนี้จะเป็นประโยชน์มาก เนื่องจากมีตลาดที่รองรับภายในประเทศที่ใหญ่พออยู่แล้ว ทำให้ไม่ต้องพึ่งพาสินค้าส่งออก หรือถ้าสามารถส่งออกได้ก็จะเป็นแหล่งเงินตราต่างประเทศอีกทางหนึ่ง การลดการพึ่งพาสินค้านำเข้าประเภทเครื่องจักรกลหรือเทคโนโลยียังเป็นการลดต้นทุนการซื้อสินค้าทุนเหล่านั้น เนื่องจากสินค้าที่ผลิตภายในประเทศย่อมมีต้นทุนถูกกว่าที่ผลิตจากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีต้นทุนของแรงงานสูงตามระดับความ

เป็นอยู่ที่สูงกว่ามากในประเทศเหล่านั้น¹ การพัฒนาในด้านอุตสาหกรรมพื้นฐานก็คงไม่พัฒนาหน้าทีของรัฐบาลที่จะเป็นผู้ชี้ช่องทางว่าอุตสาหกรรมใดเป็นสิ่งจำเป็น ประกอบกับการเจรจาให้ต่างประเทศช่วยเหลือในการฝึกหัด และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประเทศไทย ถ้าสามารถร่วมมือกับประเทศที่มีวิทยาการและเทคโนโลยีในระดับเพียงพอ แต่ต้นทุนแรงงานไม่สูงอย่างประเทศสังคมนิยม เช่น จีน เป็นต้น ก็จะทำให้ต้นทุนในการพัฒนาด้านนี้ลดลงไป

สรุปแล้ว การพัฒนาด้านการตลาดส่งออกและการผลิตนั้นเป็นกิจกรรมที่รัฐบาลมีหน้าที่จะต้องให้บริการและประสานความร่วมมือกับเอกชน เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวไม่ใช่เป็นธุรกิจที่ให้ผลกำไรได้ การพัฒนาด้านการตลาดอาจจะมีส่วนที่ภาคเอกชนกระทำได้บ้าง แต่เป็นส่วนน้อย

17. บทส่งท้าย

อนึ่ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในงานวิจัยนี้ว่า การประมาณการเกี่ยวกับดุลการค้าและดุลการชำระเงินในที่นี้ยึดหลักสำคัญของการคาดการณ์ในอนาคตทางเศรษฐกิจว่า ประการหนึ่งก็คือ สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เกิดขึ้นมาแล้ว (whatever will happen is happening already) ดังนั้น ถ้าเราสามารถขจัดสิ่งมากระทบเศรษฐกิจเป็นครั้งคราวในระยะสั้น (short-run fluctuations) ได้ เราก็จะสามารถหาค่าแนวโน้มหลักและใช้แนวโน้มนี้คาดการณ์หรือประมาณการเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

1

สภาพของต้นทุนแรงงานที่สูงในประเทศพัฒนา อาจเรียกตามแบบสังคมนิยมว่า "exploitation" หรือการขูดรีดก็ได้ เพราะว่าเวลาขายสินค้าเกษตรก็ต้องยอมรับราคาต่ำ ซึ่งหมายถึงยอมรับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่ แต่เวลาซื้อเครื่องจักรก็ต้องซื้อด้วยราคาแพงเพื่อให้ "ฝรั่ง" มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่ามาก

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันนี้ได้มีนักเศรษฐศาสตร์จำนวนมากขึ้น ได้ให้ความเห็นว่า
 ลักษณะการค้าในโลกในอนาคตอาจจะไม่เป็นไปตามแนวทางที่เป็นมาในอดีต คือ ในปัจจุบัน
 ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านการค้าอย่างสำคัญเกิดขึ้นในโลก นั่นก็คือ
 เศรษฐกิจของโลกได้เปลี่ยนจากระบบการค้าเสรีมาเป็นระบบที่มีการกีดกันทางการค้า
 (Protectionism) และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในอนาคตจะเป็นไปในลักษณะถาวร
 มากกว่าในอดีตที่เป็นการใช้มาตรการปกป้องเพียงครั้งคราว (temporary) ดังจะ
 เห็นได้จากปริมาณการค้าขายในโลกนับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1970 มาจนถึงปัจจุบันมีอัตรา
 การขยายตัวต่ำกว่าที่เป็นมาแล้วในอดีตอย่างต่อเนื่องอันเนื่องมาจากการกีดกัน โดยการเพิ่ม
 ขึ้นของมูลค่าการค้าในโลกเป็นไปในรูปของราคามากกว่าปริมาณ และในปีหลัง ๆ การ
 ขยายตัวทางการค้ามีน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้น ซึ่งถ้าการเปลี่ยนแปลง
 ดังกล่าวมีจริงก็จะมีผลต่อค่าการประมาณการขั้นพื้นฐาน (baseline estimates) ที่ใช้
 ในการศึกษาี้ ดังนั้นในส่วนนี้เราจะได้กล่าวขอบเขตและสาเหตุ ตลอดจนแนวโน้มใน
 อนาคตของการปกป้องทางการค้า โดยจะเน้นเฉพาะในส่วนที่จะมีผลเกี่ยวข้องกับประเทศไทย
 อย่างไรก็ดีตามในส่วนนี้จะเป็นการบรรยายเป็นไปอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น จะไม่มีการกล่าวถึง
 สินค้าหนึ่งสินค้าใดเป็นพิเศษอย่างละเอียด และไม่มีการประมาณเป็นตัวเลขถึงผลของการ
 ปกป้องดังกล่าวต่อดุลการค้า และดุลการชำระเงินของประเทศ

ในการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการค้าที่เกิดจากการกีดกันทางการค้านั้นที่จะมี
 ผลต่อประเทศไทยนั้นจำเป็นที่เราจะต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมการค้าของประเทศอุตสาหกรรม
 เป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากตลาดสินค้าส่งออกของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นสินค้าเกษตร หรือ

อุตสาหกรรมราว 60 เปอร์เซนต์มุ่งไปยังประเทศเหล่านี้^{1,2} นอกจากนั้นในปัจจุบัน ประเทศอุตสาหกรรมมีบทบาทมากขึ้นในด้านสินค้าเกษตร ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาดสินค้าเกษตรในโลก คือ จากประเทศที่นำเข้ารายใหญ่มาเป็นประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่

ถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว จะเห็นได้ว่าสาเหตุสำคัญประการแรกที่ทำให้มีการกีดกันการค้ามาช้านานก็คือ การลดตัวของเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม นับตั้งแต่ตอนต้นทศวรรษ 1970 ซึ่งทำให้ค่าอัตราการเจริญเติบโตของ GDP ลดลงไปมากเมื่อเทียบกับช่วงทศวรรษก่อนหน้านั้น อัตราเงินเฟ้อในประเทศอุตสาหกรรมโดยเฉลี่ยสูงกว่า 10 เปอร์เซนต์ อัตราการว่างงานสูงขึ้นมากกว่าสมัยใด ๆ นับตั้งแต่การที่เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในทศวรรษที่ 1930 ซึ่งการว่างงานนี้จะมีมากในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นภาคที่ถูกกระทบมากที่สุดจากภาวะการค้าระหว่างประเทศ นอกจากเกิดความไม่เสถียรภาพขึ้น

¹ ในทำนองเดียวกันประเทศไทยก็นำสินค้าเข้าจากประเทศอุตสาหกรรมมากกว่านำเข้าจากประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ประเทศไทยก็ได้มีนโยบายกีดกันสินค้าจากประเทศเหล่านั้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการคุ้มครองเหล่านั้นเป็นไปเพื่อเหตุผลทางการเงินการคลังเสียส่วนใหญ่และไม่มีการเลือกปฏิบัติกับประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ ในกรณีที่มีการคุ้มครองสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกิดใหม่ก็มีการกำหนดระยะเวลาไว้นั่นเอง (เกริกไกรสรแพทย, 2528)

² เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการพิจารณาแนวโน้มทางการค้าที่เกิดจากการกีดกันการค้า เราจะพิจารณาถึงแนวโน้มการส่งออกของไทยเป็นหลัก ไม่ได้พิจารณาถึงผลของการกีดกันต่อการนำเข้าเท่าไร เนื่องจากการกีดกันการค้าของไทยต่อประเทศอื่นไม่ได้มีลักษณะถาวรประกอบกับต้นทุนของการกีดกันประเทศเข้า จะตกอยู่กับประเทศไทยเอง (ในรูปที่ผู้บริโภคจะเสียความพอใจ อัตราการเจริญเติบโตของประเทศลดลง ถ้าสินค้าที่จำกัดการนำเข้าเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการพัฒนา) และอีกประการหนึ่งในระยะยาวแล้ว ความสามารถในการนำเข้าของประเทศไทยจะขึ้นกับปริมาณการส่งออกด้วย

ในระดับราคา การผลิตและการจ้างงานแล้ว สถานการณ์เศรษฐกิจการเงินของโลกเกิดความไม่แน่นอนมากขึ้น มีการปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว¹ ประเทศในโลกว่าดกฏหรือระเบียบที่จะควบคุมสถานการณ์การเงินของโลก ประกอบกับการขึ้นราคาน้ำมันหลายต่อหลายครั้ง ทำให้หลายประเทศเกิดความไม่สมดุลภายนอก (external disequilibrium) ขึ้น มีการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินทำให้มีการดำเนินการลดการขาดดุลดังกล่าว โดยการใช้นโยบายเศรษฐกิจที่เข้มงวด ซึ่งก่อให้เกิดเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งมีผลสำคัญคือการลดปริมาณสินค้าจากประเทศที่กำลังพัฒนา นอกจากนั้นการว่างงานที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายดุลการชำระเงินและเงินเฟ้อดังกล่าวในประเทศอุตสาหกรรมก่อให้เกิดแรงกดดันรัฐบาลประเทศอุตสาหกรรมให้มาตรการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในมาใช่ เป็นผลให้มีการกีดกันสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น โดยมีการอ้างเหตุผลว่าเป็นไปเพื่อป้องกันความปั่นป่วนในตลาดสินค้า ป้องกันการว่างงานหรือการนำสินค้าเข้ามา เพราะจะก่อให้เกิดการขาดดุลภายนอกมากขึ้น²

นอกจากสาเหตุทางด้านภาวะการถ่วงเศรษฐกิจของโลกแล้ว สาเหตุประการที่สองที่ทำให้ประเทศอุตสาหกรรมหันมาใช้มาตรการกีดกันสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนามากขึ้นก็คือ การที่ประเทศอุตสาหกรรมมีความสามารถในการปรับตัวในด้านโครงสร้างการผลิต (structural adjustment in production) ต่ำ ทั้งนี้เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ในปัจจุบันประเทศกำลังพัฒนาเริ่มมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative advantage) โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนของการส่งออก

¹ กรณีอัตราแลกเปลี่ยนนี้ Akhtar and Hiltan (1984) พบว่า อัตราแลกเปลี่ยนที่มีความไม่แน่นอน ก่อให้เกิดการลดปริมาณการค้าระหว่างประเทศ

² นอกจากการชลดตัวของเศรษฐกิจจะมีผลทำให้มีการนำทางการกีดกันทางการค้ามาใช้แล้ว การฟื้นตัวของเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกันก็อาจนำไปสู่การกีดกันการค้าเช่นกัน ยกตัวอย่างกรณีเศรษฐกิจของสหรัฐในช่วงที่เจริญอย่างรวดเร็วในช่วงปี 1985 และค่าเงินสหรัฐลดลงในช่วงปี 1987 นั้นก็ได้ทำให้การกีดกันการค้าลดลง

ของสินค้าในทศวรรษที่ 1980 ได้เปลี่ยนจากการที่เคยพึ่งการส่งออกสินค้าขั้นปฐมเป็นใหญ่ มาเป็นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม¹ ในปริมาณมูลค่าที่ใกล้เคียงกับการส่งออกสินค้าขั้นปฐม ไปยังประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งในทางทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศแล้วการที่ประเทศหนึ่ง ประเทศใดมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลง จะทำให้การมีการทดแทนการผลิตโดย ประเทศเหล่านั้นจะมีทดแทนการผลิตภายในด้วยการนำสินค้าดังกล่าวจากประเทศที่ก้าวหน้า เข้ามา² โดยประเทศอุตสาหกรรมจะหันไปผลิตสินค้าอื่นที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติแล้ว การปรับตัวทางด้านโครงสร้างการผลิตในประเทศ อุตสาหกรรมดังกล่าวทำได้ยากและมีต้นทุนสูง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่สำคัญคือ เศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรมมีแรงต่อต้านการปรับตัวด้านโครงสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงต้าน ที่มาจากอุตสาหกรรมที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบน้อยลง สินค้าของอุตสาหกรรมที่มี ีต้นทุนน้อยลงเหล่านี้ จะเรียกร้องให้รัฐบาลเข้ามาปกป้องสินค้าของตนจากการแข่งขันจาก ต่างประเทศ และถ้าเศรษฐกิจไม่มีความยืดหยุ่นในการดูดซับแรงงานที่ถูกทดแทนนี้จะทำให้ แรงกดดันให้มีการใช้มาตรการกีดกันการค้าจะมีมากยิ่งขึ้น ซึ่งถ้าพิจารณาดูความสามารถ เศรษฐกิจในการดูดซับแรงงานที่ต้องถูกทดแทนนี้ พบว่ามีน้อยเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลก ไม่อำนวย เศรษฐกิจนั้นจะสามารถรับต้นทุนของการปรับตัวเมื่อมีการนำ เข้าสินค้าเพิ่มขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อการส่งออกเพิ่มขึ้นด้วย หรืออาจเป็นเพราะว่าภาคเศรษฐกิจที่ขยายตัวไม่ได้มี

¹ เป็นที่น่าสังเกตว่า สินค้าอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าส่งออกไม่ได้เป็นสินค้า อุตสาหกรรมในกลุ่ม 5 ถึง 8 ตามที่กำหนดไว้ใน The Standard Industrial Trade Classification ทั้งหมด แต่เป็นสินค้าที่ใช้แรงงาน (ที่ไม่ฝีมือ) มาก (labor-intensive product) เช่น ของเล่นเด็ก สิ่งทอ เสื้อผ้า รองเท้า ชุดกีฬา เป็นต้น

² ในเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่นในด้านโครงสร้างการผลิตนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงความชำนาญพิเศษในการผลิต (specialization) จะมีการเคลื่อนย้ายทรัพยากร จากภาคเศรษฐกิจที่มีความได้เปรียบน้อยลง ในที่นี้คือ ภาคที่ถูกทดแทนโดยการนำเข้ามายัง ภาคเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าขยายตัว ซึ่งอาจเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีการส่งออกสินค้าออก และ/หรือ ภาคเศรษฐกิจที่ผลิตสินค้าพวก non-traded good ก็ได้

มานานต่อแรงงานที่ถูกทดแทนเนื่องจากเป็นภาคที่ใช้น้ำมันมาก นอกจากนั้นข้อจำกัดของการปรับตัวที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความไม่คล่องตัวในการเคลื่อนย้ายทรัพยากร เพราะคนงานอาจไม่ยอมเปลี่ยนงานหรือเคลื่อนย้ายสถานที่ทำงาน มีความจำเป็นที่ต้องฝึกอบรมแรงงานใหม่, การมีข้อจำกัดทางบริหารในการสร้างและขยายงานของธุรกิจ ยิ่งไปกว่านั้นในแง่ของรัฐบาลเองอาจมีความจำเป็นที่จะต้องนำการกีดกันการค้ามาใช้ แม้ว่ารัฐบาลจะทราบถึงประโยชน์ของการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ เนื่องจากความกดดันทางการเมืองโดยเฉพาะจากแรงงานในอุตสาหกรรมเดิม (ที่มีคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่แล้ว) มีมากกว่าแรงผลักดันที่จะให้รัฐบาลส่งเสริมการผลิตสินค้าใหม่ (ซึ่งยังไม่มีคะแนนเสียง) ทำให้รัฐบาลต้องเลือกที่จะใช้นโยบายรักษาระดับรายได้และการจ้างงานที่เป็นอยู่มากกว่าการเลือกที่จะเพิ่มระดับรายได้ส่วนรวม¹

สาเหตุประการที่สามที่ส่งผลให้มีการกีดกันสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนามากขึ้นก็เนื่องจากว่าในประเทศอุตสาหกรรมมีนโยบายคุ้มครองสินค้าการเกษตรของตน ซึ่งสินค้าการเกษตรนี้เป็นผลผลิตสำคัญที่ประเทศกำลังพัฒนาผลิตได้ ความจริงแล้วเรื่องการคุ้มครองสินค้าเกษตรของประเทศอุตสาหกรรมจากการแข่งขันทางภายนอกนี้มีมาเป็นเวลานานนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งประเทศที่มีการคุ้มครองสินค้าเกษตรดังกล่าวในตอนต้นก็มักอ้างว่า เพื่อความมั่นคงของประเทศ, เพื่อรักษาเสถียรภาพรายได้ของเกษตรกรและเพื่อรักษาสภาวะแวดล้อม เป็นต้น อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาผ่านไป ประเทศอุตสาหกรรมก็ขยายความรับผิดชอบต่อเกษตรกรของตนออกไปอีก คือ เดิมจากที่มีเป้าหมายรักษาเสถียรภาพของ

¹ เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่ประเทศกำลังพัฒนาเข้ามาซื้อพืชผลสินค้าอุตสาหกรรมนี้ไม่จำเป็นว่าผู้ผลิตอุตสาหกรรมเดิมจะถูกทดแทนเสมอไป อาจเป็นไปได้ว่า ประเทศกำลังพัฒนาอาจเข้ามาในฐานะเป็นผู้ซื้อพืชผลสินค้าเพิ่มในตลาดที่กำลังขยายออกไปในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งถ้าสถิติที่ผ่านมาพบว่าที่จริงแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาโดยส่วนรวมยังไม่ได้เป็นผู้ซื้อพืชผลสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศที่พัฒนาแล้วเมื่อเทียบกับการที่ประเทศที่พัฒนาแล้วซื้อพืชผลกันเอง แต่ที่ประเทศกำลังพัฒนาถูกกีดกันเนื่องจากประเทศเหล่านี้ประสบความล้มเหลวมากในการส่งสินค้าชนิดหนึ่งชนิดใดเป็นพิเศษ จึงทำให้ถูกเป็นเป้าหมายสำคัญในการกีดกันการค้า

ราคาและรายได้ของเกษตรกรเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินในเรื่องสินค้าที่เป็นอาหาร (food emergencies) มาเป็นระบบที่จะประกันราคาให้ราคาในระดับสูงและเพิ่มการพึ่งตนเองมากขึ้น¹ ทั้ง ๆ ที่ทราบดีว่าระบบดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพ และมีต้นทุนสูง แต่ที่ยังใช้ระบบนี้อยู่ก็เนื่องจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ที่มีการคุ้มครองสินค้าเกษตรมาเป็นเวลานาน ประกอบกับมีเหตุผลทางการเมืองเข้ามาด้วยในบางประเทศ เช่น ในญี่ปุ่น ประชากรในชนบทมีสิทธิเลือกผู้แทนราษฎรในสัดส่วนที่มากกว่าสัดส่วนของประชาชนในชนบทเมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมด จึงทำให้รัฐบาลต้องเอาใจเกษตรกรเป็นพิเศษ²

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สาเหตุสำคัญของการกีดกันการค้าของประเทศอุตสาหกรรมต่อประเทศกำลังพัฒนาจะมาจากภาวะเศรษฐกิจของโลก การที่เศรษฐกิจมีต้นทุนในการปรับตัวสูง และการที่รัฐบาลในประเทศอุตสาหกรรมเข้ามามีส่วนรับผิดชอบเป็นพิเศษต่อภาคการเกษตรของตน สำหรับรูปแบบการกีดกันนั้นก็มีทั้งในรูปแบบการกีดกันโดยใช้มาตรการภาษีศุลกากร (tariff-measures) และมาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (non-tariff measures)

¹ นอกจากเป้าหมายกว้าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วยังมีเป้าหมายอื่น ๆ อีกที่ทำให้เห็นนโยบายการค้าพืชผลเกษตรเป็นไปในลักษณะที่ไม่ใช่การค้าเสรีมากขึ้นทุกที เช่น เป้าหมายการยกผลผลิตและประสิทธิภาพของการเกษตร, การพัฒนาภูมิภาคที่ลุ่มดูล, การคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับราคาสินค้าเกษตรในราคาที่เหมาะสม, การป้องกันไม่ให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคชนบท เป็นต้น

² ถ้าจะแยกเป้าหมายทางการเกษตรของประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่า เป้าหมายเกษตรของสหรัฐจะเป็นในรูปการรักษาระดับรายได้และราคาแก่เกษตรกร พยายามจะรักษาระดับการแข่งขันทั้งภายในและภายนอก พยายามปรับระดับการผลิตให้อยู่ในระดับที่ทำให้ไม่มีการถือสต็อกข้ามปี ในขณะที่นโยบายของประชาคมยุโรปพยายามยกระดับรายได้ของเกษตรกรโดยส่งเสริมการผลิตภายในแทนการนำเข้า (import substitution) ซึ่งนโยบายนี้ญี่ปุ่นก็ใช้เช่นกัน ต่างกันแต่เพียงว่าของญี่ปุ่นนั้นเน้นเฉพาะการผลิตข้าวเป็นหลัก ในขณะที่ประชาคมยุโรปเน้นในพืชผลหลายชนิด และญี่ปุ่นมีการจำกัดจำนวนการผลิตด้วย

อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังนี้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรจะมีความสำคัญขึ้นตามลำดับ เมื่อเทียบกับมาตรการภาษีศุลกากร ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเจรจาตกลงลดภาษีดังกล่าวหลายรอบ เช่น Kennedy Round ปี 1964-67 และ Tokyo Round 1973-79 ภายใต้ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade) หรือที่รู้จักกันทั่วไปในนามของ GATT อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าการลดภาษีศุลกากรภายใต้การเจรจาดังกล่าวจะมีสัดส่วนมากกว่าในสินค้าที่ค้าขายกันระหว่างประเทศในกลุ่ม OECD มากกว่าสินค้าที่มาจากประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษีศุลกากรยังอยู่ในระดับสูงกว่าในพวกสินค้าที่ใช้แรงงานที่ไม่ฝีมือมาก เช่น เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องหนัง สินค้าเดินทาง นอกจากนั้นสินค้าที่แปรรูปมาจากสินค้าขั้นปฐมก็ยังมีอัตราคุ้มครองอยู่ในระดับสูง^{1,2}

¹ น่าสังเกตว่าในผลการเจรจาการค้าภายใต้ GATT ใน Tokyo Round นั้น แม้จะมีการลดภาษีศุลกากร แต่จากการศึกษาโครงสร้างศุลกากรพบว่า ยิ่งสินค้าต้องผ่านขั้นตอนการผลิตมากขึ้นเท่าไรสินค้านั้นจะถูกเก็บภาษีมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งทำให้เป็นการขัดขวางการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าส่วนเพิ่ม (value-added industries) สูงในประเทศกำลังพัฒนา

² นอกจากข้อตกลง GATT แล้วมีการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากรในตลาดของประเทศต่าง ๆ ภายใต้ข้อตกลงเช่น Generalized System of Preferences (GSP) ที่ให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาในตลาดประเทศที่พัฒนา, ความร่วมมือ ASEAN, ตลาดรวมอเมริกากลาง เป็นต้น อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วมีมากกว่าสิทธิพิเศษที่ประเทศพัฒนาให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศกำลังพัฒนาให้กันเอง อนึ่ง มีข้อน่าสังเกตที่น่าสนใจสองประการ ประการแรก คือ ในการให้สิทธิพิเศษของประเทศต่าง ๆ นี้เป็นการผิดวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของ GATT ที่ต้องการให้มีการปฏิบัติโดยเท่าเทียม ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ (non-discrimination) กับประเทศหนึ่งประเทศใดเป็นพิเศษ ประการที่สอง ในการเจรจาการค้าที่ทำให้การลดภาษีศุลกากรนั้นอาจทำให้ประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศเสียสิทธิใน GSP ที่เคยได้จากประเทศที่พัฒนาแล้ว เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เนื่องจากหลักการของการเจรจาดังนั้นใช้หลักการที่เรียกว่า the most-favoured nation principle (MFN) ซึ่งหลักการนี้ถือว่าเมื่อมีการตกลงลดภาษีศุลกากรระหว่างประเทศหนึ่งประเทศใดแล้ว การลดนี้จะมีผลต่อประเทศอื่น ๆ ด้วย

สำหรับมาตรการกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรมีหลายรูปแบบด้วยกัน เท่าที่รวบรวมได้มีเป็นรายการ แต่รูปแบบของการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรที่ใช้ในประเทศอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ การควบคุมปริมาณการนำเข้าซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ได้รับการอนุญาตไว้ภายใต้ GATT ภายใต้สถานการณ์บางอย่างที่สำคัญ เช่น ใช้คุ้มครองการเกษตร, ใช้แก้ไขปัญหาดุลการชำระเงิน, ช่วยการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา, บรรเทาภาวะการขาดแคลนในประเทศ และคุ้มครองเมื่อเกิดกรณีที่ไม่ได้คาดมาก่อน เมื่อมีการเจรจาภาษีศุลกากร เป็นต้น นอกจากการควบคุมปริมาณการนำเข้าแล้วมาตรการกีดกันที่สำคัญอื่น ๆ ก็มี เช่น การจัดระเบียบของตลาด หรือ Orderly Market Arrangements (OMAs)¹ การจำกัดการส่งออกด้วยความสมัครใจ หรือ Voluntary Export Restraints (VERs)^{2,3} (ซึ่งทั้ง OMAs และ VERs เกิดขึ้นมาเป็นผลจากการ

¹ ตัวอย่างของการใช้มาตรการ OMAs ที่สำคัญคือ ข้อตกลง Multifibre Arrangement (MFA) อันเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ตกลงกันขึ้นภายใต้ GATT กับ MFA อนุญาตให้มีการกำหนดโควตาโดยการเจรจาทวีภาคีขึ้น ซึ่งมาตรการนี้แต่แรกต้องการให้เป็นมาตรการชั่วคราวเท่านั้น เพื่อให้มีเวลาสำหรับการปรับตัวในประเทศที่มีต้นทุนการผลิตสูง แต่ในทางปฏิบัติมีการกีดกันสินค้าสิ่งทอ และผลิตภัณฑ์สิ่งทอ โดยใช้มาตรการทำนองดังกล่าวมาเป็นเวลานานนับสิบปีแล้ว

² สำหรับ VERs นั้น เป็นการใช้มาตรการอีกวิธีหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงข้อกำหนด GATT โดยหลักการของ VERs จะมีการกำหนดการส่งออกโดยสมัครใจในช่วงเวลาที่กำหนด สินค้าที่ได้รับการกีดกันในรูปนี้ก็มี เช่น พวกสินค้ารองเท้า โทรศัพท์ รถยนต์ สินค้าเกษตรบางอย่าง เป็นต้น สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศที่กำลังพัฒนายอมรับ VERs ก็เนื่องจากอำนาจที่เหนือกว่าในการต่อรองของประเทศอุตสาหกรรม ทำให้สามารถขู่ว่าจะนำมาตรการกีดกันอื่น ๆ มาใช้ข้างเดียว ถ้าประเทศที่กำลังพัฒนาไม่ยอมรับมาตรการดังกล่าวนี้ สำหรับสาเหตุประการอื่นจะได้กล่าวต่อไป

³ ข้อแตกต่างสำคัญสองประการของ OMAs และ VERs ก็คือว่า ประการแรก สำหรับ VERs นั้นการจำกัดการส่งออกจะถูกควบคุมโดยประเทศส่งออกแต่ผู้เดียว ในขณะที่ OMAs นั้น การควบคุมแม้จะอยู่ในมือประเทศผู้ส่งออกเช่นกัน แต่กรณีที่มีการควบคุมโดยประเทศผู้ส่งออกไม่เป็นผล ประเทศผู้นำเข้าอาจจะใช้มาตรการควบคุมโดยตนเอง ข้อแตกต่างประการที่สอง VERs ไม่จำเป็นต้องมีสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรในขณะที่ OMAs ต้องมี อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์เราอาจจะใช้ VERs หรือ OMAs อย่างหนึ่งอย่างใดทดแทนกันได้ เพราะแท้จริงแล้ว VERs ก็เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของ OMAs

หนึ่งเกรงว่าจะมีการควบคุมการค้าจากประเทศผู้นำเข้า, กฎหมายด้านสุขาอนามัย, การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมนำเข้าผันแปร (variable import levies), การใช้ภาษีตอบโต้, การทุ่มตลาดและการให้เงินอุดหนุน (Anti-dumping and countervailing duties) เป็นต้น¹

โดยทั่วไป GATT อนุญาตให้มีการใช้มาตรการกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษี คู่กลางการค้าก็ต่อเมื่อการใช้ไม่ได้มีการเลือกปฏิบัติ และเมื่อประเทศนั้น ๆ อยู่ในสถานการณ์ที่จำเป็นจริง ๆ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้ใช้มาตรการกีดกันการค้าไปในรูปแบบที่ไม่ใช่ภาษีคู่กลางกรมากเสียจนทำให้ไม่แน่ใจว่าหลักการดั้งเดิมของ GATT ที่ไม่ให้มีการกีดกันและเลือกปฏิบัติ ยังได้รับการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ อยู่หรือไม่

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ในทางเศรษฐศาสตร์จะเป็นที่รู้กันว่าการกีดกันการค้าจะไม่เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพทั้งในแง่ประเทศผู้กีดกันที่ต้องขาดตัวเอง โดยการบริโภคสินค้าราคาสูงขึ้นและปริมาณน้อยลง และในประเทศผู้ถูกกีดกันก็ไม่อาจใช้ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบผลิตสินค้าที่มีความคุ้มค่าได้เต็มที่ แต่ทว่าไม่ว่าจะอย่างไร ประเทศต่าง ๆ ยังไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ถึงระดับที่มีการผลักดันให้ปฏิรูปการค้าระหว่างประเทศอย่างจริงจังเสียที ในทางตรงข้ามบางประเทศกลับไม่ยินดียินร้ายและขบถที่จะอยู่ในระบบกีดกันการค้าเช่นนี้เสียด้วยซ้ำ ซึ่งคำตอบในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ตอบไปส่วนหนึ่งแล้วกล่าวคือ ในแง่ประเทศผู้กีดกันนั้น กลุ่มผู้ผลิตสินค้าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรมหรือสินค้าเกษตรกรรมจะเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง ในขณะที่กลุ่มผู้บริโภคและผู้นำเข้าในประเทศที่ใช้มาตรการกีดกันหาได้มีอำนาจทางการเมือง หรือรวมตัว

¹ที่จริงแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาเองก็มีการกีดกันการค้ากับประเทศที่พัฒนาแล้วพอสมควรโดยเฉพาะในด้านสินค้า เช่น บุหรี่ เครื่องดื่ม สิ่งทอ และอาหารบางอย่างก็มีภาษีสูง ในการศึกษาของ GATT (1984) พบว่า ประเทศไทยมีการกีดกันการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าอยู่ในระดับสูง

กันได้แข็งแกร่งเทียบเท่ากับกลุ่มผู้ผลิตไม้ ที่สำคัญอีกอย่างคือ การขาดความจริงจังทางการเมือง (political will) ที่เพียงพอสำหรับการหยุดยั้งการกีดกันการค้า. มองในแง่ประเทศกำลังพัฒนาซึ่งเป็นผู้ถูกใช้มาตรการกีดกันการค้าบ้าง จะเห็นว่า สาเหตุที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องยอมรับการกีดกันการค้า ก็เพราะประเทศเหล่านี้ขาดอำนาจการต่อรอง เนื่องจากโดยส่วนรวมทั้งโลกเมื่อเทียบปริมาณการค้าขายพบว่า ประเทศอุตสาหกรรมนำเข้าสินค้าออกจากประเทศที่กำลังพัฒนาในสัดส่วนที่มากกว่าสินค้าที่ประเทศกำลังพัฒนานำเข้าจากประเทศอุตสาหกรรม¹ ดังนั้นเมื่อมีการเจรจาการค้าครั้งใด ประเทศที่กำลังพัฒนาจึงมักเสียเปรียบและไม่ได้รับประโยชน์เท่ากับการที่เจรจาระหว่างประเทศอุตสาหกรรมที่มีอำนาจต่อรองใกล้เคียงกัน² สำหรับสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ แม้โดยทั่วไปจะคัดค้านการใช้มาตรการควบคุมทางปริมาณฝ่ายเดียวจากประเทศอุตสาหกรรม แต่ไม่ได้ดำเนินการมากพอที่จะนำระบบการค้าเสรีมาใช้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ GATT ต้องการ ในบางครั้งก็ยอมจำกัดตนเองโดยการยอมเป็นสัญญาจำกัดการส่งออกด้วยความสมัครใจ (หรือ VESs ที่กล่าวไปแล้ว) ทั้งนี้ Korner (1982) ให้ความเห็นว่า อาจเป็นเพราะประเทศที่กำลังพัฒนาหวังที่จะได้ supplier rents เมื่อมีการจำกัดการนำเข้า เนื่องจากการยอมตกลงดังกล่าวทำให้ประเทศนั้น ๆ มีตลาด

¹ หรือในกรณีประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าสำคัญคือ ญี่ปุ่นแล้ว จะเห็นว่าในปี 1984 สินค้าออกของไทยพึ่งตลาดญี่ปุ่นถึง 14 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่เมื่อมองในแง่ญี่ปุ่นแล้ว ตลาดสินค้าของไทยจะมีความสำคัญน้อยมาก เนื่องจากปริมาณสินค้าออกทั้งหมดของญี่ปุ่นแล้วจะส่งมายังประเทศไทยไม่ถึงหนึ่งเปอร์เซ็นต์

² ดังเห็นได้จากการเจรจาลายใต้ GATT Tokyo Round มีการลดภาษีศุลกากรให้กลุ่มสินค้าที่มีการค้าในกลุ่ม OECD มากกว่าสินค้าที่มาจากประเทศกำลังพัฒนา

ที่แน่นอน^{1,2} นอกจากนั้นเมื่อคิดถึงต้นทุนในระยะสั้นแล้ว การยอมรับสภาพดังกล่าวอาจจะ มีต้นทุนถูกกว่าการที่ต้องมีการผลิตสินค้าใหม่ และการเปิดตลาดใหม่ซึ่งมีความไม่แน่นอน อยู่มาก โดยเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการในประเทศกำลังพัฒนาอาจไม่มีความสามารถในการ แข่งขันการหาช่องทางตลาดรวมทั้งการหาข้อมูลต่าง ๆ^{3,4} มองในแง่อื่น ๆ แล้ว

¹โปรดสังเกตว่า supplier rents ที่ว่านี้เป็นสิ่งที่ประเทศกำลังพัฒนา คาดหวังและคิดว่าจะได้เท่านั้น ในทางปฏิบัติจริงแล้วมีความไม่แน่นอนอยู่มากในขนาดของ supplier rents เพราะ supplier rents ขึ้นอยู่กับค่าความยืดหยุ่น (elasticities) ของปริมาณต่อสินค้าในประเทศที่นำเข้า ประเทศกำลังพัฒนาจะได้ supplier rents มากขึ้น ถ้าประเทศนั้นสามารถทำให้ราคาส่งที่ขายในประเทศที่นำเข้าสูงกว่าราคาที่ขายในตลาดโลกมาก

²ในแง่ประเทศผู้นำเข้าการใช้ VRS ก็มีประโยชน์ในแง่ที่ว่าไม่จำเป็นต้องออกเป็นกฎหมาย ซึ่งมีความยุ่งยากมากกว่าเพราะอาจมีการคัดค้านจากบางฝ่ายโดยเฉพาะผู้บริโภค ที่สำคัญกว่านั้น การใช้ VRS สามารถทำให้ประเทศที่นำเข้าหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจบังคับของ GATT ที่ว่าการจำกัดการส่งออกในลักษณะที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติ (non-discriminatory basis) ในการดำเนินการ ประเทศผู้นำเข้าเพียงแต่เจรจากับประเทศเล็ก ๆ ซึ่งไม่มีอำนาจต่อรองหรือตอบโต้ให้จำกัดการส่งออกเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นในบางครั้ง VRS อาจลด ความต้องการเงินตราต่างประเทศของประเทศผู้นำเข้า ถ้าความยืดหยุ่นของปริมาณต่อสินค้า เมื่อเทียบกับราคาในประเทศผู้นำเข้ามีค่าน้อยกว่าหนึ่ง ซึ่งเมื่อสิ่งอื่นไม่เปลี่ยนแปลง (ceteris paribus) ดุลการชำระเงินของประเทศผู้นำเข้าจะดีขึ้นและค่าอัตราแลกเปลี่ยนจะสูงขึ้น ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีหรือรายได้จะสูงขึ้น (ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนคงที่)

³นอกจากนี้ เนื่องจากรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนาความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้มี อำนาจ ซึ่งรวมถึงผู้ประกอบการซึ่งคาดว่าจะได้ supplier rents ด้วย ดังนั้นจึงเป็น แรงผลักดันประการหนึ่งให้มีการยอมรับนโยบายจำกัดการส่งออกด้วยความสมัครใจ

⁴ทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้าจะต้องดำเนินการที่จะเปิดตลาดให้มีการแข่งขัน เสรีโดยมีกติกากำหนดการส่งออกเป็นการประกันหรือสร้างความมั่นคงในการค้า ระหว่างประเทศมากกว่าปล่อยเสรี ซึ่งข้ออ้างดังกล่าวนอกจากไม่ถูกต้องแล้วยังเป็นการ ส่งเสริมระบบ cartel ในการค้าระหว่างประเทศ

Frank (1981) แสดงให้เห็นว่า ประเทศที่กำลังพัฒนาที่ส่งออกมักยอมรับการใช้
ทั้ง ๆ ที่การใช้ VRS เป็นการเลือกปฏิบัติก็เนื่องจากว่า ประการแรก VRS เป็นผล
ของการต่อรองซึ่งค่อนข้างจะยืดหยุ่นกว่าการที่จะถูกจำกัดการนำเข้าโดยตรงจากประเทศ
ที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้ในทางเทคนิคแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาค่อนข้างจะมีอำนาจในการ
กำหนดประเภทของสินค้าได้กว้างกว่า อาจมีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงชนิดของสินค้าและ
การถือสินค้าข้ามปี ประการที่สอง การใช้ VRS มักไม่ปฏิบัติกับทุกประเทศ ดังนั้นประเทศ
ผู้ส่งออกอาจใช้วิธีส่งผ่านประเทศที่สาม (transshipment) ประการสุดท้าย VRS ดี
สำหรับรัฐบาลหรือผู้ผลิตประเทศกำลังพัฒนา เพราะเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากผลต่างของ
ราคาสินค้าในประเทศผู้นำเข้าและราคาสินค้าในตลาดโลก เนื่องจากเป็นผู้บริหารโควตาเอง

อนึ่ง แม้ว่าจะมีผู้ได้ประโยชน์จากการกีดกันการค้า แต่ตามเศรษฐศาสตร์แล้ว
เป็นที่ยอมรับว่าการกีดกันการค้าจะมีผลต่อประสิทธิภาพของการกระจายทรัพยากร เนื่องจาก
มีผลทำให้การบิดเบือนของราคา (price distortion) การที่ระดับราคาในประเทศ
สูงกว่าความเป็นจริงเนื่องจากมีการให้เงินอุดหนุนด้านราคาจะทำให้เกิดการผลิตรายเกิน
เกินไป (overproduction) และการบริโภคต่ำไป (underconsumption) ในประเทศ
ผู้นำสินค้านั้นเข้า ยิ่งไปกว่านั้นการกีดกันการค้าทำให้มีการลดปริมาณการผลิต การส่งออก
และการจ้างงานของผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพไม่ว่าผู้ผลิตนั้นจะอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว
หรือกำลังพัฒนา ปริมาณการค้าระหว่างประเทศจะลดลง ทำให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพ
ในตลาดระหว่างประเทศ ปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศมักถูกกีดกันโดยมาตรการที่ไม่ใช่
ด้านราคา แต่เป็นด้านปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเศรษฐกิจที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลง
ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ทำให้มีการจำกัดการขยายตัวของการค้าโดยการเปรียบ
เทียบต้นทุน การที่มีการไม่ปล่อยให้ระบบราคาเข้ามาทำหน้าที่ จะก่อให้เกิดความไม่มั่นใจ
ในแง่ผู้ลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ที่จะมีการขยายการผลิตหรือไม่ ซึ่งในระยะยาว
ถ้ารูปการยังเป็นเช่นนี้ผลของการกีดกันการค้าจะมีมากกว่าการที่ประเทศผลิตสินค้าและส่งออก
ไม่ได้ แต่จะมีผลต่อการลงทุน ประสิทธิภาพและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยง
ไม่ได้

สำหรับขอบเขตของการกีดกันการค้าในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยนั้น ในที่นี้จะกล่าวเพียงคร่าว ๆ โดยจะแยกเป็นกลุ่มของสินค้าไป และจะกล่าวอย่างสินค้าเฉพาะบางชนิด ซึ่งกลุ่มของสินค้านี้จะเริ่มด้วยตลาดสินค้าขั้นปฐมโดยเฉพาะสินค้าเกษตรซึ่งเป็นสินค้าสำคัญของไทยมาแต่ดั้งเดิม จากนั้นจะกล่าวถึงสินค้าอุตสาหกรรมและบริการตามลำดับ

ในบรรดาการกีดกันการค้าทั้งหมดที่ได้กล่าวถึงการกีดกันการค้าสินค้าเกษตรมีมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากประเทศอุตสาหกรรมมีนโยบายปกป้องสินค้าดังกล่าวเป็นพิเศษ¹ ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการปกป้องอยู่มีหลายวิธีซึ่งจะได้กล่าวไว้คร่าว ๆ ดังต่อไปนี้²

ในสหรัฐอเมริกา นั้น มาตรการเท่าที่ได้ใช้ตลอดมาก็คือ³ การที่รัฐบาลเข้าไปช่วยเหลือเกษตรกรโดยการตั้งราคาเป้าหมาย (target price) ไว้ในราคาซึ่งโดยทั่วไปสูงกว่าราคาตลาด ดังนั้นเมื่อมีการตั้งราคาไว้สูง สิ่งที่ไม่ดีคือเกษตรกรจะผลิตมากเกินไป ส่วนเกิน รัฐบาลสหรัฐจะต้องเข้ามาเป็นผู้รับซื้อ วิธีการเข้ามารับซื้อของรัฐบาลนั้นใช้ Commodity Credit Corporation (CCC) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจปล่อยเงินกู้แก่เกษตรกร โดยเอาผลผลิตที่ผลิตได้มาค้ำประกันในราคาที่รัฐบาลกำหนดที่เรียกกันว่า loan rate

¹ นับตั้งแต่ตั้ง GATT ขึ้นมา การพยายามทำให้การค้าขายสินค้าเกษตรมีเสรีมากขึ้น (liberalization) มิได้เป็นจุดหมายของหลาย ๆ ประเทศที่มีส่วนในสินค้าเกษตร

² ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการที่ประเทศอุตสาหกรรมใช้นี้ ผู้อ่านสามารถศึกษาได้จากงานของ ฮัมมาร์ ลียามวาลา และเสมคักดี ปันทอง (2529)

³ มาตรการที่กล่าวถึงอยู่นี้เป็นมาตรการหรืออยู่ใน Food Security Act หรือที่รู้จักกันชื่อว่า Farm Act ฉบับปี 1981 ความจริงเรื่องกฎหมายที่เรียก Farm Act นี้มีมานานแล้วนับตั้งแต่ปี 1933 มีการออกกฎหมายดังกล่าวทุก ๆ ห้าปี แต่หลักการของกฎหมายที่ออกนี้คล้ายคลึงกัน มาเปลี่ยนแปลงเมื่อปี 1985 ดังนั้นเมื่อพูดถึง Farm Act ผู้อ่านต้องแยกให้ออกว่ากำลังกล่าวถึงกฎหมายฉบับใด

พอถึงกำหนดคืนหนี้ เกษตรกรผลิตภัณฑ์จะปล่อยให้พืชผลที่นำมาประกันนั้นหลุดไปก็ได้ ถ้าเห็นว่า ราคาที่จะขายได้จะต่ำกว่า loan rate ดังนั้น loan rate จึงเป็นราคาประกันของรัฐบาลไปในตัว ซึ่งผลของการใช้มาตรการเหล่านี้จะทำให้รัฐบาลสหรัฐต้องสต็อกเอาพืชผลต่าง ๆ ไว้จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นข้าว ข้าวโพด ข้าวสาลี ฯลฯ ทำให้ต้องมีการหาทางระบายสินค้าเหล่านั้นออก วิธีการก็คือ การสนับสนุนทางการเงินสำหรับการส่งออกตามรัฐบาลบัญญัติ 480 (Public Law 480 หรือรู้จักกันในนาม พีแอล 480) การช่วยเหลือผ่าน the U.S. Agency for International Development การให้เครดิตของ CCC ภายใต้ General Sales Manager (GSM) หลายโครงการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปี 1980 เรื่อยมาจนถึงปี 1985 เกิดปรากฏการณ์ที่ทำให้เงินดอลลาร์สหรัฐมีค่าแข็งแรงแขึ้นเมื่อ เทียบกับเงินตราสกุลอื่น ๆ ¹ ซึ่งผลของการที่ค่าเงินสหรัฐสูงขึ้นนี้ทำให้ราคาของพืชผลในสหรัฐในสายตาของชาวโลกแพงขึ้นมาก ทำให้สหรัฐต้องขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นอย่างมากจนฝ่ายรัฐบาลและรัฐสภาต้องหาทางแก้มาแก้ไข และก็ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการเกษตร หรือ Farm Act ฉบับใหม่ซึ่งจะมีต่อประเทศไทยอย่างไรจะได้กล่าวถึงในไม่ช้า ²

สำหรับประชาคมยุโรปนั้นได้มีการใช้นโยบายเกษตรร่วม (Common Agricultural Policy หรือ CAP) ซึ่งนโยบายเกษตรดังกล่าวแม้จะมีเป้าหมายที่จะยก

¹ สาเหตุที่ทำให้ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐสูงขึ้นในช่วงดังกล่าวมีหลายประการด้วยกัน นับตั้งแต่การปรับอัตราดอกเบี้ยในสหรัฐเพิ่มขึ้นสูงมากเนื่องจากรัฐบาลสหรัฐดำเนินนโยบายขาดดุลงบประมาณ แต่ไม่ยอมเพิ่มปริมาณเงินทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาแข่งขันกับภาคเอกชน ประกอบกับการที่อัตราความเจริญทางเศรษฐกิจของสหรัฐสูงในช่วงดังกล่าว และการที่สหรัฐตวันเก็บภาษีผลตอบแทนหลักทรัพ์สหรัฐที่ชาวต่างชาติถือ เมื่อปี 1984 ซึ่งทำให้มีปริมาณของเงินดอลลาร์สหรัฐสูงขึ้นมาก

² นอกจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านเกษตรนี้แล้ว สหรัฐยังได้เพิ่มความพยายามในการทำให้ประเทศต่าง ๆ ปรับปรุงการปฏิบัติในการค้าขายสินค้า เกษตรในระดับโลกด้วย โดยมีการสร้างความกดดันให้มีการเจรจาทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี ในกลุ่ม OECD และ GATT ให้มีการเปิดตลาดโดยเฉพาะตลาดญี่ปุ่น มีการให้ความสนใจเกี่ยวกับการแข่งขันในตลาดที่สาม การให้ความช่วยเหลือผู้ส่งออกในกลุ่มประชาคมยุโรป

ที่สำคัญประการหนึ่งในแง่ที่ว่า ประชาคมยุโรปยังประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรที่ใหญ่ที่สุดของโลก ในขณะที่สหรัฐเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรรายใหญ่ที่สุดของโลก ดังนั้นนโยบายของสหรัฐจึงมุ่งที่จะเปิดตลาดต่างประเทศเพื่อให้ผลิตผลเกษตรของสหรัฐขายได้ ในขณะที่นโยบายของประชาคมยุโรปเน้นที่จะควบคุมการนำเข้า (import restriction) เป็นสำคัญ โดยนโยบายประชาคมยุโรปจะมีการให้รัฐซื้อผลิตผลในราคาประกันที่เรียกว่า ราคาแทรกแซง (intervention price) ซึ่งราคาดังกล่าวโดยทั่วไปสูงกว่าราคาในตลาดโลก ซึ่งถ้าไม่มีการปิดกั้นการนำเข้าก็จะมีสินค้าเกษตรจากประเทศอื่น ๆ ไหลเข้ามาในตลาดประชาคมยุโรป ดังนั้นมาตรการราคาแทรกแซงนี้จึงมีการเสริมด้วยมาตรการนำเข้าผันแปร (variable import levy) หรือหาทางให้ประเทศกำลังพัฒนาที่ส่งออกสินค้าเข้าจำกัดการส่งออกของตนเองดังที่ได้กล่าวไปแล้ว อย่างไรก็ตามก็ปรากฏว่ามาตรการประกันราคาและปิดกั้นการนำเข้านี้ส่งผลสำคัญทำให้มีการขยายการผลิตภายในอย่างมาก ประกอบกับการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรขนาดใหญ่ ซึ่งทำให้มีผลผลิตเกษตรเกินความต้องการภายในกลุ่มประชาคมหลายชนิด ทำให้ต้องมีการให้เงินสนับสนุนการส่งออก (export restitutions) อย่างขนาดใหญ่ จนในปัจจุบันประชาคมยุโรปจึงกลายเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดของโลกในผลิตภัณฑ์นม บาร์เลย์น้ำตาล สัตว์ปีก และแป้งสาลี¹ ซึ่งมีผลกระทบอย่างมากต่อตลาดที่สาม ซึ่งเคยเป็นตลาดของประเทศอื่น ๆ นอกประชาคมยุโรป และเป็นตลาดของสหรัฐอเมริกา จนทำให้ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาให้ความสนใจในปัญหาการแข่งขันในตลาดที่สามนี้มาก

ส่วนในประเทศอื่นนั้น นโยบายหลักที่สำคัญของรัฐบาลก็คือ การผลิตผลทางการเกษตรให้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ โดยสินค้าเกษตรที่สำคัญที่สุดก็คือ ข้าว ซึ่งมีผลผลิตเป็นมูลค่าประมาณ 35 เปอร์เซ็นต์ของสินค้าเกษตรทั้งหมด

¹ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันประชาคมยุโรปยังเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ที่สุดของโลกในด้านวัตถุดิบทางการเกษตร ผัก ผลไม้ เป็นต้น

โดยทั่วไป รัฐบาลจะมีการกำหนดระดับราคา ผลผลิต เกษตร เช่นเดียวกับประชาคมยุโรปและ
สหรัฐ โดยกรณีของข้าวนี้นี้จะกำหนดให้สูงกว่าราคาตลาดโลก 3-4 เท่า อย่างไรก็ตาม
เป็นที่น่าสนใจที่เห็นว่า เมื่อมีการผลิตเกินความต้องการภายในประเทศ รัฐบาลญี่ปุ่นก็จะหาทาง
ระบายสินค้า เกษตรส่วนเกินออกโดยการขายไปในตลาดโลก ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะถูก
เสริมด้วยมาตรการจำกัดปริมาณการผลิต ซึ่งต่างกับประชาคมยุโรปซึ่งไม่ได้มีการจำกัด
ปริมาณการผลิต อนึ่ง วิธีการปกป้องภาคเกษตรจากการแข่งขันกับต่างประเทศของญี่ปุ่นนั้น
มีหลายวิธีด้วยกันแต่ที่นิยมกันมากที่สุดก็คือ การพยุงราคาภายใน การควบคุมชีพพลายของ
ผลิตผล เกษตรที่จะถูกส่งไปยังผู้บริโภค ในบางครั้งก็มีการเก็บภาษีการนำเข้า¹ ซึ่งนโยบาย
ทาง เกษตรของญี่ปุ่นนี้จะมีผลต่อการส่งสินค้าออกทางการ เกษตรของประเทศต่าง ๆ ในแง่
ที่ว่า ญี่ปุ่นจะนำสินค้า เกษตรเข้าน้อยลง นอกจากนั้น เป็นที่น่าสนใจที่เห็นว่า เมื่อตลาดของสินค้า
เกษตรบางอย่างอิ่มตัวในญี่ปุ่น ทางรัฐบาลญี่ปุ่นจะมุ่งไปสนับสนุนการปลูกพืชอื่น ๆ ซึ่งจะมี
ผลต่อตลาดสินค้า เหล่านั้นต่อไป ในปัจจุบันญี่ปุ่นสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในสินค้าพวก ข้าว
ผัก ผลไม้ เนื้อและผลิตภัณฑ์นม อย่างไรก็ตามก็เป็นที่น่าสนใจที่เห็นว่า สินค้าพวกธัญพืชและอาหาร
สัตว์ อัตราการพึ่งตนเองของญี่ปุ่นกลับมีน้อยลง เช่น มีการส่งข้าวโพดและถั่วเหลืองเข้าไป
ในประเทศเป็นปริมาณมากในปี 1983 ซึ่งเรื่องนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าทำไมญี่ปุ่นถึงได้มีข้อ
ยกเว้นไม่ได้กีดกันสินค้า เหล่านี้เหมือนอย่างผลิตผลการเกษตรอื่น ๆ

การที่มีการกีดกันการค้าในรูปแบบต่าง ๆ นี้ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้า
ในโลกในช่วงหลัง ๆ อย่างเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วถึงกรณีที่ประเทศในประชาคมยุโรปที่กลาย
มาเป็นผู้ส่งออกข้าวสาลีและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ สำหรับการกีดกันการค้าในส่วนที่เกี่ยวข้อง

¹ นอกจากการกีดกันการค้าโดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้แล้ว Houck (1979)
กล่าวว่า ระบบการกระจายอาหาร (food distribution system) ในญี่ปุ่นถูกควบคุม
โดยกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับผู้ผลิตดั้งเดิมเป็นอย่างมาก ทำให้เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของ
ผู้ที่จะส่งสินค้า เกษตรไปขายในญี่ปุ่น

ประเทศไทยนั้น ขอยกตัวอย่างนั้น ๆ ถึงการกีดกันเกี่ยวกับข้าวและมันสำปะหลัง เนื่องจากเป็นผลิตผลเกษตรที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยและเป็นตัวอย่างที่ดีของการกีดกันจากประเทศผู้ส่งออกและนำเข้าสินค้าเกษตร Cairncross et al. (1982) กล่าวว่า กรณีข้าวถือเป็นหลักฐานสำคัญที่สุดที่แสดงถึงการกีดกันการค้าอย่างสูงของประเทศตะวันตก กล่าวคือ ในช่วงทศวรรษที่ 1970 ประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ เช่น ไทย พม่า และปากีสถาน จะต้องพบกับภาษีนำเข้าข้าว 0 ถึง 60 เปอร์เซ็นต์ของราคานำเข้า นอกจากนั้นประเทศที่ส่งออกข้าวไปขายประชาคมที่สำคัญที่สุดคือ สหรัฐก็กลับเป็นประเทศที่ผู้ส่งออกที่ได้รับการคุ้มครองมากที่สุด เรื่อง Farm Act ฉบับปี 1985 ที่เป็นที่กล่าวถึงกันมากนั้นหลักการสำคัญที่แตกต่างกับระบบ Farm Act ฉบับก่อน ๆ ก็คือว่า ในระบบเดิมนั้นตามที่อธิบายมาแล้วข้างต้นว่าจะมีผลต่อข้าวไทยนั้น ข้าวนาสหรัฐจะมาไถ่ถอนข้าวของตนคืนไปหรือไม่ขึ้นกับว่าราคาข้าวในตลาดโลกจริง ๆ ที่คาดว่าจะขายได้นั้นสูงกว่า loan rate หรือไม่ ถ้าสูงกว่ามากชาวนาก็จะไถ่ถอนแต่ถ้าต่ำกว่ามาก ๆ เกษตรกรก็ยอมให้ข้าวนั้นหลุดจำนวนไปรัฐบาลจะเป็นผู้เก็บข้าวไว้ในสต็อกเอง แต่ในระบบใหม่นี้รัฐบาลไม่ต้องการที่จะเก็บสต็อกของข้าวเพราะเป็นปัญหาต้องสะสมไว้มาก ดังนั้นวิธีที่เปลี่ยนใหม่ใน Farm Act ฉบับล่าสุดก็คือ การกำหนดระดับราคาที่ทำให้ข้าวที่ผลิตได้ในแต่ละปีขายได้ โดยในกฎหมายฉบับนี้มีการให้อำนาจรัฐบาลสหรัฐในการกำหนด repayment rate หรือราคาสำหรับการไถ่ถอนคืนเอง ซึ่งราคาไถ่ถอนนี้ไม่จำเป็นต้องเท่ากับ loan rate อีกอย่างหนึ่งก็คือว่ารัฐบาลสหรัฐในปัจจุบันมีอำนาจที่จะกำหนดราคาข้าวในตลาดโลกเอง เพราะถ้ารัฐบาลกำหนด repayment ไว้ต่ำกว่าราคาที่เป็นจริงไว้มาก ๆ ชาวนาก็จะมาไถ่ถอนข้าวคืนเนื่องจากไปขายต่อแล้วจะมีกำไร รัฐบาลสหรัฐก็ไม่จำเป็นต้องเก็บสะสมข้าวไว้มากเหมือนเดิมพร้อมทั้งเป็นการช่วยชาวนาไปในตัว ¹ ซึ่ง Farm Act นี้จะมีผลต่อตลาดข้าวของไทยแค่ไหนขึ้นอยู่กับว่า สหรัฐจะกำหนด repayment rate สูงหรือต่ำแค่ไหน

¹ น่าสังเกตว่า Farm Act นี้แม้ลดภาระรัฐบาลในแง่การไม่ต้องสต็อกข้าวไว้มาก แต่ในแง่การใช้จ่ายของรัฐบาลคงลดไม่ได้มาก เนื่องจากต้องขาดทุนเนื่องจากการกำหนด repayment rate ต่ำ

เนื่องจาก repayment rate จะเป็นตัวกำหนดราคาตลาดโลกเท่าที่ผ่านนับตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน 1986 ซึ่งเป็นวันที่ Farm Act มีผลบังคับใช้สำหรับข้าว ปรากฏว่าสหรัฐ ได้มีกำหนดอัตรา repayment rate ในแต่ละสัปดาห์ไว้ค่อนข้างต่ำ เป็นผลให้เป็นการ สร้างความกดดันในตลาดข้าวของโลกและของไทยได้ในระดับหนึ่ง¹

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับ Farm Act นี้มีผู้ให้ความเห็นว่า อาจไม่มีผลกระทบ ต่อตลาดข้าวของไทยมากเท่าที่ควร เนื่องจากชาวนาสหรัฐผู้ที่ได้รับประโยชน์จากกฎหมายนี้ จำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมโครงการลดพื้นที่เพาะปลูกลง 35 เปอร์เซ็นต์ด้วย ซึ่งหลายคนคาดว่าจะ ทำให้มีการลดปริมาณข้าวสหรัฐที่เข้าแข่งขันในตลาดโลกด้วย อย่างไรก็ตามหลัก เศรษฐศาสตร์แล้ว เราทราบว่าแม้จะมีการลดพื้นที่เพาะปลูกลง 35 เปอร์เซ็นต์ ก็มิได้ หมายความว่าผลผลิตจะลดลงไป 35 เปอร์เซ็นต์ด้วย เนื่องจากในแง่ของผู้ผลิตแล้วถ้าต้อง ถูกลดพื้นที่เพาะปลูกแล้วคงจะเลือกลดพื้นที่ที่ให้ผลผลิตต่ำหรือพื้นที่ที่ไม่ดีก่อน นอกจากนั้นเมื่อ มีการลดพื้นที่ทำให้ชาวนามีเวลามากขึ้น อาจมีการทุ่มเวลาที่ได้เพิ่มขึ้นมานี้ทำนุบำรุงพื้นที่ เท่าที่เสียอยู่มากขึ้น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงคาดได้ว่า โครงการ ลดพื้นที่เพาะปลูก แม้จะมีผลต่อปริมาณผลผลิตบ้างแต่คงไม่ลดมากเท่ากับจำนวนพื้นที่เพาะปลูก ที่ลดลง 35 เปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้น Farm Act นี้จะยังมีผลต่อตลาดข้าวของไทยอยู่- มากพอควร

¹ อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า Farm Act นี้เป็นกฎหมายที่ได้ใช้กับข้าวเพียง อย่างเดียว แต่ยังรวมถึงผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ ด้วย แต่ที่มีการพูดถึงผลต่อข้าวกันมาก คงเป็นเพราะข้าวเป็นสินค้าหลักของไทย และกฎหมาย Farm Act นี้จะมีผลใช้บังคับกับ ข้าวใน crop year 1985 ในขณะที่บังคับใช้กับพืชผลอื่นใน crop year 1986 ดังนั้นกว่าจะทราบผลของ Farm Act ต่อพืชผลอื่น ๆ ของไทยก็คงเป็นปี 1987 ซึ่งขณะนี้ ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังเกี่ยวกับผลของ Farm Act ต่อพืชผลอื่น แต่คาดว่า คงมีผลทั้งทางลบและทางบวกต่อพืชผลของไทยแต่ละเล้ากันไป ยกตัวอย่างเช่น ข้าวโพดคง ถูกผลทางลบเพราะประเทศไทยส่งออกมากในขณะที่น้ำยาอาจส่งผลทางบวก เพราะประเทศไทย เป็นผู้นำเข้า เป็นต้น

นอกจาก Farm Act ในสหรัฐยังมีการใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อกีดกันการค้าข้าวอีก ยกตัวอย่างเช่น โครงการตามรัฐบัญญัติ 480 หรือพีแอล 480 ที่ได้กล่าวไปแล้ว ทำการขายข้าวแบบให้สินเชื่อระยะยาว 10-30 ปีแก่บางประเทศ เช่น กลุ่มประเทศแอฟริกาตะวันตก โครงการช่วยเหลือการส่งออก EICEP (Bonus incentive program) โครงการ revolving fund program ซึ่งรวมแล้วมูลค่าพอ ๆ กับผลผลิตทางการเกษตรของประเทศไทยทั้งประเทศในหนึ่งปี ที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ ขณะนี้มีกฎหมายสหรัฐเสนอโดยวุฒิสมาชิกเรียก The Humpert Amendment ซึ่งในกฎหมายนี้มี section หนึ่งที่เคยเสนอถึงประเทศไทยโดยตรงว่าเป็น unfair rice trader หรือเป็นผู้ค้าข้าวที่ไม่ยุติธรรมเพราะเป็นผู้ให้การอุดหนุนการส่งออก โดยพบว่าไทยสนับสนุนการส่งออกในอัตรา 0.79 เปอร์เซ็นต์ หรือกรณี The U.S. Rice Miller Association หรือสมาคมโรงสีข้าวสหรัฐกล่าวหาประเทศไทยว่าเป็นผู้ให้ subsidy หรือการอุดหนุนแก่การส่งข้าวไปขายในสหรัฐในอัตรา 1.69 เปอร์เซ็นต์¹ ทำให้มีการเสนอให้มีการเก็บ countervailing duties โดยในข้อกล่าวหาที่สมาคมโรงสีข้าวสหรัฐได้ชี้ว่า ความช่วยเหลือของไทยในการส่งออกมีในรูปการให้ packing credit การสร้างถนนไปยังชนบท การสร้างชลประทาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องถกเถียงกันว่าการกระทำดังกล่าวเป็น subsidy หรือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจกันแน่ ที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งก็คือว่า ข้อกล่าวหาที่ว่าไทยสนับสนุนการส่งออกนั้นมิได้รวมเอากรณีที่ข้าวนาไทยถูกเก็บพรีเมียมข้าว หรือการที่ข้าวนาไทยต้องเสียเงินค่าปุ๋ยแพงเข้าไปด้วย ปัจจุบันในปี 1987 สมาคมโรงสีข้าวสหรัฐยังได้กล่าวหาว่ารัฐบาลไทยขายข้าวให้กับรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในราคาต่ำ ซึ่งถ้ากรณีการให้การอุดหนุนนี้ถ้าสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริง รัฐบาลสหรัฐก็มีสิทธิ์ที่จะใช้มาตรการทางการค้าเข้าตอบโต้ เพราะปัจจุบันรัฐบาลสหรัฐได้ออกกฎหมาย "บังคับ" ให้ประธานาธิบดีเรแกนใช้เงินจำนวน 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการตอบโต้กับประเทศที่เป็นผู้ค้าไม่ยุติธรรม

¹ ตลาดข้าวไทยในสหรัฐค่อนข้างเล็กราว 6 หมื่นตันต่อปี

ซึ่งเงินจำนวน 2 หมื่นล้านเหรียญนี้ ประธานาธิบดีจะไม่ใช้ก็ได้ เนื่องจากกฎหมายระบุไว้ชัดว่าต้องใช้ให้หมดภายในระยะเวลา 5 ปี^{1,2}

ที่กล่าวว่ไปแล้วเป็นเรื่องขำขัน เป็นเรื่องการกีดกันการค้าของประเทศผู้ที่เป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรรายใหญ่ สำหรับกรณีการกีดกันของผู้นำสินค้าเกษตรเข้ารายใหญ่ในที่นี้จะกล่าวถึงมันสำปะหลัง เนื่องจากมันสำปะหลัง เป็นพืชราคาถูกใช้เลี้ยงสัตว์แทนหัวบาร์เลย์และข้าวโพด ซึ่งเป็นพืชที่ผลิตโดยสมาชิกประชาคมยุโรป ประชาคมยุโรปจึงได้พยายามหาทางให้ประเทศไทยทำสัญญาจำกัดการส่งออกของตัวเอง หรือ VERS ตามที่กล่าวไปแล้วเมื่อปี 1982 และได้มีการขอต่อสัญญาอีกเมื่อปลายปี 1985 ซึ่งฝ่ายรัฐบาลไทยในขั้นต้นก็ทำตามโดยอ้างเหตุผลว่าถ้าไม่ปฏิบัติตามแล้ว ประชาคมยุโรปอาจหามาตรการอื่น ๆ มากีดกันสินค้าของเราได้ อย่างไรก็ตามการกีดกันสำปะหลังนี้ยังเป็นที่ถกเถียงของนักวิชาการว่าการที่ประเทศไทยยอมจำกัดตัวเองนั้น เป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากภายใต้

¹ ที่จริงแล้วสหรัฐยังมีโครงการอื่น ๆ อีกที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกข้าวไทย เช่น Export Enhancement Program ซึ่งเป็นโครงการสนับสนุนการส่งออกของสหรัฐ มีวงเงินราว 200 ล้านเหรียญ แต่เป็นที่สังเกตว่าหลังจากมีการใช้ Farm Act แล้ว ประเทศไทยได้ส่งตัวแทนไปเจรจากับสหรัฐยอมรับว่า จะยกเว้นการใช้โปรแกรมนี้กับไทย

² ปัญหาที่น่าสนใจก็คือว่า การที่สหรัฐให้ subsidy หรือสนับสนุนการส่งออก เช่นนี้ประเทศไทยทำอะไรเพื่อตอบโต้สหรัฐไม่ได้หรือไม่ จากการศึกษาของ GATT พบว่า GATT เองก็ไม่มีอำนาจบังคับประเทศหนึ่งประเทศใด และกฎของ GATT เขียนไว้ว่าการสนับสนุนการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมถือว่าผิด การสนับสนุนการส่งออกสินค้าเกษตรไม่ผิด ยกเว้นแต่ว่าการส่งออกนั้นจะเป็นการทำลายตลาดของไทย หรือทำลายสิ่งที่เรียกว่า fair share ของไทย ซึ่งการพิสูจน์ไม่อาจทำได้ทันทีที่ต้องรอให้เหตุการณ์จริงเกิดขึ้นเสียก่อน ซึ่งอาจใช้เวลาปีสองปี จากนั้นเป็นกระบวนการร้องเรียนซึ่งอาจเป็นเวลาอีกสี่ถึงห้าปี และถึงแม้จะพิสูจน์ได้ว่าสหรัฐผิดจริง และอนุญาตให้ไทยตอบโต้สหรัฐได้ ในทางปฏิบัติคาดว่าจะไม่มีผล เพราะสหรัฐพึ่งไทยน้อยมากราว ๆ 0.02 เปอร์เซ็นต์ ของสินค้าออกสหรัฐจะส่งมายังประเทศไทย

GATT เมื่อปี 1987 ประชาคมยุโรปได้ให้สัตยาบันผูกมัดตนเองไว้ว่า จะไม่จำกัดปริมาณนำเข้ามันสำปะหลัง และจะเก็บภาษีเพียง 6 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นใดทั้งสิ้นที่ประเทศไทยจะต้องยอมเซ็นสัญญาผูกมัดการส่งออกของตนเอง นอกจากนั้นไม่ว่าประเทศในกลุ่มประชาคมยุโรปจะเห็นด้วยกับนโยบายนี้ทุกประเทศ ยังมีความต้องการมันสำปะหลังเข้าไปเลี้ยงสัตว์ในประเทศเยอรมนี เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม สก๊อตแลนด์ และอิตาลี ในปริมาณที่สูง เพราะประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่อันดับหนึ่งในโลก อย่างไรก็ตามสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ประเทศไทยยอมจำกัดตัวเองนี้อาจเป็นเพราะต้องการ supplier rents ตามที่กล่าวมาแล้ว อีกประการหนึ่ง เนื่องจากการจำกัดการส่งออกนี้จะทำให้ต้องมีการแบ่งปันโควตา มันสำปะหลัง ดังนั้นอาจทำให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจ (ถ้าเป็นคนไม่ดี) อาจใช้หาประโยชน์ได้

สำหรับสินค้าอุตสาหกรรมนั้น ที่สุดว่ามีการกีดกันมากที่สุดคือ หมวดอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งแม้ว่าในการเจรจาการค้าของ GATT ภายใต้ TOKYO Round จะมีการลดภาษีศุลกากรในสินค้าอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก แต่ในหมวดอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้า ซึ่งประเทศกำลังพัฒนามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนี้ เมื่อสิ้นสุดรอบของการตกลงในปี 1987 แล้ว ระดับภาษียังอยู่ในระดับสูงกว่าหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ ¹ นอกจากนี้ดังที่กล่าวไปแล้ว ในสินค้าหมวดนี้ยังมีข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ตกลงขึ้นภายใต้ ที่เรียกว่า "Multi-fibre Arrangement (MFA) ให้มีการเจรจาทวิภาคี (bilateral agreement) ขึ้นโดย

¹ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ลักษณะพิเศษของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าในประเทศกำลังพัฒนาแล้วที่ขาดความยืดหยุ่นในการปรับโครงสร้าง เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องกับการอุตสาหกรรมนี้มีเป็นจำนวนมาก และบุคคลเหล่านี้จะกระจัดอยู่ในภูมิภาคหนึ่งภูมิภาคใดของประเทศ ประกอบกับการที่ปริมาณของสินค้าประเภทนี้ในโลกเพิ่มขึ้นไม่มาก จึงยากที่ผู้ผลิตรายใหม่หรือประเทศกำลังพัฒนาจะเข้ามาขายได้

ประเทศผู้นำเข้าสามารถเจรจากับประเทศผู้ส่งออก ไม่ให้ส่งสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอเกินโควตาในแต่ละปี ซึ่งภายใต้ MFA นี้ ประชาคมยุโรปและสหรัฐใช้เป็นเครื่องเจรจาต่อรองกับประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่โดยเฉพาะ เกาหลี อังกฤษ และไต้หวัน ให้จำกัดอัตราการส่งเข้าให้ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ใน MFA สำหรับประเทศไทยนั้นประสบปัญหาการเจรจาโควตาในแต่ละปีพอสมควร เนื่องจากทางสหรัฐไม่ยอมให้ไทยส่ง เสื้อผ้า เข้าสหรัฐจำนวนมาก¹ และเมื่อปี 1985 ได้มีการดำเนินการทางรัฐสภาสหรัฐเพื่อที่จะผ่านร่างกฎหมาย The Trade and Apparel Trade Bill หรือที่รู้จักกันในนามของ Jenkins Bill ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ถ้าผ่านไปจะเป็นการจำกัดอัตราการส่งออกของไทยลงอย่างมาก ซึ่งการจำกัดการส่งออกของไทยนี้จะเป็นการกีดกันอย่างเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากสหรัฐได้เลือกปฏิบัติเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศเท่านั้น ประเทศบางประเทศ เช่น เม็กซิโก ที่มีส่วนแบ่งตลาดสูงพอกับไทย ประเทศในกลุ่มคาริบเบียน ประชาคมยุโรปและแคนาดา ที่มีอำนาจการต่อรองสูงได้รับการยกเว้น อย่างไรก็ดี เป็นการโศกคดีที่ประธานาธิบดีเรแกน ได้วิพากษ์กฎหมายดังกล่าว และในการโหวตรอบสองปรากฏว่ารัฐสภาไม่อาจหาเสียงเพื่อที่จะลงล่างการวิพากษ์ของประธานาธิบดี แต่ก็ยังมีได้หมายความว่า การกีดกันโดยกฎหมายดังกล่าวจะสิ้นสุด เพราะมีสมาชิกรัฐสภายังมีโอกาสดูที่จะเล่นร่างกฎหมายตนเองเดียวกันให้สภาพิจารณาใหม่ และหาเสียงสนับสนุนเพิ่มขึ้นได้

อนึ่ง ถ้ากล่าวโดยละเอียดแล้ว ปัญหาของสิ่งทอและผลิตภัณฑ์ สิ่งทอไทยที่เกิดขึ้นมามี 2 ประการด้วยกัน ประการที่ 1 เป็นปัญหา embargo หรือการห้ามนำเข้า ซึ่งเป็นปัญหาระยะสั้น กล่าวคือ เดิมทีเดิยสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูป (garment) ของไทยถูกสหรัฐจำกัดโควตา ซึ่งรูปแบบของโควตามีสองอย่างคือ อย่างที่มีโควตาของตัวเองและแบบโควตา รวม

¹ นอกจากปัญหาการเจรจาแล้ว ประเทศไทยได้ถูกอุตสาหกรรมผู้ผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในสหรัฐฟ้องร้องเมื่อปี 1984 ในเรื่องการให้ความอุดหนุนการผลิตและส่งออกสินค้าดังกล่าว ซึ่งเป็นการทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยยอมทำสัญญาจะรับการลดส่วนและเลิกรับการสนับสนุนจากรัฐบาล ในขณะที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้ายอมให้สหรัฐเก็บภาษีตอบโต้

(aggregate limit) ประเทศไทยนั้นเท่าที่ปฏิบัติมาเราคุมแต่เฉพาะเสื้อผ้าสำเร็จรูปชนิดที่มีโควตาของมันเอง แต่ไม่ได้คุ่มโควตารวมจึงเกิดกรณีสหรัฐห้ามนำเข้า ประการที่ 2 เป็นปัญหาของทั้งสิ่งทอ (textiles) และเสื้อผ้าสำเร็จรูป (garment) คือ ปัญหา MFA ซึ่งเป็นปัญหาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกด้วยไม่ใช่มีเฉพาะประเทศไทย ในกฎหมาย Jenkins Bill ที่เสนอนั้นนอกจากต้องการคุ่มโควตารวมทั้งหมดแล้ว ยังต้องการเพิ่มการควบคุมไหม งามิ สินนิ นอกเหนือจากที่เคยคุ่มเฉพาะผ้าฝ้าย และ man-made fiber ที่ต้องทำเช่นนี้เพราะในอดีตเมื่อมีการคุ่มสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ทำด้วยผ้าฝ้าย ประเทศผู้ส่งออกสหรัฐก็จะหาวิธีหลีกเลี่ยง เช่น นำเอาผ้าฝ้ายผสมกับสินนิ ผสมกับไหม ผสมกับบางมิ เป็นการหลีกเลี่ยงโควตาวิธีหนึ่ง อนึ่งเมื่อกล่าวถึง MFA แล้ว อาจมีผู้มองว่าเป็นการผิดหลักการค้าเสรี หลายคนและหลายประเทศอยากให้เลิกระบบ MFA อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วระบบ MFA ให้ประโยชน์แก่ประเทศไทยไม่มากนักน้อย เพราะที่จริงเมื่อพูดถึงความสามารถในการผลิตสินค้าสิ่งทอ และผลิตภัณฑ์สิ่งทอของไทยยังเป็นรองหลายประเทศไม่ว่าจะเป็น อังกฤษหรือเกาหลี ดังนั้นถ้ามีการยกเลิก หรือเปิดให้มีการแข่งขันเสรี ก็อาจเป็นการทำลายอุตสาหกรรมดังกล่าวของไทยไม่มากนักน้อย บลจบันอุตสาหกรรมสิ่งทอ และผลิตภัณฑ์สิ่งทอไทยยังมีต่างประเทศร่วมลงทุนด้วยอยู่ไม่น้อย ซึ่งการที่ต่างชาติมาลงทุนในไทยก็อาจเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการกีดกันจากสหรัฐโดยการเข้าไทยเป็นทางผ่าน

นอกจากการกีดกันเรื่องสิ่งทอและเสื้อผ้าแล้ว ประเทศไทยยังประสบปัญหาการกีดกันการค้าอีกหลายอย่าง เช่น กรณีน้ำตาล ประชาคมยุโรปมีนโยบายปกป้องผู้ผลิตภายในประชาคมโดยใช้ภาษีนำเข้าผันแปร (variable import levies) และให้เงิน

¹ น่าสังเกตว่า ผู้ประกอบกิจการสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอในประเทศไทยที่เคยได้สิทธิสิ่งทอไปสหรัฐมักเป็นผู้ที่ไม่ได้คัดค้าน MFA เนื่องจากการให้โควตาส่งออกสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอของไทยเป็นไปโดยดูผลการส่งออกในอดีต (past performance) เพราะฉะนั้นผู้ผลิตเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่ได้ economic rent เนื่องจากเป็นผู้ได้สิทธิในโควตาส่งออก

ช่วยเหลือผู้ส่งออก (Export subsidies) ในขณะที่สหรัฐมีนโยบายใช้ภาษีขาเข้า โควต้าและเก็บค่าธรรมเนียม ซึ่งการทำเช่นนี้ก่อให้เกิดการใช้สินค้าอื่นแทนน้ำตาล¹ พร้อมกับทำให้ผลผลิตน้ำตาลในตลาดโลกมีมากเป็นการกดราคาลง ทำให้ประเทศไทยเดือดร้อน ในสหรัฐก็เช่นกันมีความพยายามกีดกันปลาทุ่นำกระป๋องจากประเทศไทยตลอดเวลา เนื่องจากประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกปลาทุ่นำกระป๋อง 60 เปอร์เซ็นต์ของตลาดสหรัฐ แม้ว่าความพยายามกีดกันยังไม่สำเร็จ^{2,3} แต่ประเทศไทยต้องใช้จ่ายเงินค่าผู้คิดเป็นจำนวนสูง ซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งของความพยายามกีดกัน ด้านสับปะรดกระป๋องมีการจำกัดโควต้าโดยประชาคมยุโรปในวงหนึ่ง โดยมีการจำกัดขนาดกระป๋องด้วย ในปัจจุบันต้องมีการขออนุญาตนำเข้า เป็นต้น

นอกจากการกีดกันการค้าในรูปสินค้าแล้ว ยังมีการกีดกันการค้าในเรื่องของบริการด้วย แต่เป็นเรื่องที่ไม่มีผู้กล่าวถึงมากนัก ทั้งที่การกีดกันมีอยู่ในระดับสูงทั้งในด้านของประเทศที่พัฒนาและประเทศกำลังพัฒนา จากการศึกษาของ Cairncross et al. (1982) พบว่า ขนาดของการค้าบริการสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา มูลค่าถึงหนึ่งในสาม

¹ ในสหรัฐนั้นผู้ผลิตน้ำตาลทรายใหญ่ได้หันมาใช้ข้าวเชื่อมจากข้าวโพดแทนน้ำตาล เนื่องจากการกีดกันการค้าทำให้ราคาน้ำตาลภายในสหรัฐอยู่ในระดับสูง ซึ่งการที่มีการหันมาใช้ข้าวโพดแทนน้ำตาลนี้ก็ทำให้เกิดแรงสนับสนุนจากข้าวไร่ ข้าวโพดอีกต่อหนึ่งให้กีดกันน้ำตาล ซึ่งเดิมการกีดกันน้ำตาลนี้ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปลูกอ้อยและพืชไร่อยู่แล้ว

² ปัจจุบันในสหรัฐได้มีการเล่นอแวนเดอร์สันเป็นกฎหมาย ซึ่งถ้าผ่านเป็นกฎหมายจะเป็นการเพิ่มภาษีขาเข้าจาก 6 เปอร์เซ็นต์เป็น 35 เปอร์เซ็นต์

³ จากยอดการขายพบว่า คนอเมริกันนิยมปลาทุ่นำกระป๋องของไทยมากกว่าปลาทุ่นำกระป๋องของสหรัฐ เพราะปลาทุ่นำกระป๋องไทยเป็นปลาที่แช่ในน้ำเกลือในขณะที่ปลาทุ่นำกระป๋องของสหรัฐเป็นปลาที่แช่ในน้ำมัน ซึ่งทำให้คนอเมริกันไม่ค่อยนิยมเนื่องจากปัจจุบันคนอเมริกันให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกินเพื่อสุขภาพมากขึ้น

ของสินค้าส่งออก และสินค้าในรูปบริการนี้เกี่ยวกับปริมาณของสินค้าที่มีการค้าขายระหว่างประเทศอย่างมาก¹ ซึ่งโดยทั่วไปบริการเหล่านี้ถูกกีดกันเช่นเดียวกับสินค้า คือ มีการจำกัดในการให้เงินอุดหนุน การควบคุมโดยเฉพาะการให้สิทธิในการจัดตั้งและการเข้าถึงตลาด มาตรฐานและเทคนิคการต้องรับอนุญาต ตัวอย่างของการกีดกันสินค้าบริการมีหลายอย่าง เช่น การกีดกันโดยออกใบอนุญาตทำงาน (work permit) แก่แรงงานต่างชาติให้ยากเข้าไว้ การขนส่งทางอากาศมักถูกรัฐบาลแต่ละประเทศผูกขาดด้านการปฏิบัติการบนภาคพื้นดินไม่ว่าจะเป็นการสำรองที่นั่ง การจำหน่ายตั๋ว การบริการขนส่งสินค้าและกระเป๋ามีการจำกัดการใช้ท่าอากาศยานของสายการบินอื่น และให้การสนับสนุนสายการบินของประเทศตน ด้านท่องเที่ยวมีการควบคุมเงินตราต่างประเทศสำหรับการเดินทาง การละเมิดสิทธิภาพยนต์และเก็บภาษีภาพยนต์ต่างประเทศสูง การดัดแปลงแบบคอมพิวเตอร์ การห้ามตั้งสาขาหรือธนาคารตัวแทนจากต่างประเทศ การไม่ยอมให้บริการประกันต่างประเทศเข้ามาประกอบกิจการ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าการพยายามทำให้การค้าขายบริการให้มีความเสรียิ่งขึ้นนั้นทำได้ยาก เนื่องจากชนิดของการบริการมีมาก การระบุ และวัดการกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรทำได้ไม่ง่าย ยิ่งไปกว่านั้นคือ ประเทศต่าง ๆ มีนโยบายปกป้องอุตสาหกรรมบริการในเรื่องการธนาคาร การประกันภัย การขนส่งทางเรือ โดยอ้างเหตุผลต่าง ๆ มากมาย อย่างไรก็ตามในเรื่องการกีดกันบริการนี้แม้ว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาจะให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการที่จะให้มีการเจรจาการค้าสินค้าบริการภายใต้ GATT แต่ดูเหมือนว่าประเทศที่กำลังพัฒนามากกว่ารวมทั้งประเทศไทยไม่ค่อยจะสนใจ-

¹ เรื่องการให้นิยามของสินค้าบริการของประเทศต่าง ๆ ไม่เหมือนกันทีเดียว แต่โดยทั่วไปแล้วการบริการจะประกอบด้วยบริการที่ใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ (เช่น การท่องเที่ยว การก่อสร้าง), การบริการที่ใช้ทุนเป็นส่วนใหญ่ (เช่น การขนส่งผู้โดยสารทางอากาศและการขนส่งสินค้าทางเรือ), การบริการที่ใช้ความถนัดและเทคโนโลยี (เช่น ธนาคาร ประกันภัย การให้คำปรึกษา การโฆษณา ลิขสิทธิ์ ภาพยนต์)

เรื่องนี้ทำไมเรานึก ทั้งนี้เนื่องจากกว่าประเทศที่กำลังพัฒนาเหล่านี้ ถ้าไม่มีการท่องเที่ยว
ที่บางประเทศมีรายรับสุทธิเป็นบวกแล้วจะพบว่า ประเทศกำลังพัฒนาเกือบทุกประเทศไม่ได้
เป็นผู้มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในเรื่องบริการมากนักและจะเป็นผู้นำเข้าสินค้า
บริการจากต่างประเทศเสียเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ขาดดุลในด้านการบริการ ซึ่งเป็นผลทำให้
ประเทศเหล่านี้ควบคุมการขาดดุลเหล่านี้ โดยพยายามลดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศ
โดยการกีดกันสินค้าบริการจากประเทศที่พัฒนาแล้วและส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตสินค้าบริการ
ภายในประเทศ จนทำให้ประเทศพัฒนาแล้วเรียกร้องให้ประเทศไทยเปิดการแข่งขันเสรี
มากขึ้น เช่น ในกิจการธนาคารและประกันภัยดังได้ยินข่าวอยู่เสมอ¹

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ เป็นสาเหตุของการเกิดการกีดกันการค้า ลักษณะของ
การกีดกันการค้า รวมทั้งผลของการกีดกันการค้าอย่างคร่าว ๆ ที่มีต่อประเทศไทย ซึ่ง
สำหรับผลของการกีดกันการค้าในอดีตเป็นข้อมูล (information) อย่างหนึ่งที่เราได้

¹ ปัญหาเรื่องการกีดกันทางด้านบริการนี้มีใช้ไม่แต่การกีดกันระหว่างประเทศที่
พัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนาเท่านั้น ในระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยกันก็มีปัญหานี้
ค่อนข้างมาก ขณะที่กำลังเขียนงานวิจัยนี้ (เมษายน 1987) ในอังกฤษได้มีการออกข้อ-
กำหนดของ The Financial Services Act ให้อำนาจรัฐบาลในการถอนใบอนุญาต
ธนาคารและบริษัทประกันภัยของญี่ปุ่นได้ ถ้าญี่ปุ่นไม่ยินยอมให้ธนาคารและบริษัทประกันภัย
ของอังกฤษเข้าไปเปิดดำเนินการใหญ่ในญี่ปุ่นในระดับใกล้เคียงกัน หรือกรณีที่เกิดขึ้นระหว่าง
สหรัฐและญี่ปุ่นซึ่งเกิดมาตลอดเวลาหลายปี ในบางครั้งก็มีผลกระทบกระเทือนถึงไทยด้วย
เช่นเมื่อปี 1985 สหรัฐบังคับญี่ปุ่นให้เปิดตลาดสำหรับสหรัฐมากขึ้น ญี่ปุ่นก็ปฏิบัติตาม
โดยวิธีที่หันมากีดกันประเทศที่มีอำนาจต่อรองต่ำกว่า เช่น ไทย โดยเฉพาะการที่ญี่ปุ่น
ไม่ยอมลดภาษีไก่ไร้กระดูก (boneless chicken) ให้แก่ไทยเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด

รวมเข้าไว้แล้วในการวิเคราะห์ของเรา ปัญหาที่น่าสนใจต่อไปก็คือว่า แนวโน้มและลักษณะการกีดกันการค้าในอนาคตจะเป็นไปเหมือนกับที่เกิดขึ้นมาแล้วหรือไม่ ถ้าใช่การคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตโดยวิธีการของผู้สืบทอดแนวโน้มหลักและใช้แนวโน้มหลักฉายภาพ (projection) ไปข้างหน้า ก็คงจะพอประมาณการได้ถูกต้องพอสมควร อย่างไรก็ตามถ้าเกิดมีเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มอย่างถาวรได้แล้วก็อาจจะเปลี่ยนทิศทางการคาดการณ์การค้าออกไปได้

ดังนั้นในที่นี้จะเป็นการพิจารณาถึงสถานการณ์ทั่วไปของโลกอย่างสั้น ๆ เพื่อที่จะดูว่า จะมีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงลักษณะและขอบเขตของการกีดกันการค้าที่สำคัญภายใน 5 ปีข้างหน้าหรือไม่ และการเปลี่ยนแปลงที่นี้จะมีผลต่อกิจทางการค้าของประเทศไทยอย่างไร

ตามที่ได้ทราบมาแล้วในตอนต้นของส่วนนี้ว่า สาเหตุของการกีดกันทางการค้าที่สำคัญของประเทศอุตสาหกรรมจะมาจากภาวะเศรษฐกิจของโลก ถ้าเศรษฐกิจของโลกโดยเฉพาะในประเทศอุตสาหกรรมตกต่ำ แนวโน้มที่จะนำการกีดกันการค้ามาใช้เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายใน, ป้องกันการว่างงานและแก้ปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงินในระยะสั้นก็มีมากขึ้น แต่ถ้าเศรษฐกิจของโลกอยู่ในระดับดีขึ้น แนวโน้มจะมีการนำการกีดกันการค้าอาจจะลดลง เนื่องจากประเทศอุตสาหกรรมอาจจะสามารถดูดซับแรงงานที่ต้องมีการเปลี่ยนงานจากสาเหตุการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลงได้ เพราะถ้าเศรษฐกิจจะมีการขยายตัวของการผลิต และมีการส่งออกมากขึ้น จากการประมาณการพื้นฐานหรือแบบปานกลาง (baseline scenario) เกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกของ IMF คาดว่ารัฐบาลสหรัฐจะพยายามลดการขาดดุลลงประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ของ GNP¹

¹ ขณะนี้ประธานาธิบดีเรแกนได้เซ็นร่างกฎหมายบังคับให้รัฐบาลจำเป็นต้องทำงบประมาณให้สมดุล (balance budget) ภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว

ค่าอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์กับเงินสกุลต่าง ๆ ของยุโรปรวมทั้งเงินเยนของญี่ปุ่นจะลดลง 5 เปอร์เซ็นต์¹ นโยบายเปลี่ยนโครงสร้างในยุโรปจะลดการว่างงานในเศรษฐกิจได้เล็กน้อย, อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นที่แท้จริงในตลาดยุโรปดอลลาร์จะลดลงสู่ระดับ 3.5 เปอร์เซ็นต์, อัตราการเจริญเติบโตของ GNP ในประเทศอุตสาหกรรมในช่วง 1987-90 จะอยู่ในอัตรา 3.1 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ซึ่งการเจริญเติบโตดังกล่าวไม่อยู่ในระดับที่มีการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจโลกอย่างมาก จึงคาดว่าระดับการกีดกันการค้าจะอยู่ในระดับเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาก

นอกจากปัญหาเศรษฐกิจที่จะกำหนดระดับการกีดกันทางการค้าแล้ว ปัจจัยทางการเมืองภายในประเทศอุตสาหกรรมก็มีส่วนมากในการกำหนดระดับการกีดกัน ปัจจุบันมีร่างกฎหมายกีดกันการค้าที่รอผ่านการพิจารณาในรัฐสภาสหรัฐอยู่ราว 200 ฉบับ แต่เมื่อพิจารณาถึงนโยบายและจุดยืนของรัฐบาลสหรัฐในปัจจุบันจากกรณี Jenkins Bill ซึ่งถูกวิโต้และแพ้โหวตรองสองแล้วคาดว่าร่างกฎหมายดังกล่าวอาจไม่ผ่านการประกาศเป็นร่างกฎหมายทั้งหมด อย่างไรก็ตามดังที่ทราบกรณีสินค้าเกษตรนั้น สหรัฐได้เปลี่ยนแปลงนโยบายใหม่ ประธานาธิบดีเรแกนได้ลงนามในพระราชบัญญัติการเกษตรที่เรียกว่า "Farm Act"² เมื่อปลายปี 1985 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนนโยบายเกษตรจากเดิมที่ให้ประกันราคาสินค้าเกษตรภายในให้อยู่ในระดับสูงทำให้สหรัฐขายสินค้าไม่ได้ มาเป็นโครงการอุดหนุนการส่งออก โดยมีเป้าหมายที่จะลดราคาสินค้าเกษตรของสหรัฐในตลาดโลก โดย

¹ ในขณะที่เขียนบทความนี้ ได้มีความพยายามตั้งแต่ปลายปี 1985 ของมหาอำนาจเศรษฐกิจ 5 ประเทศคือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมันตะวันตก และฝรั่งเศส (หรือรู้จักกันในนาม G5) เข้าแทรกแซงตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพื่อให้ค่าดอลลาร์สหรัฐลดลง ซึ่งก็ลดลงจริงอย่างมากในปี 1981 จนทำให้เป็นวิกฤต

² กฎหมาย Farm Act จะเป็นกฎหมายที่ควบคุมโครงการเกษตรของรัฐบาลกลางไปจนถึงปี 1990

รัฐบาลจะเป็นผู้จ่ายเงินทดแทนราคาส่วที่ลดไปนี้ ซึ่งกรณีนี้คาดว่าจะมีผลต่อการส่งออกของไทย โดยเฉพาะข้าวและข้าวโพดพอสมควร แต่ขนาดของผลกระทบจะเป็นแค่ไหนนั้น ยังไม่ได้มีการประมาณการไว้นับบทความนี้¹ อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าโครงการทางเกษตรที่ประเทศอุตสาหกรรมใช้นั้นมิได้ไม่มีข้อจำกัดเลย จริง ๆ แล้วจากประสบการณ์ของประเทศในประชาคมยุโรปได้แสดงให้เห็นแล้วว่า การมุ่งรักษาระดับราคาผลิตผลเกษตรภายในให้สูงพร้อมทั้งการให้เงินสนับสนุนการส่งออกทำให้มีการใช้ทรัพยากรสูงมาก อาจทำไม่ได้ตลอดไป หรือการออกกฎหมาย Farm Act นี้ส่วนหนึ่งมีจุดประสงค์มาจากความต้องการลดการขาดดุลของรัฐบาล ดังจะเห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวมีการลดราคาพุงสำหรับผลิตผลเกษตรพื้นฐานให้อิงกลไกตลาดมากกว่าก่อน มีการให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการราคาประกันนี้เข้าร่วมโครงการลดพื้นที่ด้วย^{2,3}

นอกเหนือจากปัจจัยทางเศรษฐกิจของโลกและปัจจัยทางการเมืองในประเทศอุตสาหกรรม ปัจจัยกำหนดการกีดกันการค้ายังขึ้นอยู่กับปัจจัยในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของประเทศ

¹ แต่คาดว่า คงจะไม่มากถึงกับเปลี่ยนภาพรวมทางการค้าทั้งหมด เพราะปัจจุบันประเทศไทยพึ่งสินค้าออกหลายชนิด และกลไกการปรับตัวจะทำให้มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรไปผลิตพืชผลชนิดอื่นที่มีราคาเปรียบเทียบดีกว่า

² ประชาชาตธุรกิจ 28 ธ.ค. 2528

³ ในการพิจารณาเรื่องผลิตผลการเกษตร โดยเฉพาะข้าวนี้ ต้องพิจารณาความสามารถของประเทศภาคพื้นเอเชียด้วย เนื่องจากประเทศเหล่านี้หลายประเทศที่เคยเป็นลูกค้าของไทย ในระยะหลังสามารถผลิตข้าวเพิ่มขึ้นอย่างมากจนถึงมีการลดการนำเข้าจากไทยโดยตลอด อย่างไรก็ตามก็ดีจากการคาดการณ์ของ ฮัมมาร์ และเจมส์คัต (2529) คาดว่าในช่วง 3-4 ปีข้างหน้า การนำเข้าจากไทยจะไม่ลดลงมากกว่านี้ เพราะขาดเงินอุดหนุนในการลงทุนด้านชลประทาน ปุ๋ย ลินเชื้อ

ส่งออกจากผลิตผลเกษตร เช่น ข้าว ยางพารา ในขณะที่การเก็บภาษีนำเข้าผลิตผลเกษตร มีน้อย มีการกำหนดโควตาการส่งออกในบางสินค้า เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด และข้าว (ในบางครั้ง) ซึ่งจากการประเมินแนวโน้มนโยบายดังกล่าวโดย ฮัมมาร์ และเจมส์คัท (2529) คาดว่าคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านนี้มาก เนื่องจากอำนาจการต่อรองของเกษตรกรไทยยังมีน้อย ในด้านสินค้าอุตสาหกรรมนั้นเท่าที่ผ่านมา มีการขยายปริมาณการส่งออกค่อนข้างรวดเร็ว ปัจจุบันสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญคือ ผลิตภัณฑ์อาหาร สิ่งทอ อิฐมวลเบา แผงวงจรไฟฟ้า รองเท้า เป็นต้น ซึ่งอนาคตของสินค้าเหล่านี้ขึ้นอยู่กับปริมาณเงินในประเทศอุตสาหกรรมเป็นสำคัญเนื่องจากเป็นคู่ค้ารายใหญ่ สำหรับการนำเข้า สินค้าต่างประเทศนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย รวมทั้งการใช้จ่ายของรัฐบาลในช่วงสองสามปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้มีความพยายามในการควบคุมการใช้จ่ายของรัฐบาลให้อยู่ในฐานะที่ ไม่มีการเพิ่มการขาดดุลมากขึ้นนัก ทำให้มีการก่อหนี้ระหว่างประเทศน้อยลง (แต่หนี้ก็ยังคงมีการสะสมในอัตราค่อนข้างสูง) อย่างไรก็ตาม คาดว่าในอนาคตอันใกล้ รัฐบาลอาจต้องดำเนินนโยบายขาดดุลเพิ่มขึ้นอีก เนื่องจากว่าขณะนี้รัฐบาลได้ตัดสินใจดำเนินการ โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตชายฝั่งทะเลตะวันตก ซึ่งคาดว่าโครงการนี้จะสร้างความกดดันในด้านดุลการค้า ดุลการชำระเงินและหนี้ต่างประเทศของไทยไม่มากนักน้อย เนื่องจากโครงการนี้ใช้งบประมาณมากจึงเป็นการก่อให้เกิดช่องว่างทางการค้า (trade gap) ที่มากขึ้น ^{1,2,3}

1 การที่การใช้จ่ายที่มากขึ้นของรัฐบาลโดยเฉพาะขาดดุลของรัฐบาลที่มากขึ้น ก่อให้เกิดการขาดดุลการค้าหรือเกิดหนี้มากขึ้น อธิบายได้ว่า เมื่อรัฐบาลมีการใช้จ่ายมากขึ้น จะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มปริมาณสำหรับสินค้าเข้า หรือการที่รัฐบาลเก็บภาษีได้เพิ่มขึ้นไม่ทันรายจ่าย รัฐบาลจะต้องหาเงินมาสนับสนุนการใช้จ่ายนั้น ทางหนึ่งก็คือ โดยการกู้ยืมจากต่างประเทศ

2 อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของไทยพบว่า เป้าหมายหลักของรัฐบาลไทยคือ การดำเนินนโยบายเพื่อให้เกิดมีการได้ดุลยภาพภายนอกนั้นก็คือ ดุลการชำระเงินได้ดุลเป็นสำคัญ ดังนั้นถ้ารัฐบาลยังคงยึดนโยบายนี้ การขาดดุลที่จะเกิดขึ้นนี้คงเป็นเพียงเหตุการณ์ชั่วคราวเท่านั้น

3 ที่จริงแล้ว การขาดดุลการค้าส่วนใหญ่ของประเทศอุตสาหกรรมก็อาจเกิดจากการที่รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินรายได้ของตนได้ไม่น้อย อย่างไรก็ตามในประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ มักไม่ยอมรับข้อเท็จจริงนี้หรือเลือกที่จะไม่สนใจข้อนี้ เนื่องจากการลดการใช้จ่ายหรือเก็บภาษีเพิ่มทำให้เสียคะแนนนิยม ดังนั้น นักการเมืองส่วนใหญ่จึงมุ่งประเด็นของสาเหตุการขาดดุลการค้าไปยังประเทศคู่ค้า ทั้ง ๆ ที่ความจริงประเทศคู่ค้าอาจไม่ได้เป็นต้นเหตุสำคัญของการขาดดุลการค้าของประเทศอุตสาหกรรมก็ได้

ปัจจุบันมีผู้กล่าวว่า อนาคตของการค้าไทยนอกจากจะขึ้นกับการค้าขายซึ่งเรียกว่า countertrade ซึ่งเป็นการค้าขายระหว่างประเทศที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ณ เวลาหนึ่งเวลาใด โดยไม่มีเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง การใช้ countertrade นี้มักใช้ในการค้ากับประเทศที่มีปัญหาขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ¹ อย่างไรก็ตามในเศรษฐกิจแล้วการหวังพึ่งให้มีการขยายตัวทางการค้าของประเทศไทยโดยใช้ countertrade ทำได้ยาก² เพราะจำเป็นต้องหาคู่ค้าที่มี coincidence of wants หรือมีความต้องการสินค้าซึ่งกันและกันพอดี นอกจากนี้ในแง่ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจแล้ว การหันกลับไปสู่วิธีการแลกเปลี่ยนสองฝ่าย (bilateralism) ซึ่งเป็นวิธีการดั้งเดิมที่แพง และเป็นวิธีที่ประเทศที่ไม่มีประสิทธิภาพทางการค้าใช้กัน เพราะถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว สินค้าที่เกิดจากการค้าโดย countertrade นี้มักเป็นสินค้าที่เป็นส่วนเกิน (surplus) ที่คนไม่ต้องการแล้ว จึงไม่น่าจะมีมูลค่าสำคัญมากถึงกับกำหนดทิศทางการค้าของไทยได้

นอกจากนี้ปัจจัยที่จะกำหนดแนวโน้มการกีดกันการค้าก็คือ การเจรจาการค้ารอบใหม่ภายใต้ GATT เพราะนับตั้งแต่สิ้นสุดการเจรจาการค้าในกรอบที่แล้วหรือ Tokyo Round ในปี 1979 แรงผลักดันที่ก่อให้เกิดการค้าเสรีที่เป็นมาเกือบสามสิบปีเริ่มถดถอย มีการกีดกันการค้ามากขึ้นในภาคเศรษฐกิจบางภาค เช่น สิ่งทอและเสื้อผ้า เหล็ก, น้ำตาล และสินค้าเกษตรดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ประเทศต่าง ๆ มักใช้นโยบายการค้าโดยการเจรจาแบบทวิภาคี หรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาดุลการค้ามากกว่าการเจรจาหลายฝ่าย ยกตัวอย่างเช่น กรณีสหรัฐอเมริกาพยายามบีบบังคับญี่ปุ่นให้แก้ปัญหาดุลการค้าที่ญี่ปุ่นได้ดุลอยู่มาก ถึงกับมีการออกกฎหมายให้มีการตอบโต้ในรัฐสภาสหรัฐ หรืออย่างกรณีสหรัฐอเมริกาพยายามยกเลิกสิทธิพิเศษทางด้านศุลกากร หรือ GSP มาต่อรอง

1 ในการศึกษาของ Banks (1983) พบว่า ในขณะนั้นปริมาณการค้าขายโดยวิธี countertrade มีประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ของการค้าของโลก

2 ปริมาณการค้าขายโดยวิธี countertrade นี้ยากที่จะติดตามเพราะไม่ได้บันทึกไว้ในบัญชีการค้าของประเทศ

กับไทยเพื่อให้ไทยมีการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ทางปัญญา เป็นต้น^{1,2} ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะเป็นการส่วนทางกับแนวความคิดการค้าเสรี

¹ เรื่อง GSP ที่สหรัฐให้กับไทยนั้นมาตั้งแต่ปี 1974 แล้ว ซึ่งเมื่อก่อนเป็นการให้เปล่า ต่อมาเมื่อมีการจะต่อสัญญาในปี 1984 สหรัฐได้เสนอให้ไทยให้ผลตอบแทนสหรัฐ 4 ข้อด้วยกันคือ 1. ให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์ทางปัญญา (intellectual property right) 2. ให้ประเทศไทยเปิดตลาด 3. ไม่ให้ประเทศไทยใช้นโยบายส่งเสริมการลงทุนที่จะก่อให้เกิดความบิดเบือนในการลงทุนการค้า (trade distorting investment) และ 4. ให้ประเทศไทยปกป้องสิทธิแรงงานของเราเอง (เช่น ไม่ให้จ่ายค่าแรงงานต่ำไป) ซึ่งทั้ง 4 ข้อนี้ ยกแรกเรื่องสิทธิทางปัญญา เป็นเรื่องที่สหรัฐสนใจมากที่สุด โดยเน้นในประเด็น เช่น ให้ไทยมีกฎหมายสิทธิบัตรยา เป็นต้น ซึ่งขณะที่เขียนงานวิจัยฉบับนี้ รัฐบาลไทยยังรับเงื่อนไขพิจารณาก่อนที่จะคุ้มครองหรือไม่ เพราะ GSP นั้นมีไม่แน่นอน สหรัฐอาจถอนสิทธิพิเศษเมื่อไรก็ได้ และสินค้าที่ไทยได้ขายแก่สหรัฐภายใต้ GSP มีมูลค่าราว 150 ล้านดอลลาร์ต่อปีเท่านั้น ซึ่งถ้าไม่มีแม้ GSP ไทยก็คงยังขายสินค้าได้อยู่แม้ผลประโยชน์จะลดน้อยลงไปบ้างก็ตาม

² เรื่องอื่น ๆ เกี่ยวกับการค้าที่สหรัฐเรียกร้องให้ไทยทบทวนนโยบาย คือ ก. ในด้านการเกษตรสหรัฐขอให้ไทยเปิดตลาดให้นำเข้าข้าวเหลือง พร้อมทั้งลดภาษีนำเข้าข้าวเหลืองและให้มีการลดภาษีสินค้าเกษตรจากสหรัฐ เช่น ลูกแอปเปิล ลูกพีช ข. สหรัฐคิดว่าดุลการของไทยประเมินมูลค่าสินค้าแบบไม่ค่อยมีหลักเกณฑ์มักจะประเมินราคาสูงไว้ก่อน เนื่องจากมีการเก็บภาษีแบบ ad valorem หรือเก็บเป็นเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าสินค้าเข้า ค. สหรัฐต้องการให้ไทยเปิดให้มีการนำเข้าหรือจากต่างประเทศเข้าอย่างเสรี หรือเปิดให้มีการร่วมลงทุนในการผลิตบุหรี่ เนื่องจากการผลิตบุหรี่ในประเทศไทยเป็นการผูกขาด ง. สหรัฐขอให้ไทยเปิดโอกาสให้ธนาคารและบริษัทประกันภัยต่างประเทศเข้ามาดำเนินกิจการ จ. สหรัฐถือว่าไทยว่าไม่ได้ปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับสินค้าของสหรัฐ เช่น สินค้าซอฟต์แวร์ คอมพิวเตอร์ สินค้าเทคโนโลยีสูง เทป แล่ กระเป๋าที่ไทยลอกเลียนแบบ ฉ. สหรัฐต้องการให้ไทยแก้กฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ (copyright) และสิทธิบัตร (patent) โดยเฉพาะสิทธิบัตรยา ซึ่งไทยโดยคณะรัฐมนตรีก็ได้ลงมติตอบสนองสหรัฐไปในบางประการ โดยจะดำเนินการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ คุ้มครองเครื่องหมายการค้า เพิ่มบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน และเปลี่ยนระบบการนำเข้าจากโควตาเป็นระบบภาษี แต่ในทางปฏิบัติคงมีปัญหาบางประการอย่างเรื่องลิขสิทธิ์ด้านซอฟต์แวร์ แม้เรามีสำนักงานกฤษฎีกาควบคุมแต่ไม่มีผลทางปฏิบัติ เพราะไทยอ้างว่าสหรัฐไม่ได้เป็นสมาชิกพันธะเบอรันที่ควบคุมด้านลิขสิทธิ์ หรือเครื่องหมายการค้ามีปัญหาตรงที่ว่าต้องผ่านสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

ดังนั้นจึงมีความพยายามผลักดันอย่างมาก โดยเฉพาะจากสหรัฐ¹ ให้มีการเปิดการเจรจาการค้ารอบใหม่ ซึ่งก็ทำได้สำเร็จในปลายปี 1986 แต่กว่าจะสำเร็จได้ก็ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก เนื่องจากว่าขณะนี้มีการแบ่งประเทศออกเป็นกลุ่มเหนือและกลุ่มใต้ โดยประเทศกำลังพัฒนาที่มีการรวมกลุ่มกันซึ่งรู้จักกันในนาม Group of 77 ซึ่งกลุ่มนี้มีความขัดแย้งกับประเทศอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก ประเทศผู้นำในกลุ่มเหล่านี้ โดยเฉพาะ บราซิล และอินเดียมีความแคลงใจในเหตุจูงใจในการเล่นของสหรัฐที่ทำให้เจรจาการค้ารอบใหม่ เนื่องจากสหรัฐดูออกจะเน้นเรื่องการค้าในรูปของบริการและการค้าในรูปสินค้าที่มีเทคโนโลยีสูงเป็นพิเศษ ในขณะที่ยังมีการกีดกันการค้าของสหรัฐในสินค้าประเภทอื่น ๆ อยู่ ยิ่งไปกว่านั้นประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีความเห็นให้มีการปกป้องการบริการด้วย เนื่องจากไม่แน่ใจว่าจะแข่งขันกับผู้ผลิตสินค้าบริการของอเมริกาได้หรือไม่ (Schultz, 1984) จึงทำให้การเจรจาตลอดไป¹ อย่างไรก็ตาม การเจรจาการค้าก็ได้เกิดขึ้นแล้ว แต่แม้มีการประชุมเกิดขึ้นก็คาดว่าจะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงต่อการค้าของโลก ทั้งนี้เนื่องจากการประชุมที่จะมีขึ้นนั้น คงเป็นไปแบบการประชุมที่ผ่านมาแล้ว คือ แทนที่จะมีการพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวิวัฒนาการการค้าโลกแล้วพิจารณาปรับระบบปัจจุบันให้เข้าสู่กรอบของการค้าพหุภาคี ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ขั้นพื้นฐานของ GATT ที่ประชุมระดับรัฐมนตรีของ GATT กลับให้มีการศึกษาถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ เป็นกรณีไป เช่น ประเด็นการกีดกันการค้าระหว่างประเทศ การคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ การจำกัดปริมาณนำเข้า การใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร การค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ฯลฯ ซึ่งการเจรจาโดยใช้ประเด็นเหล่านี้จากประสบการณ์ที่แล้ว ๆ

¹ อย่างไรก็ตามก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ทำการของรัฐบาลไทย (และประเทศในอาเซียนด้วย) แม้จะอยู่ในกลุ่ม 77 แต่ก็ไม่ได้มีความเห็นขัดแย้งกับประเทศอุตสาหกรรมมากดังเช่นที่ประเทศอินเดียมี และรัฐบาลไทยมีแนวโน้มประนีประนอมมากกว่า ทั้งนี้เข้าใจได้ว่าเป็นเพราะประเทศไทยพึ่งการค้ามากกว่า 40 เปอร์เซ็นต์ของ GDP ในขณะที่ประเทศอินเดียมีการค้าขายกับประเทศอุตสาหกรรมราว ๆ 10 เปอร์เซ็นต์ของ GDP เท่านั้น

มาไม่ก่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงการค้าของโลกมากนัก^{1,2} แต่ก็คงไม่ทำให้สภาพการณ์การค้าเลวลงไปอีก เพราะในการเปิดการเจรจาการค้ารอบใหม่แต่ละรอบจะเกิดสิ่งที่เรียกว่า Standstill Agreement on Tariff and Protectionism คือ การให้ประเทศต่าง ๆ หยุดการเพิ่มภาษีหรือการระกีดกันอย่างน้อย 4-5 ปีในช่วงการเจรจา ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นแม้สถานการณ์การค้าไม่ดีขึ้นแต่ก็จะไม่เลวลงกว่าที่เป็นอยู่

ดังนั้น จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าในบรรดาปัจจัยที่กำหนดการกีดกันการค้าแล้วไม่ว่าเราจะดูปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของโลก ปัจจัยทางการเมืองภายในประเทศอุตสาหกรรม ปัจจัยด้านนโยบายของประเทศไทย หรือปัจจัยการเจรจาตกลงการค้าระหว่างประเทศที่จะมีขึ้น จะเห็นได้ว่าในระยะเวลา 4-5 ปีข้างหน้าจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยเหล่านี้อย่างรุนแรงจนกระทั่งมีการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มหลักทางด้านการค้าที่จะมีผลต่อประเทศไทย ดังนั้นผู้วิจัยเชื่อว่าการคาดการณ์เกี่ยวกับทิศทางทางการค้าของประเทศไทย โดยไปแนวโน้มหลักที่เป็นมาในอดีตคงจะให้ภาพในอนาคต 5 ปีข้างหน้าได้พอสมควร *

¹ เกร็กโกโร สิริระแพทย "การเจรจาเรื่องสิทธิกีดกันการค้า" เอกสารประกอบใน Workshop Series ของ EIEO ครั้งที่ 17 เรื่อง สิทธิกีดกันการค้า คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กันยายน 2528, หน้า 104

² กล่าวอีกนัยหนึ่ง ประเทศต่าง ๆ ที่ประชุมมักจะยึดถือทัศนคติแบบ mercantilist view คือ มุ่งที่จะเจรจาให้ประเทศของตนส่งออกสินค้าออกให้มากที่สุดและนำเข้าให้น้อยที่สุด ซึ่งขัดกับหลักการค้าเสรีที่ต้องการให้มีการส่งออกเพื่อได้ประโยชน์จากการนำสินค้าเข้าราคาถูกเป็นการแบ่งงานกันทำ

* ผู้เขียนขอขอบคุณ ดร.โฆษะ อาริยา ที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในตอนต้นของการศึกษา แต่ความรับผิดชอบคงเป็นของผู้เขียนทั้งสิ้น นอกจากนั้นขอขอบคุณคุณวินทราภรณ์ ลอยทอง, คุณพญิพร นครชัย, คุณวันดี หลายศิริโรจน์, คุณมณีรัตน์ เจริญสินกุล คุณไวยวัฒน์ เจริญยาดี และคุณอาภรณ์ นาควิริยะ ซึ่งเป็นผู้ช่วยวิจัย รวมทั้งคุณวันพร จาตุเจริญ และคุณสุชาดา วรรณประเสริฐ ผู้ช่วยภาษาพิมพ์ต้นฉบับให้ไว้ในครั้งนี้ด้วย

การจับสัตว์น้ำด้วยอวนลากที่ลึก 20 เมตร

Period	สัตว์ 1		สัตว์ 2		สัตว์ 3		สัตว์ 4		สัตว์ 5		สัตว์ 6		สัตว์ 7		สัตว์ 8		สัตว์ 9		สัตว์ 10	
1957	Rice	3.6	Rub	1.4	Tin	0.5	Teak	0.3	Tap.	0.1	Tob.	0.1	maize	0.1	Jute	0.1				
1958	"	3.0	"	1.3	"	0.3	"	0.2	"	0.2	Maize	0.2	Tob.	0.1	"	0.1	Kap.	0.1		
1959	"	2.6	"	2.3	"	0.4	Maize	0.3	Teak	0.2	Tap.	0.2	Jute	0.1	Kap.	0.1				
1960	"	2.6	"	2.6	Maize	0.6	Tin	0.5	"	0.4	"	0.3	"	0.2	"	0.1	M.B.	0.1		
1961	"	3.6	"	2.1	Jute	0.6	"	0.6	Maize	0.6	"	0.4	Teak	0.3	Trav.	0.2	Kap.	0.1	M.B.	0.1
1962	"	3.2	"	2.1	Tin	0.7	Jute	0.6	"	0.5	"	0.4	Trav.	0.2	Teak	0.2	"	0.1	Cem.	0.1
1963	"	3.4	"	1.9	Maize	0.9	Tin	0.7	Tap.	0.4	Jute	0.4	"	0.2	"	0.1	Sug.	0.1	Kap.	0.1
1964	"	4.4	"	2.1	"	1.4	"	1.0	"	0.7	"	0.5	"	0.2	Sug.	0.2	Teak	0.2	"	0.1
1965	"	4.3	"	2.0	Tin	1.2	Jute	1.1	Maize	1.0	Tap.	0.7	"	0.4	Teak	0.2	M.B.	0.1	"	0.1
1966	"	4.0	"	1.9	Jute	1.6	Maize	1.6	Tin	1.3	Trav.	0.8	Tap.	0.6	"	0.2	Shr.	0.2	M.B.	0.1
1967	"	4.7	Tin	1.8	Rub.	1.6	"	1.4	Trav.	1.2	Jute	0.9	"	0.7	Shr.	0.3	Teak	0.2	Tob.	0.2
1968	"	3.8	Rub	1.8	Maize	1.6	Tin	1.5	"	1.3	Tap.	0.8	Jute	0.7	"	0.3	Tob.	0.2	Teak	0.2
1969	"	3.0	"	2.7	Trav.	1.8	Maize	1.8	Tin	1.6	"	0.9	"	0.8	"	0.3	M.B.	0.2	"	0.2
1970	"	2.5	"	2.2	"	2.2	"	2.0	"	1.6	"	1.2	"	0.7	M.B.	0.3	Shr.	0.2	Flu.	0.2
1971	"	2.9	Trav.	2.2	Maize	2.3	Rub.	2.0	"	1.6	"	1.2	"	0.9	Sug.	0.4	Tung	0.3	"	0.3
1972	"	4.4	"	2.7	"	2.1	"	1.9	"	1.7	"	1.5	Sug.	1.3	Jute	1.1	Pr.st.	0.4	Shr.	0.3
1973	"	3.6	Rub.	4.6	Teak	3.4	Maize	3.0	Tap.	2.5	Tin	2.0	"	1.2	"	1.1	Shr.	0.8	Text.	0.7
1974	"	9.8	Maize	6.1	Rub.	5.0	Tap.	3.8	Trav.	3.8	Sug.	3.8	Tin	3.1	"	0.9	Text.	0.8	Pr.st.	0.8
1975	"	5.9	"	5.7	Sug.	5.7	"	4.6	"	4.5	Rub.	3.5	"	2.2	Text.	1.0	Shr.	0.9	"	0.8
1976	"	8.6	Tap.	7.5	"	6.8	Maize	5.7	Rub.	5.3	Trav.	4.0	"	3.0	"	1.3	Text.	1.4	M.B.	1.0
1977	"	13.3	"	7.7	"	7.5	Rub.	6.2	Trav.	4.6	Tin	4.5	Maize	3.3	"	1.6	Shr.	1.2	"	1.1
1978	"	10.4	"	10.9	Trav.	9.0	"	8.0	Tin	7.2	Text.	6.9	"	4.3	Sug.	4.0	Int.c.	2.2	Pr.st.	1.7
1979	"	15.6	Rub.	12.4	"	11.2	Tap.	10.0	"	9.3	"	8.8	"	5.6	"	4.8	"	2.9	Shr.	2.4
1980	"	19.5	Trav.	17.8	Tap.	14.9	Rub.	12.4	"	11.3	"	9.6	"	7.3	Int.c.	6.2	Pr.st.	3.2	Sug.	3.0
1981	"	26.4	"	21.5	"	16.4	Text.	12.6	Rub.	10.8	Sug.	9.6	Tin	9.1	Maize	8.3	Int.c.	6.2	Pr.st.	4.5
1982	Trav.	23.9	Rice	22.5	"	20.0	"	14.0	Sug	13.0	Rub.	9.5	Maize	8.3	Tin	7.8	"	5.9	"	4.7
1983	"	25.3	"	20.2	"	15.4	"	14.4	Rub.	11.8	Maize	8.5	Sug.	6.3	Pr.st.	6.2	"	5.8	Tin	5.3
1984	"	27.3	"	26.0	Text.	19.2	Tap.	16.6	"	13.0	"	10.1	Int.c.	7.4	"	6.1	Tin	5.3	Sug.	5.2
1985	"	17.7	"	13.5	"	11.7	"	8.3	"	6.7	Int.c.	4.1	Sug.	3.3	Maize	3.3	Pr.st.	3.2	Tin	3.1

หน่วย : กิโลกรัม

ส.บ. 11	ส.บ. 12	ส.บ. 13	ส.บ. 14	ส.บ. 15	ส.บ. 16	ส.บ. 17	ส.บ. 18	ส.บ. 19	ส.บ. 20	หมายเหตุ
										Rub. = Rubber
										Tob. = Tobacco
										Tap. = Tapioca
										Trav. = Travel
										Sug. = Sugar
										Text = Textile
										Int.C = Int. curcuit
										Kap. = Kapok
										Shr. = Shrim
										M.B. = Ming Bean
										Pr.St. = Precious Stone
										Tung = Tung Sten
										Cem. = Cement
										Flu. = Fluorite
										C.fish = Canned fish
										Sor = Sorghum
										C.pine = Canned pine-apple
										F.C.fish = fresh cuttle fish
										Mol. = Molasses
										C.Cr. = Canned Crustore
										R.Cot = Raw cotton
										F.W. = Foot wear
										F.M. = fish meal
										Ir. = Iron
										P.F. = Frozen Foul
										Jew = Jewelry
										- หมายเหตุ 0.1
Cem. 0.1										
M.B. 0.1	Sug. 0.1									
" 0.1	Cem. 0.1	Shr. 0.1								
" 0.1	Tob. 0.1	" 0.1	Pr.St. 0.1							
Shr. 0.1	Sug. 0.1	Tob. 0.1	" 0.1	Sor. 0.1						
Tob. 0.1	Sor. 0.1	Kap. 0.1	" 0.1	Sug. 0.1						
M.B. 0.1	" 0.1	" 0.1	" 0.1	Flu. 0.1						
Pr.St. 0.1	M.B. 0.1	" 0.1	Flu. 0.1	Sor. 0.1	R.cot 0.1					
Flu. 0.2	Pr.St. 0.2	Tob. 0.2	Kap. 0.1	R.cot 0.1	Sor. 0.1	Sug. 0.1				
Tob. 0.2	Teak 0.2	Kap. 0.1	Pr.St. 0.1	Sor. 0.1	Sug. 0.1	Cem. 0.1	Tug. 0.1	Mol. 0.1		
M.B. 0.3	Shr. 0.2	Tob. 0.2	" 0.2	Teak 0.2	Sor. 0.2	Kap. 0.1	Cem. 0.1	" 0.1	Wood 0.1	
Tung 0.3	Tob. 0.3	M.B. 0.3	Text. 0.3	Flu. 0.2	Cem. 0.2	Teak 0.2	Wood 0.2	Kap. 0.2	Sor. 0.1	
Pr.St. 0.5	Wood 0.4	Teak 0.4	M.B. 0.4	Cem. 0.4	Mol. 0.3	Tob. 0.3	Tung. 0.3	Sor. 0.2	Flu. 0.2	
Cem. 0.7	Shr. 0.6	Mol. 0.5	Wood 0.5	Tung. 0.5	M.B. 0.5	" 0.5	Sor. 0.4	Teak 0.4	" 0.3	
Jute 0.6	Tob. 0.6	Cem. 0.5	" 0.5	Sor. 0.5	Mol. 0.5	M.B. 0.5	Teak. 0.5	Tung. 0.4	" 0.2	
Pr.St. 0.9	Teak 0.8	Wood 0.7	Tob. 0.7	Jute 0.6	Tung. 0.5	Mol. 0.5	Cem. 0.4	Sor. 0.4	Kap. 0.3	
" 1.1	Tob. 0.9	" 0.9	Tung 0.8	Mol. 0.8	Teak 0.6	Jute. 0.4	Sor. 0.3	Kap. 0.2	Flu. 0.2	
Shr. 1.5	C.pine 1.2	Tob. 1.2	M.B. 1.2	F.C.fish 1.0	Tung 1.0	Wood 1.0	Jute 0.9	F.M. 0.9	Mol. 0.8	
Pr.St. 2.3	F.C.fish 1.5	Jute 1.4	" 1.4	Wood 1.3	C.pine 1.2	Tob. 1.2	F.M. 0.9	C.Cr. 0.8	Tung. 0.6	
Shr. 2.0	Jute 1.5	M.B. 1.4	C.pine 1.4	Tob. 1.4	Wood 1.4	F.C.fish 1.3	C.Cr. 1.0	F.M. 1.0	Ir. 0.9	
" 2.1	C.pine 2.0	Tob. 1.7	M.B. 1.7	Wood 1.4	F.C.fish 1.3	Jute 1.2	P.F. 1.2	C.Fish 1.1	C.Cr. 1.0	
" 2.8	Tob. 2.5	C.pine 2.0	" 1.9	F.C.fish 2.8	Qfish 1.7	C.Cr. 1.5	Fl 1.3	Wood 1.3	F.F. 1.3	
3.2	C.Fish 2.1	" 1.9	Tob. 1.8	F.W. 1.7	C.Cr. 1.7	F.C.fish 1.6	M.B. 1.6	" 1.3	Jute 1.1	
C.fish 3.7	C.pine 2.9	Shr. 2.8	C.Cr. 2.2	" 2.1	Jute 2.0	M.B. 1.8	F.C.fish 1.7	" 1.7	Tob 1.6	
" 2.5	" 2.0	" 1.7	M.B. 1.6	" 1.3	" 1.0	C.Cr. 1.0	Wood 0.9	F.C.fish 0.9	F.F. 0.9	

ภาคผนวก ข.

แบบจำลอง ARIMA ขององค์ประกอบในบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ

Dependent Var.	Independent Var.	Coeffi- cient	T-ratio	R ²	S.E.	D.W.
XRICE						
(51-85)	MA (7)	0.858	4.371	0.918	2194.136	2.194
	AR (1)	1.008	7.039			
KRUE	MA (2)	-0.549	-3.118	0.932	1076.878	1.849
(51-85)	AR (1)	1.089	7.222			
XCORN	MA (3)	-0.855	-3.680	0.913	913.965	1.938
(56-85)	AR (1)	1.082	5.796			
XTIN	MA (3)	-0.538	-2.433			
(51-85)	AR (1)	1.053	6.024	0.901	948.932	1.668
XTPOC	MA (2)	0.512	2.647			
(58-85)	MA (4)	0.858	3.802	0.951	1445.591	1.676
	AR (1)	0.949	6.417			
XSUGAR	MA (2)	-0.480	-2.358	0.722	1869.625	2.219
(58-85)	MA (5)	0.508	1.920			
	AR (1)	0.975	5.836			
OTHERX	MA (3)	-0.866	-3.814	0.99	3120.536	1.896
(51-85)	AR (1)	1.194	8.088			
TOTALX	MA (9)	-0.853	-4.245	0.987	6593.240	1.656
(51-85)	AR (1)	1.122	7.965			

ภาคผนวก ข. (ต่อ)

Dependent Var.	Independent Var.	Coeffi- cient	T-ratio	R ²	S.E.	D.W.
CAPGOO	MA (7)	-0.771	-2.232	0.960	4718.717	2.913
(58-85)	AR (1)	1.114	5.545			
IPRM	MA (2)	0.463	2.160	0.974	3458.670	2.474
(58-85)	AR (1)	1.087	5.712			
FUEL	MA (1)	0.636	1.716	0.955	4964.503	1.977
(58-85)	AR (1)	1.029	3.306			
OTHERM	MA (3)	0.480	2.096	0.986	1947.144	1.833
	MA (9)	-0.662	-2.402			
(58-85)	AR (1)	1.121	6.273			
TOTALM	MA (5)	-0.681	-2.764	0.982	10851.47	1.769
(51-85)	AR (1)	1.132	6.790			
DIRECT	MA (2)	-0.729	-3.198	0.616	1565.155	2.287
(62-85)	AR (1)	1.045	4.519			
OPL	MA (6)	-0.750	-1.995	0.720	6826.760	1.893
(62-85)	AR (1)	1.015	4.458			
OPS	MA (2)	-0.421	-1.888	0.423	1626.162	2.417
(62-85)	MA (7)	0.641	2.051			
	AR (1)	0.852	4.602			
GOVCAP	MA (7)	0.826	3.222	0.683	2604.835	1.838
	AR (1)	1.130	3.443			

ภาคผนวก ข. (ต่อ)

Dependent Var.	Independent Var.	Coeffi- cient	T-ratio	R ²	S.E.	D.W.
CAPMOV (62-85)	AR (1)	1.037	14.342	0.826	8419.834	1.887
TRAVEL (62-85)	MA (4)	-0.864	-3.598	0.985	1246.365	1.846
	AR (1)	1.195	6.836			
OTHSER (62-85)	MA (6)	0.840	3.659	0.742	3707.452	2.106
	AR (1)	0.739	3.833			
OTHGOS (58-85)	MA (2)	0.407	1.951	0.498	4292.678	2.291
	AR (1)	0.855	4.581			
ERRORE (56-85)	AR (1)	-0.475	-2.850	0.209	3274.485	1.803
VXRICE (54-85)	MA (5)	0.943	7.127	0.826	15.147	2.296
	AR (1)	0.982	12.653			
VXRUE (51-85)	MA (7)	-0.568	-2.322	0.963	6.606	2.141
	AR (1)	1.059	7.266			
VXCORN (56-85)	MA (10)	0.871	4.946			
	AR (1)	1.014	6.963	0.920	11.471	2.647
VXTIN (58-85)	MA (5)	-0.443	-2.027			
	MA (9)	-0.485	-1.971	0.537	10.475	1.696
	AR (1)	1.025	7.478			

ภาคผนวก ข. (ต่อ)

Dependent Var.	Independent Var.	Coeffi- cient	T-ratio	R ²	S.E.	D.W.
VXTPOC	MA (4)	0.882	4.349	0.901	14.956	2.854
(58-85)	AR (1)	1.010	6.707			
VXSUGA	MA (5)	0.600	1.944	0.704	81.472	2.038
(60-84)	AR (1)	1.006	5.242			
JVXRUE	MA (2)	-0.609	-3.705	0.573	15.320	1.737
(51-85)	AR (1)	1.008	7.435			
UVXRIC	MA (7)	0.538	2.926	0.631	18.041	2.061
(51-85)	AR (1)	0.933	5.993			
UVXCOR	MA (2)	-0.533	-2.649	0.882	8.819	1.597
(56-84)	AR (1)	1.036	7.107			
UVXSUG	MA (9)	-0.708	-3.228	0.580	24.566	1.898
(58-84)	AR (1)	0.954	5.820			
UVXTIN						
(58-85)	AR (1)	1.052	41.194	0.959	6.762	1.606
UVXTPO	MA (4)	0.552	2.580			
(58-85)	MA (5)	-0.522	-2.341	0.902	7.630	1.452
	AR (1)	1.010	8.180			

EXPORTS

XRICE = RICE

XRUB = RUBBER

XCORN = CORN

XTIN = TIN

XTPOC = TAPIOCA PRODUCTS

XSUGAR = SUGAR

OTHERX = OTHER EXPORTS

TOTALX = TOTAL EXPORTS

} Value of Exports
(Million of Baht)

IPRM = INTERMEDIATE PRODUCTS AND RAW MATERIALS

CAPGOO = CAPITAL GOODS

FUEL = FUEL AND LUBRICANT

OTHERM = OTHER IMPORTS

TOTALM = TOTAL IMPORTS

} Value of Imports
(Million of Baht)

DIRECT = DIRECT INVESTMENT

OPL = OTHER PRIVATE LONG TERM CAPITAL

OPS = OTHER PRIVATE SHORT TERM CAPITAL

GOVCAP = GOVERNMENT CAPITAL

CAPMOV = CAPITAL MOVEMENTS

TRAVEL = FOREIGN TRAVEL EXPENDITURES IN THAILAND

OTHSR = OTHER GOODS, SERVICES AND TRANSFERS EXCEPT "TRAVEL"

OTHGOS = OTHER GOODS AND SERVICES

ERRORM = ERROR AND OMISSIONS

} (Million of Baht)

VXRICE	=	RICE	} Volume of Exports
VXRUB	=	RUEBER	
VXCORN	=	CORN	
VXTIN	=	TIN	
VXTPOC	=	TAPIOCA PRODUCTS	
VXSUGA	=	SUGAR	

UVXRIC	=	RICE	} Unit Value of Exports
UVXRUB	=	RUBBER	
UVICOR	=	CORN	
UVXTIN	=	TIN	
UVXTPO	=	TAPIOCA PRODUCTS	
UVXSUG	=	SUGAR	

ภาคผนวก ค.
ARIMA Model

1. Specification

แบบจำลองที่ใช้ประมาณการองค์ประกอบของบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ ในบทความนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นแนวโน้มตามเวลา ซึ่งขึ้นอยู่กับค่าของตัวแปรนั้น ๆ ในอดีต และอีกส่วนหนึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรนั้นเพียงครั้งคราว แต่มีช่วงเวลายาวนานที่แน่นอนระหว่างการเปลี่ยนแปลง 2 ครั้งติดกัน แบบจำลองที่มีลักษณะเช่นนี้ก็คือ ลักษณะที่สามารถอธิบายได้ด้วย ARIMA Model นั่นเอง ลักษณะที่ว่านี้อาจเขียนเป็นสมการคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

$$Y_t = \emptyset Y_{t-1} + e_t + \theta_1 e_{t-1} + \dots + \theta_n e_{t-n} \dots \dots \dots (3)$$

เมื่อ Y_t = ค่าปัจจุบันของตัวแปรที่จะสร้างแบบจำลอง

Y_{t-1} = ค่าของตัวแปรในช่วงเวลาที่ผ่านมา

$\emptyset$ = สัมประสิทธิ์ที่จะต้องประมาณการ ซึ่งเป็นตัวชั้บออกอัตราการเพิ่มของตัวแปรต่อหนึ่งช่วงเวลา

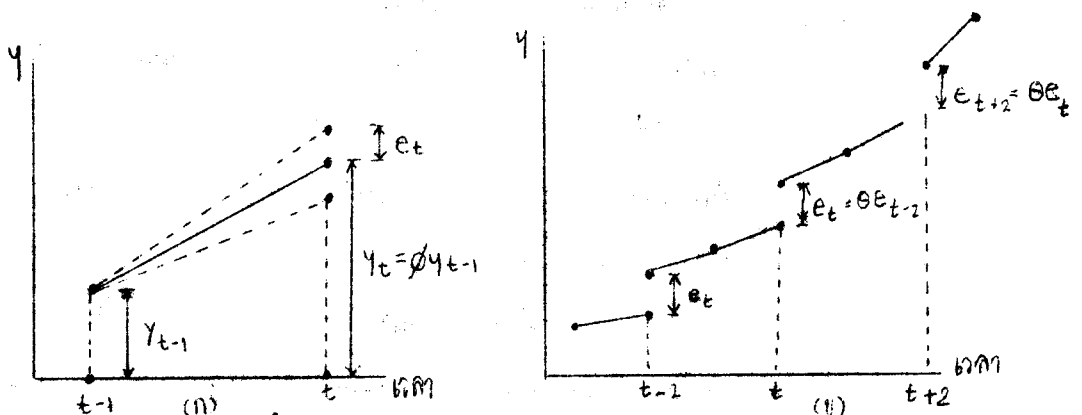
e_t = ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรซึ่งสมการ (3) อธิบายไม่ได้สำหรับช่วงเวลาปัจจุบัน

e_{t-n} = ค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาก่อนหน้า n ช่วง (ความหมายในการรวมเอาความคลาดเคลื่อนในอดีตเพื่อใช้ใช้ในการคาดคะเนค่าของตัวแปรนั้น เป็นลักษณะการเลียนแบบพฤติกรรมของคนในการคาดคะเนโดยพยายามเรียนรู้จากข้อบกพร่องของตัวเองในอดีต)

Q_n = สัมประสิทธิ์ของ e_{t-1} ซึ่งเป็นตัวบอกว่าการเปลี่ยนแปลง
ไม่ได้เกิดจากแนวโน้มการเจริญเติบโตหรือ "0" นั้น เกิดขึ้น
เป็นเวลาห่างกัน n ช่วงเวลา

2. Concept

ถ้าตัวแปรใดมีแต่แนวโน้มการเพิ่มตามเวลาโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเป็น
ครั้งคราว อัตราการเพิ่มของตัวแปรนั้นระหว่างจุดของเวลา 2 จุดจะแสดงได้เป็นความ
เอียงของเส้นตรงดังรูปที่ 3 (ก) โดยที่ $Y_t = \phi Y_{t-1}$ แต่ข้อมูลจริง ๆ ของตัวแปร
หนึ่งอาจจะไม่ได้มีความสัมพันธ์ $Y_t = \phi Y_{t-1}$ อย่างเที่ยงตรงทุกช่วงเวลา กล่าวคือ
" ϕ " มีค่าต่าง ๆ กันในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้น อัตราที่คำนวณหรือประมาณการได้ ก็คือ
ค่าเฉลี่ยของอัตราในแต่ละปีนั้นเอง ถ้าปีใดมีค่า Y_t เกินกว่า ϕY_{t-1} ส่วนที่เกินก็จะ
ถูกถือว่าเป็นความคลาดเคลื่อน หรือ e_t แต่ถ้า e_t ของจุดเวลาที่ห่างกัน 2 ปีมีค่า

รูปที่ 3 Estimation Concept of ARIMA Model

เท่ากัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเขียนได้เป็น $e_t = 1 \cdot e_{t-2}$ กล่าวคือ "0" มีค่า
เท่ากับ "1.0" เป็นต้น ดังที่แสดงในรูปที่ 3 (ข) และสมการที่สมบูรณ์ก็ควรจะเขียนดังนี้คือ

$$Y_t = \phi Y_{t-1} + \theta e_{t-2}$$

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกริกไกร สิริแพทย. "การเจรจาเรื่องสิทธิที่ดินการค้า" เอกสารประกอบใน
Workshop Series ของ NIEO ครั้งที่ 17 เรื่อง สิทธิที่ดินการค้า
กันยายน 2528

โคโซ ยุตะกะ และฮาราดะ จุตะกะ "นิฮอนโนะเคโซฮัตเทน" บทความต่อเนื่องใน
วารสาร คนโตโตโซกักกุ พฤศจิกายน 2528 ธันวาคม 2528

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และอัมมาร สยามวาลา "สภาพตลาดโลกสำหรับสินค้าเกษตร"
กำลังพลเศรษฐกิจไทย ฉบับข่าวป่าแปรม กรุงเทพฯ : คณะกรรมการนักศึกษา
คณะเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์, 2529 : 28-44

บัลลิต นิธาวร และนริศ ชัยสูตร. "การประมาณการหนี้ต่างประเทศของภาครัฐบาล
2528-2576" บทความต่อเนื่องในสมมนาวิชาการ วิกฤตการณ์หนี้ต่างประเทศ
ของรัฐบาลไทย กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2528.

ประคำสิน ตั้งมติธรรม และนริศ ชัยสูตร. "ทิศทางการค้า การไหลของเงินทุนและนโยบาย
สำคัญต่อนโยบายด้านดุลการชำระเงินของประเทศไทย" บทความต่อเนื่องใน
สมมนาวิชาการ ทิศทางเศรษฐกิจไทยในทศวรรษหน้า กรุงเทพฯ :
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529

"ฟาร์มบิล" ประชาชาติธุรกิจ 28 ธันวาคม 2528

ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานเศรษฐกิจรายเดือน (หลายปี)

"สงครามการค้า" ฐานเศรษฐกิจ ครบรอบ 5 ปี, มกราคม 2529

ลูรี ประคำสินเศรษฐ์ "วิกฤตการณ์ทุนนิยมโลกกับสิทธิที่ดินการค้า" เอกสารประกอบใน
Workshop Series ของ NIEO ครั้งที่ 17 เรื่อง สิทธิที่ดินการค้า
กันยายน 2528

ลัมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย และอัญญา วัฒนานุกิจ. "ทิศทาง การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย"

บทความเล่นในสมมนาวิชาการ ทิศทางเศรษฐกิจไทยในทศวรรษหน้า

กรุงเทพ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529

อัมมาร สยามวาลา และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. "ภาพเศรษฐกิจการเกษตรของไทยในอนาคต"

บทความเล่นในสมมนาวิชาการ ทิศทางเศรษฐกิจไทยในทศวรรษหน้า

กรุงเทพ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529

ภาษาอังกฤษ

Aktar, M.A. and Hiltion, Spence R. "Effects of Exchange Rate Uncertainty an German and U.S. Trade," Federal Reserve Bank of New York, Quarterly Review (New York), Vol.9 (Sping 1984) : pp. 7-16.

Anjaria, S.J. et al. Trade Policy Developments in Industrial Countries. Washington D.C. : International Monetary Fund, 1981.

Anjaria, S.J. et al. Developments in International Trade Policy Washington D.C. International Monetary Fund, 1982.

Anjaria, Shailendra J. et al. Trade Policy Issues and Developments Washington D.C. : International Monetary Fund, 1985.

Baldwin, Robert E. Beyond the Tokyo Round Negotiations. London : Trade Policy Research Center, 1979.

Banks, Gary. "The Economics and Politics of Countertrade," The World Economy Vol. 6(1), pp. 159-182.

Phagwati, Jagdish N. and Ruggie, John Gerard (editors). Power, Passions and Purpose : Prospects for North-South Negotiations. Massachusetts: The MIT Press, 1984.

Brock, William E. "A Year of Decision" Economic Impact, 1985 (2): pp. 8-10.

Cairncross, Alec et al. Protectionism : Threat to International Order London: The Commonwealth Secretariat, 1982.

Frank, Isaias. Trade Policy Issues for Developing Countries in the 1980s. Washington D.C.: The World Bank, 1981.

Fides, Robert and Desmond Fitzgerald, "The Use of Information in Balance of Payments Forecasting", Economica 50 (August 1983): pp. 249-258.

General Agreement on Tariffs and Trade. Report of the Textiles Surveillance Body to the Textiles Committee for the Major Review of the Operation of the Arrangement Regarding International Trade in Textiles, 1984. Geneva: GATT, 1984.

Greenaway, David. International Trade Policy : From Tariff to the New Protectionism. London : The Macmillan Press, 1983.

Houck, James P. "Agricultural Trade : Protectionism, Policy and the Tokyo/Geneva Negotiating Round," American Journal of Agricultural Economics 61 (December 1979): pp. 860-873.

Rufbaur, Garry Clyde and Erb, Joanna Shelton. Subsidies in International Trade. Massachusetts: The MIT Press, 1984.

International Monetary Fund. World Economic Outlook, 1985,
Washington D.C., 1985.

Korner, Heiko.. "The New Protectionism and the Third World"
Intereconomics, July-August 1982: pp. 179-84.

Krause, Lawrence E. U.S. Economic Policy Toward the Association of
Southeast Asian Nations: Meeting the Japanese Challenge
Washington D.C.: The Brookings Institution, 1982.

Root, Franklin R. International Trade and Investment. Ohio: South-
Western Publishing, Co. 1984.

Schultz, Siegfried. "Trade in Services: Its Treatment in Inter-
national Forums and the Problem Ahead" Intereconomics,
November-December 1984 : pp. 267-273.

Schumacher, Dieter. "Import from Developing Countries: Reasons for
Protection and Proposal for Liberalization" Inter-
economics, Nov.-Dec. 1985 : pp. 274-279.

Supote Chuanuntatam. "Thailand's International Trade Imbalances
Some Reflections on its Industrialisation Policy" in
Tariff Policies & Revaluations. Edited by W.F. Gossling
in the Proceedings of the Singapore Conference on
Industrial International Trade, Lowestoft Suffolk:
Input-Output Publishing Company, 1985.

"Thatcher's Cabinet to Get Tough with Japan" The Nation April 4,
1987.

รายชื่อเอกสารรายงานวิจัย
หน่วยวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์

1. การประเมินค่าของเวลาในการเดินทางในกรุงเทพมหานคร
(Estimating Time Cost of Traveling in the
Bangkok Metropolitan Area). (หมด)
มีนาคม 2520
เต็มใจ สุวรรณทัต
สาวิตรี กาญจนบุญชู
2. การกระจายรายได้ของครอบครัวไทย ปี 2515
(The Distribution of Income in Thailand in
1971-1973 and the Related Measure of Income
Inequality : A Tentative Proposal). (หมด)
มิถุนายน 2520
เมธี ครองแก้ว
3. Estimation of the Elasticity of Substitution
in Thai Economy. (Out of print)
June 1977
Chumpot Suvaphorn
4. An Economic Analysis of the Coconut.
(Out of print)
March 1978
Kundhol Srisermbhok
5. Financial Capital Folws and Portfolio
Behavior of Thai Commercial Bank.
(Out of print)
August 1978
Nimit Nontapanthawat
6. การใช้นโยบายการเงินเพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงาน
(Monetary Measure for Employment
Generation). (หมด)
สิงหาคม 2521
สามิต อุทัยศรี

7. A Study of Disparities in Income and Social Services Across Provinces in Thailand.
(Out of print)
September 1978
Oey Astra Meesook
8. An Economic History of the Chao Phya Delta 1950-1980. (Out of print)
September 1978
Paitoon Sayswang
9. Employment Effects of Small and Medium Scale Industries in Thailand. (Out of print)
November 1978
Somsak Tambunlertchai
10. Income Distribution in Thailand.
December 1978
Oey Astra Meesook
11. ประเมินผลการสอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย
ปีการศึกษา 2521-2522 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และสถาบันที่สอนเศรษฐศาสตร์
(The Evaluation of Entrance Examination
for the Faculty of Economics). (หมด)
มีนาคม 2522
วรารักษ์ สามโกเศศ
12. ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานของ
ประเทศไทย 1960-1975
(Economic Growth and Employment Expansion
in the Thai Economy).
พฤษภาคม 2522
บุญคง หันจางสิทธิ์
บุญวาท ศรียาพร
13. แบบแผนและผลการทำงานนอกไร่นา
(Patterns and Consequences of Non-farm
Employment). (หมด)
กรกฎาคม 2522
วรารักษ์ ศุภจรรยา
ประสงค์ เนตยารักษ์

14. ความเจริญเติบโตของภูมิภาค : ทฤษฎีและการใช้ทฤษฎี
ในการวิเคราะห์
(Regional Growth : Theory and Its Application).
กรกฎาคม 2522
กาญจน์ พลจันทร์
15. ผลกระทบของระบบการคลังต่อการกระจายรายได้ของไทย
(The Impact of the Fiscal System on the
Distribution of Income in Thailand).
สิงหาคม 2522
เมธี ครองแก้ว
16. Development of Selected Thai Commodity
Export to Japan.
December 1979
Supote Chunanuntatham
Narongchai Akrasanee
Thanwa Jitsanguan
17. ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนในคณะเศรษฐศาสตร์
(The Information for Learning and Teaching
Improvement of the Faculty of Economics). (หมด)
เมษายน 2523
ลลิต โกศัยยานนท์
พรพิมล สันติมิตรรัตน์
18. Industrial Investment Incentives, Cost of
Capital and Employment Creation in the
Thai Manufacturing Sector. (Out of print)
July 1980
Sawong Swetwatana
19. แนวการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ
(Approch to the Study of Comparative
Economic System). (หมด)
สิงหาคม 2523
กาญจน์ พลจันทร์
เอกจิต วงศ์สุภาชาติกุล
20. Dualism กับการพัฒนา : บทสำรวจแนวความคิดและทฤษฎี
(A Survey of Theories of Dualism Developing
Countries).
สิงหาคม 2523
ประกอบ ทองมา

21. Agricultural Incentives, Comparative Advantage and Employment in Thailand :
A Case Study of Rice, Maize, Cassava and Sugar Cane.
October 1980
Praipol Koomsup
22. อุปสงค์ต่อการบริการทางการแพทย์
(Demand for Health Service in Thailand).
ตุลาคม 2523
ประภัสสร เลี้ยวไพโรจน์
23. The Distribution Flow of Education in the Formal School. System in Thailand : An Analysis of Factor Affecting Scholastic Achievement of Students of Different Level of Education.
October 1980
Sukanya Nitungkorn
Chita Vutisart
24. ผลการสำรวจทัศนคติของผู้ใช้น้ำประปาภายหลังโครงการปรับปรุงระบบแรกช่วงแรก
(A Survey of Customer Attitudes Towards The Metropolitan Water Work Authority, 1980).
ตุลาคม 2523
โอม หะนันท์
เจษฎา โลห่อ้นจิตร
บัญญัติ สุรการวิทย์
25. Demand for Alcoholic Beverages in Thailand :
A Cross-Sectional and Time Series Study on Demand for Mekhong Whisky.
November 1980
Chira Hongladarom
George E. Delehanty
Boonkong Hunchangsith
26. The Distribution Flow of Educations in the Formal School System : An Analysis on Distribution of Educational Attainment.
December 1980
Wanasiri Naiyavitit
Edita A. Tan

27. การค้าของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน : การพิจารณา
รูปแบบทางการค้าและวิเคราะห์พฤติกรรมการส่งออก
(Thai Trade with ASEAN Countries : A Look
of Pattern of Trade and Analysis on
Export Performance). (หมด)
มกราคม 2524
ประเสริฐ วัฒราเศรษฐ์
28. การวิเคราะห์การเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ใน
ประเทศไทย
(The Distributions of Ownership in the
Thai Big Business). (หมด)
เมษายน 2524
เกริกเกียรติ พิพัฒนเสวีธรรม
29. Manufactured Exports and foreign Direct
Investment : A Case Study of the Textile
Industry in Thailand.
May 1981
Somsak Tambunlertchai
Ippei Yamazawa
30. Bilateral Export Performances Between
Thailand and Japan, 1960-1977.
May 1981
Supote Chunanuntatham
A. Murakami
31. Import Substitution and Export Expansion :
An Analysis of Industrialization Experience
in Thailand.
May 1981
Somsak Tambunlertchai
32. ประสิทธิภาพของการใช้นโยบายการเงินของประเทศไทย
(The Effectiveness of the Monetary Policy
in Thailand).
กรกฎาคม 2524
ฉวี จงศิริวัฒน์

33. บรรณานุกรมเอกสารเพื่อการพัฒนาชนบทไทย
(Thai Rural Development : A Selected
Annotated Bibliography).
กันยายน 2524
วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน
พรนิมล สันติมนรัตน์
เพ็ญนิศ สัตย์สงวน
34. A Study of Employment Aspects of
Vocational Education in Thailand,
1970-1975.
October 1981
Apichai Puntasen
Boonchuai Sreecomporn
35. การพัฒนาเมืองในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
(Urbanization in Regional Development).
พฤศจิกายน 2524
สมลักษณ์รัตน์ วัฒนวิฑูกร
กาญจน์ พลจันทร์
36. รูปแบบการอุปโภคในประเทศไทย (2518-2519)
(Consumption Pattern in Thailand :
1975-1976).
เมษายน 2524
กาญจน์ พลจันทร์
สุวรรณี วัฒนจิตต์
37. การวางแผนพัฒนาภาค : ทฤษฎีและการใช้ทฤษฎีศึกษากรณี
ของประเทศไทยในทวีปอาฟริกา (ใต้ทะเลทรายซาฮารา)
(Regional Planning : Theories and
Application : Case Study of African
Countries (South of Sahara).
พฤษภาคม 2525
กาญจน์ พลจันทร์
38. การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ ศึกษาในกรณี
ของแรงงานไทยในประเทศสิงคโปร์
(External Migration of Thai Workers to
Republic of Singapore).
มิถุนายน 2525
วิชรียา โตสงวน

39. The Determinants of Direct Foreign Investment with a Specific Role of a Foreign Exchange Rate : An Application to the Japanese Case in Thailand.
November 1982
Supote Chunanuntatham
Sukrita Sachchamarga
40. บทบาทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการเกษตร
(The Role of Technological Change in Agriculture).
มกราคม 2526
มาตี วีระกิจพานิช
41. Agricultural Supply Response of Some Major Crops in Thailand.
February 1983
J. Malcolm Dowling
Medhi Krongkaew
42. ทฤษฎีแหล่งที่ตั้งและการใช้วิเคราะห์
(Location Theories and its Application).
มิถุนายน 2526
กาญจน์ พลจันทร์
43. The Impacts of Different Exchange Rate Regimes on Inflation and Trade of Some LDC's : A Study of South Korea, the Philippines, Malaysia, Indonesia, Singapore and Thailand.
June 1983
Sawong Swetwatana
Pornpimol Santimaneeratna
44. บทบาทผู้ประกอบการญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2
(The Role of Japanese Entrepreneur Before W.W. II).
กรกฎาคม 2526
รัศมีดารา ชันติกุล

45. ความต้องการถือเงิน
(Demand for Money).
กันยายน 2526
วณี ฉ่อยเกียรติกุล
46. การศึกษาระบบธนาคารในประเทศของกลุ่มอาเซียน
(A Study of Banking System in ASEAN
Countries).
ตุลาคม 2526
วเรศ อูปาติก
47. ค่าเงินบาท
(Value of Baht).
พฤศจิกายน 2526
บุญช่วย ศรีคำพร
48. รูปแบบการพัฒนารูปแบบของประเทศไทย
(Different Model of Rural Development
in Thailand).
เมษายน 2527
ลลิต โกศัยยานนท์
วรธรรม ศุภจรรยา
49. การประเมินนโยบายรักษาระดับราคาข้าวของรัฐบาล
ปีการเพาะปลูก 2523/2524
(An Evaluation of the Rice Price Policy
for the Cropyear 1980-1981).
พฤษภาคม 2527
เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง
ปราณี ทินกร
50. ปัญหาและลู่ทางขยายการค้าระหว่างประเทศ (ศึกษา
กรณีไทยกับโซเวียต)
(Problems and Prospects of Expanding
Thai Trade with the Soviet Union).
พฤษภาคม 2527
กาญจน์ พลจันทร์
สฤทธา สัจจมารงค์

51. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตเหล้าขาว
(Supply of Alcoholic Beverages in
Thailand).
มกราคม 2528
จิระ หงส์ลัดดารมภ์
บุญคง หันจางสิทธิ์
52. Documentation of the Thammasat University
International (TUI) Model.
June 1985
Apichai Puntasen
53. ความสามารถในการชำระหนี้ต่างประเทศของไทย :
การวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีความเป็นไปได้
(Thailand's Ability to Finance Public
Debts : An Application of Probability
Theory).
กรกฎาคม 2528
วรากรณ์ สามโกเศศ
54. การสำรวจสถานะความรู้ว่าด้วยภาษีอากรในเมืองไทย
(A Survey on Taxes and Government
Expenditure in Thailand).
สิงหาคม 2528
รังสรรค์ เกษมพรพันธ์
55. ภาระหนี้ต่างประเทศของรัฐบาล : อดีต ปัจจุบัน
และอนาคต
(External Public Debt of the Thai
Government : Past Present and Future)
พฤศจิกายน 2528
ปราณี ทิณการ
ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ
อัญญา วัฒนานุกิจ
56. การค้าของประเทศไทยกับกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ
ยุโรป : การพิจารณารูปแบบทางการค้า
(Thailand is Trade with EEC Countries :
A look for Pattern of Trade).
มีนาคม 2529
กฤตยา ตติรังสรรค์สุข

57. A Survey of Natural Gas Production
Consumption and Trade in ASEAN.
March 1986
Praipol Koomsup
Atchana Wattananukit
58. การคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศไทย
(Industrial Protection in Thailand).
มิถุนายน 2529
สุกฤตา สัจจมาตร์
59. Energy Demand Management Policy
in Thailand.
May 1987
Praipol Koomsup
Pranee Tinakorn
60. ความเป็นไปได้ในการใช้ศูนย์สาธิตการตลาด
ส่งเสริมโครงการฝึกอาชีพ
(Possibility of Promoting Occupational
Traning Programme Through the Utilization
of Village Demonstation Store).
มิถุนายน 2530
ประยงค์ เนตยารักษ์
61. ทฤษฎีบริษัทข้ามชาติ
(The Theory of the Multinational
Corporations).
กันยายน 2530
สุวินัย ภรณวลัย
62. การวิจัยเชิงสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทะเล
ของประเทศไทย
(A General Survey of The Marine Resource
Sector in Thailand).
ตุลาคม 2530
วราวุฒิ หิรัญรักษ์
ประยงค์ เนตยารักษ์

63. แบบจำลองอุปสงค์ต่อผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมในประเทศไทย
(Estimates of Demand for Petroleum
Products in Thailand).
กุมภาพันธ์ 2531

นิพนธ์ นวพงศ์กร
ปราณี ทิณกร

64. ทิศทางการค้า การไหลของทุน และนโยบายสำคัญต่อการ
ชำระหนี้ของประเทศไทย
(Directions of Trade and Capital Flows : Their
Implications to the Balance of Payments of
Thailand)
พฤศจิกายน 2531

ประศาสน์ ตั้งมติธรรม
นริศ ชัยสูตร